॥श्रीगणेशायनमः॥ हरीः॥ ओ३म्॥ अथैतस्य समाम्नायस्य वितानेयोगपत्तिं वक्ष्यामोम्याधे
यप्रकृतीन्याह वैतानिकानि दर्शपूर्णमासौतुपूर्वं व्याख्यास्यामः तत्रस्यतत्राम्नातत्वाद्दर्शपूर्णमा
सयोर्हविषासन्नेषु होतामैत्रितः प्रागुदग्राहवनीयादवस्तायप्राञ्चमेवयज्ञोपवीत्याचम्यदक्षि
णाद्वितीहारंप्रपद्यतेपूर्वोल्करमपरेणग्रणीताध्वामपरेणप्रणीतेवाचालवस्त्वेतत्तीर्थमित्याच
क्षतेतस्यनित्याःप्रांचश्चेष्टाअकधारणाचयज्ञोपवीतशौचेचविहारादव्याहृतिश्चतत्रचेलर्मैकांगव
चनेदक्षिणप्रतीयादनादेशेकर्मचोदनायांहोतारंवृणीतेतियजमानंजुहोतिजपतीतिप्रायश्चित्ते
ब्रह्माणमृचेपादग्रहणेस्रुक्स्रुवादीहीनेपादधिकेत्वेसर्वत्रजपानुमैत्रण्यायनोपस्थानान्यु
पांशुमैत्राश्चकर्मकरणाःग्रसंगादयवादोबलीयान्त्रयद्यनिहत्ततरेणपादेनवेदिश्रोण्योत्तर
यापक्षोसमंनिधायप्रपदेनउ[illegible]क्रम्यसंहितौपाणीधारयन्नाकाशवत्यंगुलीहृदयसमि

तावंकसमितौवाद्यावापृथिव्योःसंधिमिक्षमाणएतद्धोतुःस्थानमासनंवासर्वत्रैवंभूतोवचनाद
न्यत्रेषितोजपति॥१॥नमःप्रवक्त्रेनमउद्वक्त्रेनमोनुवाह्यायकइदमनुवक्ष्यतिसइदमनुवक्ष्यतिष
एमोदीरहसस्योनुद्यौश्चपृथिवीचादृंहाविश्वापओषधयश्चवाकृसमस्तितयज्ञःसाधुंदंसि
ष्ठपद्येहमेवमाममुमितिस्वंनामादिशेतभ्रंतेनविष्यतिजातेजनिष्यमाणआनजाम्यपावंवाचोअ
शांतिंवेहत्यंगुल्यग्राण्यवगृह्यजातवेदोरमयापशून्मर्यतिप्रतिसंदध्याद्वर्म्मेद्यावापृथिवीव
र्म्माग्निर्वर्म्मसूर्योवर्म्ममेसंतुतिरश्विकाःतत्रद्यावाःपथमंमसीयेतिःसमाप्यसमिधेनीरन्वाहहिं
३रतिहिंकृत्यभूर्भुवस्वरो३मितिजपत्येषोग्निर्हिंकारोभूर्भुवस्वरित्येवजपित्वाकौत्सोहिंकरोतिन
त्वरुर्वजपंजपत्यथसमिधेन्यःप्रातोवाजाग्निघवोनआयाहिवीतयेगृणानइळेन्योनमस्य
स्तिरोग्निंइतंवृणीमहेसमिधामानेत्यस्यारसमिद्धोअग्नआहुतेतिद्वेताएवऋतिसंततमनूच्य

उदात्तानुदात्तस्वरितानांपरस्सन्निकर्षएकश्रुत्येस्वरादिमगीतमोंकारंत्रिमात्रंमकारांतंहलोत्तरस्या
ऋर्द्धर्चेवस्येत्तसंततमेतदवसानमुत्तरावानमविप्रमोहेसमाप्तौप्रणवेनावसानेचतुर्मात्रोवसानेतस्यां
तापत्तिःस्यर्त्तीषुस्वर्म्यमुत्तममंतस्थासुतांतामनुनासिकोरेफोष्मस्वनुस्वारश्चिःप्रथमोत्तमेअन्वाहा
ध्यर्द्धकारमध्यर्द्धमुक्तावस्येदथद्वेद्वेप्रथममुत्तमस्यामथाध्यर्धांताःपंचदशान्यस्तान्निरेतेनशस्त्रयज्या
निगदानुवचनान्निष्टवनसंस्तवनानिनत्वन्यत्राध्यर्धकारेनजपःप्रागग्निहिंकारान्नाग्निहिंकारान्यासा
वबहुषुप्रक्लप्तानावद्वेदादेशस्त्रेष्ववहोचकाणमग्निहिंकारःसामिधेनीनामुत्तमेनप्रणवेनाग्नेमहो
असिब्रह्मणस्पतेतिनिगदेवसायाशायजमानस्यर्षियात्रवणीतेयावैतस्यःपरःपरःप्रथमंपौरोहित्यो
न्वाजैरुषीन्वाराज्ञोस्त्रैषांमानेवेतिसंशयेदेवेद्धोमविद्धसविष्टुतोविप्रानुमदितःकविशस्तोब्रह्मसंशितो
घृताहवनःप्रणीर्यज्ञानेरयीरधराणायतूर्तीहोतातूर्णिर्हव्यवाळित्यवसायास्यात्रैजुहूर्देवानांचम

रामायण ॥२॥

विशोधनं ज्ञ२

सोदेवपनोराइवाग्नेनेमिर्देवांस्त्वंपरिभूरस्यावहदेवान्यजमानायेतिप्रतिपद्यदेवताद्वितीयया विनत्त्यादेशमावदत्यावाहयत्यादिश्यावयन्नामआवहेतितुप्रथमेदेवतामग्निसोममित्याज्यभागावग्निम
ग्नीषोमावितिपौर्णमास्यामग्नीषोमयोःस्थानेऽग्नीआमावास्यायामसन्नयतइडमहेडेवासन्नयतोंतरेण
हविषीविष्णुमुपांश्वंतरेयिणोग्नीषोमीयंपौर्णमास्यावैष्णवमामावास्यायामेकैनैकैकंचनान्येषामथुपां
शुनामावहत्याहुत्याधामानीदंहविर्होज्यायइत्यैर्येनेतद्वचनाःपरोक्षास्तानुपांशूंश्चैर्वप्र
त्यक्षमुपांशुप्रतिवेदनमावाहनेसर्वआदिश्यसद्देवप्रदानास्तथोत्तरेषुनिगदेमेकामिवसंस्तुयात्स
मानोदेवतासमार्थमव्यवहितोसन्निगमेषोत्हास्यावापिकासुदेवोंआज्यपोंआवहाग्निहोत्रायाव
हस्वेमहिमानमावहावहाज्ञातवेदस्तुयजायजेत्यावाहयथास्थितमूर्ध्वजानुरुपविश्योदग्वेदर्भ्यु
त्तरणिभ्रमौप्रदेशकुर्यादितिमीतास्योत्तरिक्षान्माछेत्सीरिदमहमग्निनादेवेनदेवतयात्रिवृतास्तो

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

श्रौ०त्र०

मेनरथंतरेणसान्नाग्नायत्रैणधैदसाग्निष्टोमेनयज्ञेनवषट्कारेणवज्रेणयोस्मद्वेष्टियंचवयंद्विष्मस्त
हन्मीत्याश्रावयिष्यन्मनुमंत्रयेताश्रावयय३ देवेषाश्रावयमनुष्येषुकीर्त्यैयशसेब्रह्मवर्चसायेति
प्रहृत्यानदेवसवितरेतत्त्वावृणतेग्निहोत्रायसहपित्रावैश्वानरेणद्यावापृथिवीमापातामपिहोताहमा
नुषइत्यध्वर्योःश्रोत्रेदायुषास्वायुषोदेवधीनांतसेनोपर्जन्यस्यधामन्निरुद्धामसृतौअन्वित्यतिष्ठस्व
ष्टिश्चाध्वर्योनवतिश्चयाशाअग्निहोतारमेतराविदन्नाःसिनेतिपाकमतिधीरएतीत्यस्यायरुत्तस्यपथाम
न्येमिहोतेत्यन्निक्रम्यसेध्वर्युमन्वारब्धेतपार्श्वस्थेनपाणिनाग्नीध्रमेकदेशेनसव्येनवेडमन्वारभामहेहो
त्वर्यंपुरोहितीयेनायंनुत्तमैस्वर्देवाअंगिरसोदिवमितिसंमार्गत्रीस्त्रिरन्यात्मेसमजीतसमार्गोसि
समार्गोसिसंमाप्रजयापशुभिर्मृजीतिसहैन्मंत्रेणद्विस्तूष्णींसर्वत्रैवंकर्मदृतोस्यष्टोदकैहोत्रंहरन
न्निमंत्रयेताहेदेधिषव्योदतस्तिष्ठान्यस्यसदनेसीदयोस्मत्सकतरइत्यंगुष्ठोपकनिष्ठिकाभ्यांहोत्रंह

रात्र
॥३॥

दनात्रणंप्रत्यग्दक्षिणानिरसेन्निरस्तःपरावसुरितीदमहमर्वावसोःसदनेसीदामीत्युपविशेद्दक्षिणोत्तरि
णापस्थेनेतेनिरसनोपवेशनेसर्वासनेषुसर्वेषामहरहःप्रथमोपवेशनेपिसमानेद्विरितिगोतमः॥३॥ब्रह्मौ
दनेप्राशिष्यमाणेन्याधेयेब्रह्मबर्हिष्यवमानात्रस्त्यसोमेप्रस्थयहोतस्कंगादापनेपशौनपत्नीसंयाजिके
नान्यत्रहोतुरितिकौत्सउपविश्यदेवंबर्हिःस्वास्तृतंतावध्यासदयमित्यग्निहिषहोतःप्रतरांबर्हिषद्भवेतिऊ
नुशिरसाबर्हिरुपस्पृश्यतनूर्ध्वजयेद्रूपतयेनमोभुवनपतयेनमोभूतानांपतयेनमोभूतयेनमः प्राणंप्र
पद्येपानंप्रपद्येव्यानंप्रपद्येवाचंप्रपद्येचक्षुःप्रपद्येश्रोत्रंप्रपद्येमनःप्रपद्यआत्मानंप्रपद्येगायत्रींप्रपद्ये
त्रिष्टुभंप्रपद्येजगतींप्रपद्येनुष्टुभंप्रपद्येछंदांसिप्रपद्येसूर्यान्नोदिवस्यातुनोमहश्चान्नोमेअर्नेभ्योवि
श्वेदेवाःशास्तनमायथेहाराधिहोतानिषदायजीयांस्तदद्यवस्यःप्रथमंमनसीयेतिसमाप्यप्रदीप्तमधोस्रुवावा
दायेन्निगदेनाग्निर्होतावेत्वग्नेर्होत्रंवेत्वृग्वावित्रंसाधुतेयजमानदेवतायोऽग्निमित्यवसायहोतारमथथा

इतिजपेदथसमापयेद्धुतवतीमध्वर्योःस्रुचमास्यस्वदेवंयुवंविश्ववारेईलामहेदेवाईलेन्योनमस्यामनस्योन्य
ज्ञामयज्ञियामितिसमाप्तोस्मिन्निगदेध्वर्युराश्रावयतिप्रत्याश्रावयेदाग्नीध्रउत्तरदेशेतिष्ठन्स्फ्यमिध्मसंनहना
नीत्यादायदक्षिणामुखउतिशाद्यायनकमंस्तुश्रौ३षळिस्रोकारंश्रावयन्॥४॥प्रयाजैश्चरंतिपंचैतेन्नवंस्येकैक
प्रेसितोयजत्याग्न्यर्ज्यादिरनुयाजवर्जयेद्यजामहइत्याग्नूर्वषट्कारोंत्यःसर्वत्रोच्चैस्तरीबलीयान्याज्यायास्त
योरादीक्षावयेद्याज्यांतंचविविच्यसंध्यक्षराणामकारंन्नचेद्देवचनोव्यंजनांतोवाविसर्जनीयोनत्यक्षरोपधैरि
फ्यतइतरस्त्रेरफीलुप्यतेरेफीप्रथमंस्वेतत्तीयनिर्यमकारेद्यजामहेसमिधःसमिधोअग्न आज्यस्यव्यंतत्वौ३ राम
षळितिवषट्कार३तिप्रथमोवागोजःसहवोजोमयिप्राणापानावितिवषट्कारमुक्तोत्तनुमैत्रयतेदिवाकीर्त्यावषट्क ॥४॥
रःस्तथानुमंत्रणमेतद्याज्यानिदर्शनंतन्नूनपादग्नआज्यस्यवेत्तितिद्वितीयान्यत्रवसिष्ठस्तुनकात्रिवध्यश्चराज्य
न्येभ्योनराशंसोग्नआज्यस्यवेत्तितेषामिलोग्नआज्यस्यवंत्वित्तृतीयोबर्हिरग्नआज्यस्यवेत्तित्रिवत्तुर्थ

गूर्यंपंचमेस्वाहान्तेस्वाहाकृतिमितियथावाहितमनुद्रुत्यदेवतायथोदितमनावाहिताःस्वाहादेवाआज्यपाजसाणाध
ग्नआज्यस्यवंत्वित्तोमंडेणोर्ध्वंशीर्यवाकान्नाध्यमेनहवींष्यास्विष्टकृतउत्तमेनशेषोग्निचत्राणिजंघनदि
तिरर्वस्याज्यभागस्यानुवाक्यात्वंसोमासत्यतिरिक्तरस्यजुषाणोग्निराज्यस्यवेत्तितिसर्वस्ययाज्याजुषाणसो
मआज्यस्यहविषोवित्तिरिक्तरस्यतावाग्न्यादेशेयजतिसर्वांश्चानुवाक्यावत्योप्रेषाग्न्याग्न्यायाग्न्यःसो
मिकीभ्यश्चयाग्नतरेणवैश्वानरीयंपत्नीसयाज्यंश्रौतौवीत्रौयोर्णमास्यामनुवाक्यालिंगविशेषान्नामधेया
न्यलंततोविचारोनित्येयाज्येदर्शपूर्णमासावास्यायामग्निःप्रत्नेनमन्मनासोमगीर्भिःष्टावयमित्यतोवाग्यमन
मैत्तराचयाज्यानुवाक्येनिगदानुवचनाग्निष्टवनशस्त्रजपानीवारन्यासमासेरन्ययज्ञस्यसाधनादापद्यानो
देवाग्रवंतुनइतिजपेदपिवान्यांवेलवींऽपाऽउक्तादेवताःस्तासांयाज्यानुवाक्याग्निर्मूर्द्धाभुवोयज्ञस्याय
मग्निःसहस्त्रिणइतिवेदंविष्णुर्विचक्रमेत्रिर्देवःपृथिवीमेषएतामग्नीषोमासवेदसायुवमेतानिदिविरोचना

नीज्ञानीत्र्यवसागतेगर्मिर्विप्रःमतिमिछमानऽएँइसानसिंरयिंप्रससद्विषेपुरुहूतशत्रून्महीइडोयत्रजु
साभुवस्त्वमिंडब्रह्मणामहानितियद्धनीषोमीयउपरीभुयाज्ञोग्नीषोमायोत्र्यद्यवामान्दिवोमातरिश्च
ऽन्नारेत्यथस्विष्टकृतःपिप्रीहिदेवाँउशतोयविष्टयनुवाक्यायेयजामहेमिंस्विष्टकृतमयालग्निरित्यक्षा
षड्भाविनत्यादेवतामादिश्यप्रियाधामान्ययालित्यपसंतनुयादेवमुत्तरात्र्यालयालितिवेवतासीपुरस्ता
दाज्यभागंतमनुक्रम्यदेवानामाज्यपानीप्रियाधामान्नियक्षदग्नेहोतुःप्रियाधामान्नियक्षत्स्वंमहिमानमायज
तामेज्याइषःहवणोतुसोत्र्यध्वराजातवेदाजुषतांहविरग्नेयद्यविशोत्र्यध्वरस्यहोतरित्यनवानंयजतिप्रइ
त्यावाःहात्रदेशिन्याःपर्वणोउत्तमेत्र्यंजयिहोषयोरन्यान्मेनिमार्ष्टिवान्वस्यतिनोतेहुतस्येषप्राणायप्राश्ना
मित्यक्तरेमनसस्पतिनातेहुतस्योर्जेऽपानायप्राश्नामीत्यधरमधरेस्रुचौदकमंजलिनेलंप्रतिगृह्यस
व्येपाणौहुत्वापश्चादस्याउदगंगुलिपाणिमुपधायांतरेलामवदायपयांतरेणांगुलीरमुष्टिंकृत्वादक्षिणात

राम
॥५॥

इलांपरिगृह्यास्यसमितामुपक्रयतेप्राणसंमितंवाइलोपहूतासहदिवादृहतादित्येनोयास्मौइलाक्रयतांस
हद्यावापृथिव्यारथंतरेणवामदेव्येनवायुनेलोपहूतासहांतरिक्षेणवामदेव्येन
नवायुनेलोपहूतासहपृथिव्यारथंतरेणाग्निनोपास्मौइलाक्रयतांसहपृथिव्यारथंतरेणाग्निनाउपहूतागावःस
हाशिरउपमांगावःसहाशिराक्रयंतांमुपहूताधेनुःसहऋषभेनोपमांधेनुःसहऋषभाक्रयतामुपहूतागौर्धेन
वक्रपमांगौर्धेनवदीक्रयतामुपहूतादिव्याःसप्तहोतारउपमांदिव्याःसप्तहोतारोक्रयंतामुपहूतःसरवान्क्ष
उपमांसरवान्क्षोक्रयतामुपहूतेलावृष्टिरूपमामिलावृष्टिर्क्रयतामित्यपांत्र्यहोऽहेःइलोपहूतोपहूतेलोपा
स्मौइलाक्रतामिलोपहूतामानवीघृतपदीमैत्रावरुणीब्रह्मदेवक्रतमुपहूतंदैव्याध्वर्यवउपहूताउपहूताम
नुष्याःयइमंयज्ञमवान्येचयज्ञपतिंवर्द्धनुपहूतोद्यावापृथिवीसर्वजेरुतावरीरेवतीदेवपुत्रेउपहूतोयंयजमान
उत्तरस्यांदेवयज्यायामुपहूतोन्वयसिहविष्करणइदंमेदेवाहविर्जुषंतामितितस्मिंनुपहूतइत्युपहूयानोत्तरेलो

ग्नीयादिलेन॑ ऽऋ॒ष्वस्त्वनः पिन्वगाजिन्वार्चतोरायस्पोषस्येशिषेतस्यनोरास्चतस्यनोदाःस्तस्यास्तेनाग म
शीमहिसर्वात्म॒नःसर्वतनवःसर्वेवीराःसर्वपुरुषाःसर्वपुरुषाइतिवा॥७॥मार्ज्यित्वानुयाजेश्चइतिपरिस्तर
णैरंजलिमेतद्वा॥यआसेचयतेतन्मार्जनंदेवादयोनुयाजावीतवस्यदीतास्त्रयएकैकंप्रेषितोयजतिदेवैबर्हि
र्वसुवनेवसुधेय॑स्यवेतुदेवोनराशंसोवसुधेयस्यवेतुदेवोअग्निःस्विष्टकृद्विद्वाँ३ऽःकविःसत्यमन्माय
ज्ञोहोताहोतुर्हो॑॥रायजीयानग्नेर्योदेवानयाऽऽज्यपिप्रेर्यतेहोत्रेअमस्ततंससतुर्षीहोत्रांदेवंगमोदिदिरेवपु
यज्ञमेरयेमंस्विष्टकृ॑ऽग्नेहोताऽर्वसुवनेवसुवसुधेयस्यनमोवाकेवीहोत्यनवानेवा॥८॥सूक्तवाकायसंप्रेषितइ राम
दंद्यावापृथिवीनऽइमंसूदार्ध्वंसूक्तवाकमुतनमोवाकमध्यास्मसूक्तोच्यमग्नेवसूक्तवागसिउपकृतादिवस्पृथिवो ॥६॥
रोमन्वतीतेस्मि॑ऽइडेयजमानद्यावापृथिवीस्तांशंगयीजीरदानूऽत्रत्रस्तूऽत्रदेवऽउरुगव्यूतीऽअनयंतौवृष्टिधा
वारेत्यापांशंतु॑मयोभुवाऽऊर्जस्वतीपयस्वतीसूपचरणावस्पृधिचरणावतयोरादित्यवसायप्रथमयाविनक्ता

यादेव॑ ~~अग्निर्देवेभ्यो~~ मुत्तरात्रक्रान्तामक्रतेत्रियथार्थमुक्तमुपशोरावापिकौतमनु॰

दिश्यदेवतामिदं॑ विरजुषतावीदधतमहोज्यायोक्तेउपसेतनूंहुत्वादेवाआज्यपाऽआज्यमजुषेतावीदधतम
होज्यायोक्तामि॑हीत्रेणेदंहविरजुषतांधीदधतमहोज्यायोक्तामिहीत्रेणेदंहविरजुषतावीदधतमहोज्यायो
क्तत्रस्यामधिहोत्रायंदेवंगमायामाशास्तेयंयजमानासावसावित्यस्यादित्यनामनीउपांशुसंनिधौगुरोरायु
राशास्तेसुप्रजस्त्वमाशास्तेरायस्पोषमाशास्तेसजातवनस्यामाशास्तऽउत्तरादेवयज्यामाशास्तेभूयोहवि
ष्करणमाशास्तेऽदिधामाशास्तेविश्वैत्रियमाशास्तेयदनेनहविषाशास्तेतदश्यात्तदध्यात्तदस्मैदेवारासै
तीतदग्निर्देवोऽदेवेभ्योवनतेवयमग्नेमानुषाःइष्टंचवितंवोनेवनोद्यावापृथिवीऽइहसस्यातामेहगतिर्वाम
स्येदनमोदेवेभ्यऽइति॥९॥शंयुवाकायसंप्रेषितस्तंछंयोरावृणीमहऽइत्याहानुवाक्यादेदंप्रणावादेदमस्मैप्रय
च्छत्यध्वर्युःस्तुग्जुहूंध्रुवामाद्दोसिवेदोविदेयंकृदायुषेत्येतेनोपोत्थायपश्चाद्धार्हपत्यस्योपविश्यसोमंक्षरंदेवानां
पत्नीरग्निंगर्भंदधेतामित्याज्येनयजंत्याप्यायस्वसमेतुतेसतेपयांसिसमुयंतुवाजाऽइहक्षरन्नियंतेनःस्फरीय

मधपोषयित्नुर्देवानांपत्नीरुशतीरवतुनइतिहेअग्निर्हीतागार्हपतिःसराजाहव्यवाळग्निरजरःपितानइतिय
त्नीसयाजाअथप्रजाकामोराकांसिनीवालीकुहूमितिजुहुयात्तराकामहेसिनीवालिकुहूमहमितिह
ह्ययज्यानुवाक्ये॥कुहूमहंसुवृतंविघ्नतायमस्मिन्यज्ञेसुहवोजोहवीमिसोनोददातुश्रवणेपित्वणीतस्यैतेदविह
विषाविधेमाकुहूर्देवानाममृतस्यपत्नीहव्यानोअस्यहविषःशृणोतुसंदाक्षुषेकिरतुभूरिवामंयजमाने
दधात्वित्याज्यंपरिस्तृणातेवदापयतीतरामुपहूयहुवींप्राञ्चीमाहरेद्युवाकोन्नदेन्नवा॥१॥वेदंपत्न्यैप्रदायवाचयेद्वो
ताध्वर्युर्ववेदोसिवित्तिरसिविदेयकर्मासिकरणमसिक्रियासंसनिरसिसनितासिसनियंघृतवंतंकुलायिनं
रायस्पोषंसहस्रिणंवेदोददातुवाजिनंयंवहवउपजीवंतियोजनानामसहस्रंतंविदेयप्रजांविदेयकामाय
त्वेतिवेदशिरसानाभिदेशमालभेतप्रजाकामोवेदथास्योत्कविरतेस्त्वामुंवामिवरुणस्यपाशादितितस्यत्व
गार्हपत्याद्दिगुणंप्राक्पाणींनिधायोपरिष्टादस्योरगयाणिवेदत्वणानिकरोतिपुरस्तात्सूर्णायाःसंस्त्रिवंवेदत्वणै

रसिमेश्यवाचयेसूर्णामसिसूर्णामेभूयाःसुसूर्णमसिसुसूर्णमेभूयाःसदसिसन्मेभूयाःसर्वमसिसर्वंमेभूयाअस्तिति
रसिमामेक्षेष्टाइत्यथैनांसूर्णापात्रस्रुतिदिशमुदकमुद्वंतीवाचयतिप्राच्यादिशिगृहाःपसवोमार्जयंतामुदीच्यां
दिश्याषध्यःवधयोवनस्पतयोमार्जयंतामूर्ध्वायांदिशियज्ञःसंवत्सरःप्रजापतिर्मार्जयतांमार्जयतामितिवाथा
स्याउत्तानमंजलिमधस्ताद्धोक्षन्यधायासतश्चसर्वंसूर्णापात्रंनिनयन्वाचयेन्नार्हप्रजांपरासिचेयानःसया
वरीस्कन्नासमुद्रंवोनिनयानिर्स्वंपाथोअपाधेतिवेदत्वणान्यग्रेगृह्यविधून्वन्तंततस्त्वणान्सवेनगार्हपत्यादा
हवनीयमेतितंतुतंन्वन्नजसोमानुमन्विहीतिशेषंनिधायप्रत्यगुदगाहवनीयादवस्थायस्रुत्याःस्रुवेणादायस
र्वप्रायश्चित्तानिजुहुयात्स्वाहाकारांतेमंत्रैर्नचेन्मंत्रेपतितोयत्किंचाप्रेषितोयजेदन्यत्रोप्येवंभूतोव्यक्तहोमाभ्याधानो
पस्थानानिचाग्नयश्चाग्नेस्यनभिशस्तीश्चसत्यमित्वमयाग्नसिअयासावयसाहतोयासन्हविषेयानोधेहिभेष
जंस्वाहाग्नतोदेवाग्नवैतुनइतिहाग्न्याधाहुतिमिश्वभूःस्वाहाभुवःस्वाहास्वःस्वाहाभूर्भुवःस्वःस्वाहेतिहुत्वासंस्थाज

पेनोपस्थायतीर्थेननिष्क्रम्यानियमत्रोंचमेस्वरस्वमेयज्ञोपवीतेनमस्वाहेपेनोपस्थायतेन्यूनतसमेतउपयतेतिरिक्तं
तस्मैतेनमइतिसंस्थाजपइतिहोतुः॥१२॥अथब्रह्मणाहोत्राचमनंयज्ञोपवीतशौचानिनित्यःसर्वकर्म्मणीदक्षि
णतोध्रुवाणीव्रजतीचाबर्हिर्वेदियोदिशंव्रजेयुःसैवत्तत्रप्राचीवेषास्वमंत्रासुस्कानासनयोर्विकल्पःस्तिष्ठन्नो मा
श्वयेवषट्कारआसीतान्यत्रसमस्तपाएयंगुष्ठोपेणाहवनीयंपरीत्यदक्षिणतःकुशेषूपविशेद्बृहस्पतिर्ब्रह्माब्रह्मस
दनआशिष्यतेबृहस्पतेयज्ञंगोपायेत्युपविश्यजपेदेषब्रह्मजपःसर्वयज्ञतंत्रेषुसान्नोयत्रोपवेशनमुपविश्य
तिसर्जयतेब्रह्मन्नपःप्रणेष्यामीतिश्रुत्वाभूर्भुवःस्वर्बृहस्पतिप्रसूतइतिजपित्वोंप्रणेत्यतिसृजेत्सर्वत्रयथाक
र्मलादेशाःप्रणवाद्यश्चैरूर्ध्वंचाप्रणवादतऊर्ध्वंवाग्यतआस्तआहविष्कृतउद्वादनादामर्जनात्प्रशोसोमेधर्मादि
वातिप्रेषादिवास्तब्रह्मण्योस्मःप्रातरनुवाकाद्यौतर्यामाद्धरिवतोनुसवनमेलायांस्तोत्रेघपश्चिश्चयत्रलग्निः
प्रणीयतेपिससोमेतदादित्रवाग्यमनेदक्षिणतस्त्रंजंजपत्यृभुःशिशानइतिस्तंसमाप्योपवेशनाद्य

रम
॥८॥

तंनन्नुसौमिकेप्रणयनेब्रह्मजपोन्यत्रविस्रष्टवाग्बहुभाषीयज्ञमनोविपर्यसेत्तरितेमैत्रेकर्मणिव्याख्यातेवो
पलक्ष्यवाजान्वाधाकृतिर्जुहुयादृक्षुश्चेद्धरितिगार्हपत्येयजुष्टोनुवरतिदक्षिणाग्नीध्रीयेसोमेषुसामत्तः
स्वरित्याहवनीयेसर्वतोविज्ञातेवाभूर्भुवःस्वरित्याहवनीयएवप्राक्प्रयाजेभ्योंगारैबर्हिष्यरिधिनिर्दृंहस्रुव
दंडेनाभिनिदध्यान्मात्तयोमायज्ञःस्तपन्मायज्ञपतिःस्तपन्नानमस्तेअस्त्वायतेनमोरुद्रपरायतेनमोयत्रनिषी
दसीत्यमुमांहिंसीरमुपहिंसीरित्तिचप्रतिदिशमध्वर्युर्यजमानोपुस्ताच्चेद्ब्रह्मयजमानोदक्षिणतोहोत्पत्नीयज
मानस्यादाग्नीध्रयजमानाउत्तरतोथैनमनुप्रहरेदाहंयज्ञंददेनिर्ऋतेरुपस्थात्तंदेवेषुपरिदद्मिविद्वान्त्सु
प्रजास्त्वंशतहिमामदंतरहनोदेवामयिशर्मयच्छतेतितमभिजुहुयात्सहस्रंगोवृषभोजातेदास्तोमएष्टोघ
तवान्त्सुप्रतीकःमानोहिंसीर्द्विंसितोनेलाजहामिगोपोषंवनोवारपोवैचयच्छस्वाहेति॥१२॥प्राशित्रमाक्रियमाण
मीक्षतेमित्रस्यत्वाचक्षुषाप्रतीक्षरतिदवस्यत्वासवितुःप्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्यांप्रतिगृह्णामीत्तत्तं

जलिनाप्रतिगृह्यपृथिव्यास्त्वानाभौसादयान्यदित्याउपस्थइतिकुशेषुप्राग्दंडंनिधायीगुष्टोपकनिष्ठिकाभ्यांसंस्व
दंप्राश्नीयादनेष्टास्येनप्राश्नामिबृहस्पतेर्मुखेनेत्यन्यान्वावमेत्सत्येनत्वानिक्षिघर्मियाअस्यंतईचतास्ताइ
दंशमयंतुन्वक्षुश्रोत्रंप्राणान्मेमहिंसीरितीडस्यलाजंगरेदधातीतिनाभिमालभेतप्रक्षाल्यप्राशित्रहरणैत्रिरभे
नाभ्यात्समयोनिनयतेमाजीयित्वास्मिन्ब्रह्मन्नागंनिदध्यात्यश्चात्रुशेषुयजमानभागमन्वाहार्यमवेक्षेतप्रजापतेर्नी
गोस्यर्ङस्वान्ययस्वानक्षितिरसिमामेक्षेत्रंत्रस्मिंश्चलोकेमुष्मिंश्चप्राणापानौमेपाहिसयज्ञपतिंपाहिकामायत्वेत्य
स्यांनवप्रायंगुष्टोपकनिष्ठिकाभ्यांसिरुंगृह्णीयाद्ब्रह्मन्नागेनिदध्याद्ब्रह्मन्त्रक्षास्यामइतिश्रुवादृहस्पतिर्ब्रह्मब्रह्म
सदनआशिषृबृहस्पतेयज्ञमजुगुपःसयज्ञंपाहिसयज्ञपतिंपाहिसमांपाहिभूर्भुवःस्वर्बृहस्पतिप्रसूतइतिजपित्वो
त्तिष्ठेतिसमिधमनुज्ञानीयात्समिद्धेतेजघन्यसमिजांसर्वप्रायश्चित्तानिजुहुयात्तमितरेन्वालभेरंश्चोतारंवैतयो
र्नित्यहोमःसर्वेसंस्थाजयेनोपतिष्ठंतउपतिष्ठंतेऽइत्याश्वलायनश्रौतसूत्रेप्रथमोऽध्यायः॥७॥ ॥पौर्णमासेनेष्टि

राम ॥९॥

पशुसोमाउपदिष्टाःस्तैरमावास्यायांपौर्णमास्यांवायैर्जेतराजन्यश्चाग्निहोत्रंजुहुयात्तपश्चिनेब्राह्मणायेतरंवा
तेनक्तमुपहरेदतसत्यशीलःसोमसुत्सदाजुहुयाद्बहुषुबह्वनामनुदेशंआनंतर्ययोगोद्वेहुतयाज्यानुवाक्येअद
वादेशेतिस्येअन्याधेयंकृत्तिकासुरोहिण्यांमृगशिरसिपुनर्वसुनीषुविशाखयोस्तरथोःश्रोषदयोरेतेषुवासिद्धि
द्धसंतेपर्वणिब्राह्मणआदधीतयोभवर्षीयसस्यक्षत्रियवैश्ययोपकृष्टायस्मिन्कस्मिंश्चिद्वावदीतसो
मेनयक्ष्यमाणोनर्तुपृच्छेननक्षत्रमस्यास्त्रमीगर्भादरणीआहरेदनपेक्षमाणोयोऽग्नेस्त्रमीगर्भ
आरुरोहसवाएतेनाहरामिब्रह्मणार्यज्ञायैःकेतुभिःसहेतिपूर्णाहुत्यैतेमन्याधेयंयदिस्त्रियस्तनुयुः
प्रथमायामग्निरग्निःपवमानोमआयूँषिपवसेमेपवस्वस्वपाःसहव्यवाडमर्त्योग्निर्होतापुरोहितइ
तिस्विष्टकृतसयाज्यस्यक्तेसौविष्टकृतीत्रीयात्सर्वत्रिदेवतागमेनित्यानामपायोयास्विष्टकृतसंतराज्य
भागौवतास्ततःनएषसमानजातिधर्मोद्वितीयस्योदधन्त्रावग्निःपावकोग्निःसुविःसत्तःपावकरीदि

वोग्नेपावकरोचिषाग्निःशुचिव्रततमउदग्नेश्चयस्तवसाक्रान्विश्वाग्नित्यजोग्निमीळेपुरोहितमि
त्तिसंयाज्येतृतीयस्यांसामिधेन्यावावपेत्तेप्रागुयोत्तमायाःपशुपजाअमर्त्यइतिद्वेधायोग्इत्यतएतेष
तीयात्सुष्मिंताग्निनारयिमश्नवद्वयस्कोनोग्नीवेहत्यग्नीषोमाविन्द्राग्नीविष्णुरितिवैकल्पि
कान्यदितिरुतत्वामदितेमहिमूषुमातरंसुव्रतानामृतस्यपत्नीमवसेकृवेमानुविसत्रामजरन्ती
मुरूचीसुशर्माणमदितिंसुप्रणीतिंप्रद्योअग्नइमोअग्नइत्येवेतिसंयाज्येविराजावित्यतएतत्प्रती
यादितितिस्रआद्योत्तमेवैवस्यातावातथासतितस्यामेवधाप्येतिराजावितिमात्रेविकारेवैरा
जन्तंत्रेतिप्रतीयादाधानाद्वादशरात्रमजस्राअत्यंत्तनुगतश्रियः॥१॥उत्सर्गेपराङ्गार्हपत्यं
प्रज्वल्यदक्षिणाग्निमानीयनिङ्कुलाद्वितवतीवैकयानयइत्येकेक्रियमाणेवाप्रज्वल्यारणिमन्वा
धायगार्हपत्यादाहवनीयंज्वलंतसुद्धरेदेवंलादेवेत्यःश्रियाउद्धरासीसुद्धरेदुद्धिय

राम
॥१०॥

माणउद्धरपापमनोमायदविद्वान्यज्ञविद्वीश्चकाराअङ्गायदेनःकृत्तमस्तिकिंचित्सर्वस्मान्मोकृतःपा
हितस्मादितिप्रणयेदमृताद्रुतिममृतायीजुहोम्यग्निरथिवाममृतस्ययोनौतयानंतीकाम
हेजयानिप्रजापतिःप्रथमोयंजिगायानावग्निःस्वाहेतिनिदध्यादादित्यमग्निमुखरंवैप्रातर्यु
ष्टायींतमेवाग्निमुखोराच्यायदेनरंतितुप्रणयेदतऊर्ध्वमाहिताग्निर्व्रत्वार्यहोमादनुदित्तहोमी
वोदयादस्तमितेहोमोनित्यमाचमनमृतसत्याभ्यांत्वापर्युक्षामीतिजपित्वापर्युक्षेत्रिस्त्रिरेकै
पुनःपुनरुदकमादायानंतर्यंविकल्पोदक्षिणोत्तेवःप्रथमंविज्ञायतेपितावाएषोग्नीनांयद्दक्षिणाः
पुत्रोगार्हपत्यःपौत्रआहवनीयस्तस्मादेवंपर्युक्षेद्गार्हपत्यादविच्छिन्नामुदकधारांहरेत्तन्नुनान्यत्र
जसोनानुमन्त्रिहोयोहवनीयात्यश्चाद्गार्हपत्यस्योपचिन्वीतदुःखंरानपोहेत्सुहूतहुतस्तसुहूतंक
रिष्यथेतितेषग्निहोत्रंधिश्रयेदधिश्रितमध्यधिश्रितमधिश्रितंहिदुःखंरतिरंतायास्यदधृतवश्च

याचरङ्क्तत्वेदोहविरिदंजुषस्वेयाम्याःपत्नीर्विश्वरूपास्तेषांसन्तान्मास्मयिपुष्टिरास्त्वितिघृतेन द्
ध्यधिश्रयेदधिश्रयेदित्येकेपयसानित्यहोमायवागूरोदनोदधिसर्पिर्यामकामान्नाधेकामेन्द्रियका
मेतेजस्कामानामधिश्रितमवज्वलयेदनधिश्रयन्दध्यग्निष्टेतेजोमहावीरित्यक्षेवणघृतिषिंवान्न
वाशीतिरस्यमृत्तमसीतितयोरव्यतिचारःपुनर्ज्वलनायरिहरेत्रिरन्तरितंरक्षोन्तरिताभ्रातयसमु
दंतंकर्षन्निवोदंजुःहासयेद्विवेतीतरिक्षायत्वापृथिव्यैत्वेतिनिदधत्सुहूतंहुतस्यसुहूतमकार्ष्टंयंगारा
नतिसृज्यस्रुक्स्रुवंघृतिनयेत्स्रुक्षरक्षःप्रक्रष्टाभ्रातयोनिष्टप्तंरक्षोनिष्टप्ताभ्रातयइत्यन्तरतस्था
ल्याःस्रुवमासाद्योमुन्नयानीत्यतिसर्जयीताहिताग्निरन्वग्न्यायरेणवेदिमतिव्रज्यदक्षिणतउपवि
श्यैतद्धुत्वामुनयेत्यतिसृजेदतिस्रष्टोभूरिलाभुवइलास्वरिलावधरलेतिस्रुवपूरमुन्नयेदग्नि
यमग्नियंपूर्णतंतंयोनुज्येष्ठमङ्गिभिर्हुतंसुत्राणायोस्यपुत्रःप्रियस्यात्तंप्रतिपूर्णमुन्नयेत्स्थालीम

राम
॥११॥

निमृज्यसमिधंस्रुचंचाध्यधिगार्हपत्यंहृत्वाग्नेसम्मितामाहवनीयसमीवेकुर्योपसाद्यजान्वाच
समिधमादध्याज्जतीत्वाग्निर्ज्योतिषेतिसमिधमाधायविद्यादसिविद्यमेपा
प्मानमग्नौश्रद्धेत्यवउपस्पृश्यप्रदीप्तादंगुल्लमात्रेनिर्जुह्वयाद्भूर्भुवस्वरोमग्निर्ज्योतिरग्निःस्वाहेति
पूर्वमाकृतिंकृत्वाकुशेषुसादयित्वागार्हपत्यमवेक्षेतपश्चन्मेयच्छेत्ययोत्तरोत्तल्लीभूयसीमसंसृष्टीप्रागुद
गुत्तरतोवाप्रजापतिमनसाध्यायोत्तल्लीहोमेषुसर्वत्रभूयिष्ठंस्रुविनिष्टाप्तिरनुप्रकंपावमृज्यकुश
मूलेषुनिमार्ष्टिपस्रुत्यस्तेतितेषादक्षिणतउत्तानाग्रेगुलीःकरोतिप्रत्वीनावीतीतल्लीस्वधापितृभ्यइ
त्तिवायोवनिनीयदृष्टिरसिदृश्यमेपाप्मानमप्सुअद्भ्यपउपस्पृश्याहिताग्निरनुमंत्रयेताधान
मुल्कातेनऋषिणातेनब्रह्मणातयादेवतयेमंगिरस्वद्ध्रुवासीदेतिसमिधंतूष्णीमस्यसदोहसंप्रतिष्ठा
माकृतिमुपोत्थायोत्तरंकोक्षेतेसमाणोभूर्भुवस्वःसुप्रजाःप्रजाभिःस्यांसुवीरोवीरैःसुपोषःपोषैरग्नि

यो निश्चान्नमायुषि वसइतिनिस्यन्नि॥२॥संवत्सरेसंवत्सरेयवान्वापयसावास्यंपर्वणिजुहुयाद
त्विजामेकइतरंकालमन्तेवासीवास्यक्षीरौदकमुदकुम्भादन्यन्नसयेदपरयोर्वाहुत्वायुषेत्वाजाश्नामीति
प्रथमन्नाद्यायत्वेत्युत्तरतूष्णींसमिधमाधायाग्नेयग्रहपतयेस्वाहेतिगार्हपत्येनित्योत्तरातूष्णीं
समिधमाधायाग्नयेसंवेशपतयेस्वाहेतिदक्षिणेग्नयेन्नादायान्नपतयेस्वाहेतिवानित्योत्तरान्नक्ष
यित्वाभ्यात्ममपःस्रुचानिनयतेत्रिःसर्पदेवजनेभ्यःस्वाहेत्यधैनीकुशेःप्रक्षाल्यस्वक्तस्रुचःपूर्णाःप्रागुदी
च्योर्निनयेदक्षुभ्यःस्वाहादिग्भ्यःस्वाहासक्तऋषिभ्यःस्वाहेत्तरजनेभ्यःस्वाहेतिपंचमीकुशदेशेपथि रास
व्यामसत्तेजुहोम्यग्नयेवैश्वानरायस्वाहेतिषष्ठीपश्चाद्गार्हपत्यस्यप्राणमसत्तेजुहोम्यसत्तेप्राणेजुहो ॥१२॥
मिस्वाहेतिप्रतापंतर्वेदिनिधायाक्षिस्रक्तिस्रस्तिस्रस्त्रिकर्मिणेवाप्रयछेदग्रेणाहवनीयपरिस्यसमिधमादध्या
त्तिस्रस्तिस्रउदञ्चस्रदस्तिश्चन्नथमंसमैत्रामाहवनीयेदीदिहीतिगार्हपत्येदीदायेतिदक्षिणेदीदि

येस्रुक्पर्युक्षणीता—परिसमूहनेपूर्येतुपर्युक्षणादेवैप्रातस्तपोदयंव्युषितउदितेवासत्यऋताभ्यांत्वै
त्तिपर्युक्षणमोमुन्नेष्यामीत्युतिसर्जनंहरिणीत्वासूर्यज्योतिषमेहरिष्कामुपदधेस्वाहेतिसमिदाधानै
र्भुवःस्वरोंसूर्यज्योतिर्ज्योतिःसूर्यस्वाहेहिहोमउन्मार्जनंचाऽ॥प्रवत्स्यन्नग्नीन्प्रज्वाल्याचम्यातिक्रम्यो
पतिष्ठतआहवनीयंश्रोस्यपस्रुन्मेपाहीतिगार्हपत्यंनर्यप्रजामेपाहीतिदक्षिणेमथर्वपितुम्मेपाहीति
गार्हपत्यहवनीयौवास्तेतान्मेमित्रावरुणौगृहान्गोपायतंयुवमाज्यविनष्टान्विहृतान्यूयंनान
न्निरक्षत्वस्माकंपुनरायनादितियथेतंप्रत्येतंघरक्षिणौपरीक्षान्नाहवनीयमुपतिष्ठेतेममनामप्र
थमंजातवेदःपितामातरिश्वधत्तुर्यदप्रेतत्वंबिभरहिपुनरामेतोक्त्वाहन्नामविन्नराख्यग्नइतिप्र
ब्रूजेदनपेक्षमाणोमाप्रगामेतिसूक्तंजपन्नारादग्निन्योवाचंविसृजेतसदासुगःपितुमापद्येतेहवसै
त्तत्रसंतंत्वानेहदावास्यामनसावाविन्मीतिरोमासंतंमाप्रहासीज्योतिष्मान्त्वावैश्वानरेणोपतिष्ठत

इतिप्रतिदिशमग्नीनुपस्थायोविपंथामगन्महीतिप्रत्येत्यसमिधाणिर्वाग्यतोग्नीञ्जलतः स्रुक्चमिक्रम्या
हवनीयमीक्षेतविश्वदानीमान्नरेतोनाक्षुरेणमनसाग्नेमातेप्रतिवेशारिषाम।नमस्तेअस्तमीमहेषे
नमस्तउपसद्भ्योग्नेस्रुग्घस्वतन्वःसम्भारयास्रजेत्यग्निषुसमिधउपनिधायाहवनीयमुपतिष्ठ
तेममनामतवचजातवेदोवाससीश्वचिवसानोवरावःतेविग्नवोदक्षिणेदक्षसेजीवसेचययायथन्नो
तन्वोजावेदस्तितन्तःसमिधोन्यादध्यादाहवनीयेगन्मविश्वेदसमस्मन्यैवसुवितमम्।अग्नेसपति
गार्हपत्यःप्रजायावसुवितमःअग्नेगृहपतेन्यघ्नमन्निसहआयच्छस्वस्वाहेतिदक्षिणेयमग्निःपुरी
ष्योरयिमान्पुष्टिवर्द्धनःअग्नेपुरीष्याभिद्युम्नमभिसहआयच्छस्वस्वाहेतिगार्हपत्याहवनीयावीक्षे
तेमान्मेमित्रावरुणौगृहानत्गुप्तंयुवम्।अविनष्टानविहतान्पुषैनानन्यराक्षीदस्माकंपुनराय
नादितियथेतंप्रत्येत्यप्रोष्यन्त्योदग्रात्राज्यंतुर्गृहीतमाज्यंजुहुयान्मनोज्योतिर्जुषतामाज्यम्मविच्छि

न्नेयज्ञंसमिमंदधात्वायुष्मतोयाअनिष्टास्तःसंतनोमिहविषाघृतेनस्वाहेत्यग्निहोत्राहो
मेचप्रतिहोममेकेपरिसमुह्योदग्द्विहारादुपविश्यभूर्भुवःस्वरितिवाचंविसृजेतगृहानीक्षेता
प्यनाहिताग्निर्गृहामाबिभीतोपवस्त्यस्मासुचप्रजायधर्म्माचवोगोपतीरिषदिप्रतिपद्येतग्रु
हानहंसुमनसाःप्रपद्येवीरघ्नोवीरवतःसुवीरान्।इरावहतोघृतमुक्षमाणास्तेष्वहंसुमनाःसंवि
शानीतिशिवंशग्मंशंयोःशंयोरितित्रिरनुवीक्षमाणोविदितमप्यलीकंनत्तद्दर्शापयेयुर्विज्ञाय
तिनयंवोन्नयेमेस्त्वित्येवोपतिष्ठतावसन्त्स्येत्याहरहर्वेतिा४।अमावास्यायामपराह्णेविंडपित्र
यज्ञोदक्षिणाग्नेरेकोल्मुकंप्राग्दक्षिणाप्रणयेद्येरूपाणिप्रतिमुञ्चमानाअसुराःसंतस्वधयाचरन्ति
।परापुरोनिपुरोयेनरक्षन्त्यग्निष्टांल्लोकात्प्रणुदात्वस्मादितिासर्वकर्मणितोदिशमुपसमाधायोत्तरो परि
स्तीर्यदक्षिणाग्नेःप्रागुदक्प्रत्यगुदग्वैकैकशःपात्राणिसादयेच्चरुस्थालीस्रुवंस्फ्योल्मूखलमुसल

इतिप्रतिदिशमग्नीनुपस्थायोपवेषमग्न्याहितिप्रत्येत्यसमिधाग्निर्वाग्यतोग्नीञ्जलतः स्रुक्स्रुवानिक्रम्या
हवनीयमीक्षेतविश्वदानीमान्नरतोनान्तरेणमनसाग्नेमातेप्रतिवेशारिषामानमस्तेअस्तमीमहेकुषे
नमस्तउपसद्यनोग्नेभ्रुम्नस्वतन्वःसम्मारय्यास्रजेत्यग्निषुसमिधउपनिधायाहवनीयमुपतिष्ठ
त्तेममनामतवचजातवेदोवाससीइवविवसानोवरावःतेविभ्वोदक्षिणेदक्षसेजीवसेचययायथनौ
तन्वोजावेदस्तितन्तःसमिधोन्यादध्यादाहवनीयेगन्नविश्वेवेदसमस्मन्यैवसुवितमम्नोग्नेसपति
गार्हपत्यःप्रजायावसुवितमःनोग्नेगार्हपतेनिद्युम्नमभिसहआयच्छस्वस्वाहेतिदक्षिणेयमग्निःपुरी
ष्योरयिमान्पुष्टिवर्द्धनःअग्नेपुरीष्याभिद्युम्नमभिसहआयच्छस्वस्वाहेतिगार्हपत्याहवनीयावीक्षे
तेमान्मेमित्रावरुणौगृहानत्पुपतंयुवम्नोविनष्टानविहृतान्पुषैनानन्वगंसीदास्माकंपुनरायं
नादितियथेतंप्रत्येत्यप्रोष्यन्त्योदग्रारात्रञ्चतुर्गृहीतमाज्यञ्जुहुयान्मनोज्योतिर्जुषतामाज्यस्मविच्छि

न्नंयज्ञंसमिमंदधातुयारुषाउषसोयाअनिष्टास्ताःसंतनोमिहविषाघृतेनस्वाहेत्यग्निहोत्राहो
मेचप्रतिहोममेकेपरिसमुह्योदग्विहारादुपविश्यभूर्भुवःस्वरितिवाचंविसृजेतगृहानीक्षेता
प्यनाहिताग्निर्गृहामाबिभीतौपवस्वस्त्येवोस्मासुचप्रजायधर्मान्वोगोपतीरिषदिप्रतिपद्येतगृ
हानहंसुमनसाःप्रपद्येवीरघ्नोवीरवतःसुवीरान्रयिंवहतोघृतमुक्षमाणास्तेघ्नहेसुमनाःसंवि
शानीतिशिवेशग्मेशंयोःशंयोरितित्रिरनुवीक्षमाणोविदितमप्यलीकंनत्तद्दर्शंपयेयुर्विज्ञाय
तेनयंवोनयंमेस्त्वित्येवोपतिष्ठतावसन्त्रत्येत्याहरहर्वेतिशा४ान्त्रमावास्यायामपराक्लेविंडपित्र
यज्ञोदक्षिणाग्नेरेकोन्वेकाग्दक्षिणाप्रणयोद्यरूपाणिप्रतिमुञ्चमानाःअसुराःसंतस्वधयाचरन्ति
।परापुरोनिपुरोयेनरत्यग्निष्टोंक्लोकात्प्रणुदात्वस्मादितिसर्वकर्मणितोदिशमुपसमाधायोत्तरो परि
स्तीर्यदक्षिणाग्नेःप्रागुदक्प्रत्यगुदग्वेकैकशःपात्राणिसादयेच्चरुस्थालीशूर्पस्फ्योलूखलमुसल

स्रुवऽउवस्रुक्कपालान्यासादयति नेध्मबर्हिषोर्नि ष्ठमारुह्य चरुस्थालीं व्रीहीणां पूर्णां निमृज्य परि
स्तीर्य दक्षिणोत्तरौ प्रागग्रौ दर्भौ निदध्यात्स्रुक्कपालान्युत्तरतो दक्षिणेतरान्यत्यवहन्यादाज्यविवेचनवहताꣳ स्रुक्स्रुक्कपालान्यदक्षि
णामोश्चपन्नेदर्वागतिप्रणीतास्त्र्येनलेखामक्लिरेवेदपहताऽसुरारक्षाꣳसिवेदवदइति तामन्वस्य
सकृदाच्छिन्नेरवस्तीर्यासादयेदभिघार्यस्थालीपाकमाज्यस्यर्धिरनुस्तृतनवनीतेवोस्रुतेध्रुवायामाज्यं
हुत्वा दक्षिणतोऽञ्जनान्यञ्जनकृष्णिरसिबर्हणानि प्राचीनावीतीध्ममुपसमाधायमेक्षणेनादायवदी
नꣳसंपरोक्षुदुयास्सोमायपितृमतेस्वधानमोनयेकव्यवाहनायस्वधानमइतिस्वाहाकारेणाग्निं परि
यज्ञोपवीतीमेक्षणमनुप्रहृत्यप्राचीनावीतीलेरवीत्रिरुदकेनोपनयेकुन्धन्तोपितरःशुधन्तोपितामहाःशुधन्तीप्रपितामहाइतिस्त्रियोपिंडान्निहृणीयात्स्वरूपाणिःपित्रेपितामहायप्रपितामहायेतत्तेसो
मेचलमंत्रान्वितितस्मैयएषांप्रेताःस्युरितिगणगतिःप्रत्यक्षमितरानर्चयेत्तदर्थत्वात्तेत्न्यएवनिरुणी

यादितितौत्वलिःक्रियागुणत्वादपिजीवानात्रिभ्यःसर्वेभ्यएवनिरुणीयादितिगौतमःक्रियाह्यर्थकारितो
पायविशेषोजीवमतानांनपरेभ्योनधिकारान्नप्रत्यक्षत्वाज्जीवेभ्योनिरुणीयोनजीवतर्हितेभ्योजुहुयाज्जी
वेभ्यःसर्वहुतसर्वजीविनोनामान्यविद्मस्तत्पितामहप्रपितामहेतिनिरुतानुमैत्रेयेतत्रपितरो
मादयध्वंयथाभागमावृषायध्वमितिसव्यावृदुदङ्मुखावृत्वयथाशक्तिप्राणानासिक्वानिपर्यावृत्यामीम
दन्तपितरोयथाभागमावृषायषतेतिवरोःप्राणानक्षंनक्षयेन्नित्यंनिनयनमसाभ्यंक्ष्वासावाहुतिपिंड
मभ्यंजनौजनेवासोदद्याद्दशाम्पूर्णांस्तकांवापंचाशद्वर्षतायाऊर्ध्वंस्वेलोमेतदःपितरोवासोमानोतो
न्यत्पितरोयुङ्क्ष्वमित्यथैनानुयन्तिशंतनमोवःपितरइषेनमोवःपितरऊर्जेनमोवःपितरःशुष्मायनमो
वःपितरोघोरायनमोवःपितरऊर्जेनमोवःपितरःशुष्मायनमोवःपितरोघोरायनमोवःपितरोजीवा
यनमोवःपितरोरसायस्वधावःपितरोनमोवःपितरोनमएवायुष्माकंपितरइमाआस्माकंजीवा

वाजी वंतरहसंतस्यामामनोन्वाकुवामरतिंचतिस्रश्चिरथेनाम्रवाहयेस्यरेतनपितरःस्रेम्यास्रो
गंभीरेभिःपथिभिःपूर्विणेभिःदत्तायास्मद्रविणेहनद्धरथिंचनःसर्ववीरंनियच्छतेत्यग्निप्रत्यया
दत्तेतमद्याश्वंनस्तोमैरितिगार्हपत्येयदंतरिक्षंपृथिवीमुतद्यांयन्मातरंपितरंवाजिहिंसिमाञ्चित्
मीतन्मादेनसोगार्हपत्यःप्रमुंचतुकरोतुमामनेनसमावीरम्मेदत्तपितरंतिपिंडानांमध्यमंपंचमी
आशयेदाधत्तपितरोगर्भंकुमारंपुष्करस्रजंयथायमरपाअसदित्यक्षितरावतिप्रणीतेवायस्य
वागतरंनकाम्यान्नावःसप्रास्रीयान्महारोगेणवानितःप्रास्रीयादन्यतरोगतिंगच्छेवमनाहिताग्निर्मि
त्येऽप्रयुच्छतिप्रणीयजुहुयाद्विवस्यात्राणमुत्सर्गस्तृणीहितीमुद्धिक्षोपा।दर्शपूर्णमासावारभ्यमानोन्वा राम
रंनणीयमन्नाविष्लुसरस्वतीसरस्वानग्निर्भगोअन्नाविष्लूसजोषसेमावर्द्धन्तुवांगिरःचक्रैर्वीजभि ॥१५॥
रागतमाअन्नाविष्लूमहिधामप्रियंवावीथोघृतस्यगुह्याजुषाणादमेदमेसुष्टुतिर्वनियानाप्रतिवां

ब्रा० इलोअग्निनाग्नआज्यस्यवेतुबर्हिरग्निरग्नआज्यस्यवे३

ज्रिक्राघृतमुच्चरण्यतापावकानःसरस्वतीपावीरवीकन्याचित्रायुःपीपिवांसंसरस्वतोदिव्येसुपर्णीवायसंव
हन्तमा—सवितुर्यथासनोराधोस्यान्नेत्याधानाद्यामयातीयदिवार्थीव्यथेरन्पुनराधेयइष्टिस्तस्यैत्रया
आन्विनक्तिनिर्यजेत्समिधःसमिधोग्नेग्नआज्यस्यवेतुतन्नूनमादग्निमग्नआज्यस्यवेत्तिसमिधाग्निन्दु
वस्यतेघृतेघृतप्रतिकाशितइत्यग्नेयावाज्यभागौबुद्धिमद्विन्दुमन्नावित्यवक्षतेतथानुवृत्तिरिज्यावनित्यैपूर्व
नुब्राह्मणिनोग्नआयूंषिपवसइत्यंतरेनित्यस्तूतरेहविःशेषाग्नेयंहविरधाद्यग्नेक्रतोर्भद्रस्यानिष्टम
द्यामर्त्रिगृणीतएग्निर्नोअर्कैरग्नेतमद्याश्वंनस्तोमैरितिसैयाज्येदेवंबर्हिरग्नेर्वसुवनेवसुधेयस्यवेतु
देवोनरासोमोनोवसुवनेवसुधेयस्यवेत्तिमाग्रयणेत्रीहियामाकयवानांसस्यंनाग्नीयादग्निहोत्र
मङ्गल्यादावर्षस्यतत्तस्यादथाग्रयणेनयजेतापिहिदेवाआहुस्तस्तोनूनंवर्षस्याग्रयणेनहियजनइत्य
ग्निहोत्रीचैनानादयित्वातस्यापियसाजुहुयादपिवाक्रियायेषिष्टिस्तराज्ञःसर्वेषांचैकेयामाकेष्टी

सौम्यश्वसः सोमयास्तेमयोनुवोयातेधामानिदिवियापृथिव्यामित्यवीत्तरेळायानित्यंजयमुत्कासव्येपाणो
हत्वेतरेणाग्निमुद्वासयतेयत्ते यमस्यमिमद्यंप्रियेमद्यंयशसेमद्यंमनाद्यायमद्भ्यःश्रेयःसमनै
ष्टदेवास्त्वयावसेनसमन्तीमहिलासनोमयोभूःपितवाविशोहन्नोनवविंपदेशंचतुष्पदेतिप्राण्यः
चम्यानाग्निमालभेमायोसिप्राणतदतंब्रवीम्यमासिसर्वनसिप्रविष्टःसमजरीरोगमपनुद्यशरीरा
दमामद्यधिमामथामद्रुद्रेत्येतेनग्नसिणोन्नक्षान्सर्वत्रनवनोजनेथत्रीहियवानीधाय्येविराजावग्नीन्द्र
विन्द्राग्नीवाविश्वेदेवाःसोमोयदित्त्रयस्त्रिंशत्कोद्यावापृथिवीआद्यायेअग्निमिंधतेसुकर्मणःसुरुचोदेव
यंतोविश्वेदेवासआगत्तयेकेचज्मामहिनोअहिंमायामहीद्यौःपृथिवीचनःप्रपृथ्वीजेपितरानव्यसीभिरि
ति।७।।अथकाम्याआयुष्कामेष्यंतीवातुमंतावानोअग्नेसुचेतुनाद्यसोममहेनगमित्यग्निरायु
ष्मानिन्द्रःस्त्रातायुष्टेविश्वतोदधदयमग्निर्वरेण्यःपुनस्तेप्राणआयातुपरायक्ष्मंसुवामित्ते।

रात्रि
।।१६।।

आयुर्दाअग्नेहविषाजुषाणोघृतप्रतीकोघृतयोनिरेधिघृतंपीत्वामधुचारुव्यंपित्तेवपुत्रमग्निरक्षतादि
मांत्रातारमिंद्रमवितारमिन्द्रमातेअस्यांसहसावन्यरिष्टोयाहिनोअग्नेपायुभिरजस्रैरनेळंपारयाने
व्योअस्मानितिसंयाज्येस्वस्त्ययन्यारक्षित्तवैतावग्नेरक्षाणोअहसस्त्वंनःसोमविश्वतइत्यग्निःस्वस्तिमी
स्वस्तिनोदिवोअग्नेपृथिव्याआरेअस्मदमतिमारेअहइतिसर्वयोक्तेसैयाज्येपुत्रकामेष्यामग्निःपुत्री
यस्मैत्वंसुकृतेजातवेदोयस्त्वाहृदाकीरिणामन्यमानोग्निस्तुविश्रवस्तमाग्यामतैकाममग्नेतवोतीतिका
मायवैमध्यानुत्तरेविनइन्द्रमधोजहिमृगोनग्निमःकुचरोगिरिष्टास्मद्युतिमिंद्रसच्युतिंजघन्व्यतिं
प्रवाकाकानआनरःप्रयस्यग्निवसत्कोविनइंद्रमधोजहिचनीखदद्यथासंफसन्निनःसुष्टुतिंनये
तीद्रायदात्रेपुनर्दात्रेवायानिनोधनानिक्रुद्धोजिनासिमन्वनाइन्द्रानुदिद्युतःस्तन्यनेनहविषापुन
ःपुनर्नइन्द्रोमघवाददातुधनानिशत्रोधनिःसराधाःअस्मद्यक्रुणुतीयावितोमनःश्रुष्टीनरन्द्रोहवि

षामध्यतीत्याशानामाशापालेभ्योवाशानामाशापालेभ्यश्चतुर्योऽमृतेभ्यः इदमृतस्याध्यक्षेभ्योविधेम ह
विषयेविश्वाआशामधुनासंसृजाम्यनमीवाआपऽओषधयःसंतुसर्वाःअयंयजमानोमधोरयस्यत्वगमी
ताःपशवःसंतुसर्वइत्तिलोकेषिःपृथिवंतरिक्षंद्यौरितिदेवताःपृथिवीमातरंमहीमंतरिक्षमुपब्रुवेव ह
हतीमृतयेदिवंःविधेविनर्त्तिपृथिवंतरिक्षंविपश्चेदुहेद्यौर्बृहतीरुतयेदिवंपयोवर्ममेपृथिवी
मह्वंतरिक्षस्वस्तयेद्यौर्मेशर्ममहिश्रवइतितिस्रस्त्रयाणीप्रथमेप्रथमस्योत्तरेमध्यमस्योत्तमा
प्रथमाच्चोत्तमस्य॥८॥मित्रविंदामहावैराज्यग्निःसोमोवरुणोमित्रइन्द्रोबृहस्पतिःसविताऽषासर
स्वतीत्वष्टेयेकपदनाःअग्निःसोमोवरुणोमित्रइन्द्रोबृहस्पतिःसवितायःसहस्त्रीःऽषानोगोग्निरव
सासरस्वतीत्वष्टारूपेणसमनक्तुयज्ञम्।प्रतिलोममादित्ययजेद्येयजामहेत्वष्टारंसरस्वतींऽषणंस
वितारंबृहस्पतिमिंद्रमित्रंवरुणंसोमसमग्निंत्वष्टारूपाण्यिदधतीसरस्वतीनगंऽषासवितानोदद्यात्वृ

हस्पतिर्दद्यादिंद्रःसहस्त्रंमित्रोदात्वरुणःसोमोऽग्निरिंद्रेष्टेराजतैत्रास्तासामाद्याश्वेकहविषःस्तुषा
श्वश्रुरीयैयानिंवरंन्यजेतेंद्रःस्तूयोऽतऽजोसिस्तुषासयन्नाःश्वश्रोहमस्मिाऽहंशत्रूंजयामिजर्हृ
षाणोहवाजंजयामिवाजसातौाइन्द्रःसूरःप्रथमोविश्वकर्मामरुत्वांऽअस्तृगणवात्सजातैःाममस्तुषा
श्वश्रुरस्यप्रशिष्टोसपत्नावाचंमनसजपासतांजुष्टोदमूनाअनेद्यार्धमहत्तसोमगायतिसैयाज्ये
विमतानोसमत्यर्थंसंज्ञान्यग्निर्वसुमान्सोमोरुद्रवानिंद्रोमरुत्वान्वरुणआदित्यवानित्येकपदनाःाअ
ग्निःप्रथमोवसुभिर्नोऽव्यात्सोमोरुद्रैरग्निरस्तुत्मनाइन्द्रोमरुद्भिर्वृत्रतुथादित्यैर्नोवरुणःसमी
र्यंसत्यासमग्निर्वसुभिर्नोऽव्यात्संसोमोरुद्रियाभिस्तनूभिःासमिन्द्रोरातहव्योमरुद्भिःसमादित्यैर्वरु
णोविश्ववेदाइत्यैंद्रामारुतीमेदकामामरुतायस्यहिक्षयेपशर्द्धायमारुतायस्वभानवइत्यैंद्रीमरु
त्वतीमरुत्वायजेन्मारुतीमरुत्यैंद्यायजेदितुरत्वैंनिगमेभुमरुतोवैंद्रंवाप्रदानाइर्धमरुतःप्रस्कण्वसंपनिका

मा: संज्ञानीचेन्द्राबार्हस्पत्यं प्रधृष्यमाणाआणआनइन्द्राबृहस्पतिअस्मोइन्द्राबृहस्पतीइतियद्यपीन्द्रायवोद्
येयक:॥९॥पवित्रेष्यामयामिदन्ययनंसमुद्रस्यनिवेशनम्।अन्यंतेअस्मन्नयन्तुहेतयःपावकोअस्मन्यंशिवो
भवानमस्तेहरसेशोचिषेनमस्तेअस्त्वर्चिषेाअन्यन्तेअस्मन्नयन्तुहेतयःपावकोअस्मन्यंशिवोतिपावकव
ईधाय्येपावकवंतावाज्यनागावनीरक्षांसिसेधतियोधारयापावकयेत्यूचीयाज्येयतेपवित्रमर्चिषाकैल
शेषुधावतीतिपवित्रइत्येतेग्निःपवमानःसरस्वतीप्रियाअग्निःपावकःसवितासत्यप्रसवोग्निःशुचि
र्वायुर्नियुत्वानग्निर्व्रतपतिर्दधिक्रावाग्निर्वैश्वानरोविष्णुःशिपिविष्टउतनःप्रियाप्रियास्तिमाऊर्ज्जानायु
ष्मदानमोग्निर्वायुरग्नेगायत्रीर्वायोशुक्रोअयामितेदधिक्रावोअकारिषमादधिक्राःशवसापंचकृष्टी
र्जुष्टोदमूनाअग्नेशर्द्धमहतेसौभगायेतिसंयाज्येसेषासंवत्सरेमतिप्रवसतःशुद्धिकामोवातेदेषाभि
यज्ञगाथागीयतेवैश्वानरीआतयंतीपवित्रेहितथैवत्वासुताइतौप्रयुञ्जानःपुनातिदशापवित्रमिति॥१०॥

राम
॥१८॥

वर्षकामेहिःकारीरीतस्यांप्रतित्यंचारुमध्वरमीळेअग्निंस्तुवसंनमोग्निरितिधाय्येयाःकाश्यवर्षकामेष्वनु
मंतावस्वग्नेअधिष्ठावसुमेसोमोअब्रवीदित्यग्निर्धासश्चन्मरुतःसूर्यस्तिस्रश्चपिण्ड्याउत्तराहिरण्यकेशोर
जसोविसारइतिद्वेत्यान्विदच्युताधामंतेविश्वंभुवनमधिश्रितमितिवाकाश्चविद्मेन्निमातिपर्वतश्चि
न्महिष्ठोविनायस्तर्जन्नित्यग्निमोजसावहिष्ठेग्निर्विहरन्यासितन्नुमुदीरंयथामरुतःसमुद्रतःप्रवोम
रुतस्तविषाउदन्यवआयन्नरःसुदानवोददाशुषेविद्मनहसोनरोअग्निमिद्यवःहलंनियानंहरयःसुप
र्णीनियुत्वंतोयामजितोयथानरोग्नेबाधस्वमधोविदुर्गायंत्वादेवापिःशुशुचानोअग्नइतिसंयाज्येत्रीचोनू
च्यजुर्न्निचेकेयजन्तिसंस्थितायांसर्वादिग्राजपतिष्ठताछावदनवसंगार्ग्निरग्निरितिचतस्रोग्निःप्रत्यृचंसूक्ते
नसूक्तेनदा॥११॥अतऊर्ध्वमिष्टयनानिसांवत्सरिकाणितेषांफाल्गुन्यांपौर्णमास्यांचैत्र्यांवाप्रयोगस्तत्रायणयो
र्द्वयोर्ऽमास्यांद्वेअमावास्येयजेतनित्येसर्वेयथासन्नयतोमावास्यामुत्तरयोरेनुंपौर्णमास्यांद्वितीयमैत्रा

वरुणममावास्यायामनोमित्रावरुणायत्वेहिष्टेनानिविधेसुदानुरितिप्रजापत्यइवाद्धःप्रजापतेनत्वदेतान्यन्यास्तवेमेलोकाःप्रदिशोदिशश्चपरावतोनिवर्तउहतश्चाप्रजापतेविश्वसृजोवधन्यरदनोरेवप्रतिहर्यहव्यमितिघार्थिव्योरयनंपौर्णमासेनामावास्यादामावास्येनापौर्णमासादसमाम्नातास्वर्थंतत्रविकारोध्वर्युर्वीयथास्मरोद्वेरजैत्वग्निमन्थनेधाय्येत्वैवैकेदेवतलक्षणायाज्यानुवाक्यागायत्र्यावतीहृतवत्यपोक्षवतीपुरस्तात्सुक्षणानुवाक्यात्रिष्टुब्भवतीवानवतीजुष्टवत्यपरिष्टात्सुक्षणायाज्यापिवान्यस्यछन्दसोनतुयाज्याऽक्षीयसीनोलिङ्गदृहनीक्षामनष्टहतदग्धवत्तीस्तवर्जयेद्यंतुदेवतेतथैवलक्षणमपिवायंतुनधिगच्छत्सर्वंतोनधिगमआग्नेयीन्यायाहुतिग्निर्वैदेवतामादित्यप्रणयाद्यजेद्यनप्राच्यावसमाश्रणुधीहवंयत्वागन्निर्हवामहेएदंबर्हिर्निषीदनःस्तीर्णंबर्हिरानुषगासदेतुपेळानाऽहनोऽधगछोऽहेळतामनसेजुषस्वीहिहव्यंप्रयतमाकृतस्मरतिनमेऽग्नेव्यावर्तिस्तेऽग्नेसोमसुतेऽग्नेसोमसुतेऽग्नेसोमसुत

वंदेववीत्तयइतिद्वेअग्निनाग्निःसमिध्यतेत्वंह्यग्नेअग्निनातंमर्जयंतसुक्रतुंयज्ञेनयज्ञमयजंतदेवाइतिपरि
दध्यात्सर्वत्रोत्तमोपरिधानायेतिविधाङ्गयेविराजौनवत्रयाजाःप्रागुत्तमाच्चतुरआवपेतदुरोअनुअाज्य
स्यवंतूषासानक्तान्नअाज्यस्यवीतांदैव्याहोतारान्नअाज्यस्यवीतांतिस्रोदेवीरन्नअाज्यस्यवंत्वित्यग्नि
ःसोमःसवितासरस्वतीपूषामरुतःस्वत्तवसोविश्वेदेवाद्यावापृथिवीअाविश्वेदेवंसत्पतिवासमद्यस
वितर्वासमुश्वःपूषंतवव्रतेवयंसुक्रंतेअन्यद्यजंतंतेअन्यदिहेहवःस्वत्तवसःप्रवित्रमर्कंगृणंतेतुरायेति
तिनवानुयाजाःषड्वाङ्नेप्रथमादेवीर्द्वारोवसुवनेवसुधेयस्यवंतुदेवीरुषासानक्तावसुवनेवसुधेयस्य रम
वीतांदेवीर्जोष्टावसुवनेवसुधेयस्यवीतांदेवीस्तिस्रस्तिस्रोदेवीर्वसुवनेवसुधेयस्यवंत्वित्यनुया ॥२०॥
जानांसूक्तवाकस्यशंयुवाकस्यवोपरिष्टाद्वाजिन्योवाजिनमनावाह्यादेवींरन्नोनवंतुवाजिनोहवेषु।
वाजेवाजेवत्तवाजिनोनइत्सूर्ध्वोरनवानंयाज्यामग्नेवाहीत्यनुवषट्कारोवाजिनस्याग्नेवाहितिवाय

त्रकंचैकसंप्रेषोद्वौवषट्कारौसमस्तावेवतत्रद्विरनुमंत्रयेतेनन्वाग्रुत्तरास्मिन्वाजिनमक्षमिवाक्षमिवप्रति
गृह्योपहवमिच्छंताध्वर्युउपक्रयस्वब्रह्मंनुपक्रयस्वाग्नीदुपक्रयस्वेतियन्मेरेतःप्रसिच्यतेयद्वामेअपि
गच्छतियद्वाजायतेपुनःमेतेनमाग्निंवमाविशतेनमावाजिनंकुरुतस्यतेवाजिंपीतस्योपहूतस्योपहूतो
नक्षयामीत्तिप्राणन्नक्षयेदेवमध्वर्युर्ब्रह्माग्नीध्रोयजमानःप्रत्यक्षमितरेचदीक्षिताःपौर्णमासेनेक्ष्वा
चातुर्मास्यव्रतान्युपेयात्केशश्मश्रुणिवापयीताधःशयीतमधुमांसलवणस्त्रीवलेख
नानिवर्जयेदतौनार्यमुपेयाद्वायनंसर्वेषुपर्वस्वाद्योनमयोवा॥१४॥पंचम्यांपौर्णमास्यांवरुणप्रघासैःप
श्चाद्दार्शपौर्णमासिकायावेदेरुपविश्यप्रेषितोग्निप्रणयनीयाःप्रतिपद्यतेप्रदेवंदेव्याधियेतितिस्रः
आयास्त्वापदेवयमग्नेविश्वेभिःस्वनीकदेवैरित्यर्चाग्नेदासानःप्रथमामन्वाहोपांशुप्रणवौतत्रस्थान
स्थानसंक्रमेणप्रणवनादसायानुच्छ्वासेनरौप्रतिपद्यतेप्राणसंततंत्रवतीतिविज्ञायतउत्तरमग्निमनु

अजन्नुत्तरारमेमहेविरथायसूषमयमिहप्रथमोधायिधातभिरितिनुराजन्यवैश्वयोराद्येपश्चादुत्तरस्या
वेदेरवस्तायोत्तरवेदेरक्तसोमेषुनिहितेग्नौसीदहोतःस्रुचोलोकेविकिल्वान्निहोताहोत्रषदनेविदानइति
द्वेपरिधायतस्मिन्नेवासनउपविश्यमन्त्रंवस्वरितिवाचंविसृजेतान्यत्रापियत्रानुब्रुवन्ननुव्रजेत्ति
ष्ठत्सत्रेषुतथैवाग्निमेथनादिसमानावैश्वदेव्याहविषोतुस्रुनेषषप्रन्तीनामिन्द्राग्नीमरु
तोवरुणःकःइन्द्राग्नीअवसागतंश्रथहत्रमुतसनोतिवाजंमरुतोयस्यहिक्षयेराइवदचरमाअहेवमम्मे व
रुणअधितलायामिब्रह्मणावन्दमानःकयानश्चित्रआभुवदूतीसदावृधःसखा कयाशचिष्ठयावृता रम
तावाहिनेततीयःसस्तितायमवन्थंब्रजन्तित्रावन्थेष्ठःहतःहतानामुपरिष्टाद्याख्यास्यामोहयोमी
सयोवैन्द्राग्नःपशुःअथातःसाकमेधाःपूर्वेद्युरुत्तरेद्युरनुसवनंप्रथमायामग्निरनीकवानतीक
वन्नमनयाग्नेगीर्भिर्हवामहेसनःपर्षदतिद्विषःसेनानीकेनसुविदत्रोअस्मेरयत्तरस्यांवधन्नतोमरुत्व

सांतपनाःसान्तपनाइहविर्योनोमरुतोअभिदुर्हणायुरितिमरुद्भ्योगृहमेधेन्यउत्तरस्मागप्रन्तीळंत्ता
गृहमेधांसआगतप्रबुध्यावईरतेमहोसीतिपुष्टिमन्तोविराजौसंयाज्येअनिगदेन्यत्रायनावाहनआवाहनेवि
त्र्यायपशोवयदुचैत्तस्यैराज्यमन्त्रैप्रसुवीरस्तस्यविवासेपौर्णमदर्वेजुहुयर्क्षभेरवाणेस्तनयित्नोवा
न्नीध्रेकेरावयत्तिब्रह्मपुत्रेयदन्नीयदिहोतारंचोदयेत्यस्तस्ययाज्यानुवाक्ये एर्णदर्विपरापतसुपर्णीपुनरा
पतावस्रेवविक्रीणावहाइषमूर्जंशतक्रतोदेहिमेददामितेनिस्लेधेहिनितेदधोअयामिक्षमिवसंभरको
अंबाददतेददतिमरुद्भ्यःक्रीडिन्यउतरोतब्रुवन्नुब्रह्मन्नोयंक्रतुरग्नीतरतिपरोक्षवार्त्रघ्नोक्रीळंवःशा
र्द्धोमारुतमव्यासोनयेमरुतस्वञ्चोजुदोदमनाअमेशार्द्धमहतेसोमगायेतिसंयाज्येवाजिनावन्थ्यवर्तमाहेषु
क्रावरुणघ्नासैहविषोतुसमामादीनोस्तानेइन्द्रोवत्रहेन्द्रोमहेशोवाविश्वकर्मन्नमरइनुष्टवत्रहन्नमुतेदायि
महइडियाविश्वकर्मन्हविषावृधानोयातेधामानिपरमाणियावमेति॥१६॥दक्षिणाग्नेरग्निमतिप्राणी

यपित्र्यासरौंधेतालुनजयाहोतारमवृथावषट्कारानुमंत्रणासिद्धिकारवर्जंतस्यौपासनिकर्म्मणिदक्षि
णेतराणितथान्वयमुरौंन्तस्तानिधीमहीत्येतौत्रिरनवानेताःसामिधेन्यस्तासामुत्तमेनप्रणयेनावहेदे
वान्पितॄन्यजमानायेतिप्रतिपत्तिरग्निहोत्रायावहास्मन्महिमानमोहैवैत्येतस्यस्थानेग्निकन्यावहनमावह
येदुत्तमेवैनंप्रयाजेप्रागाज्यभागेभ्योनिगमयेत्सकृत्कावकेवाग्निहोत्रेणैत्येतस्यस्थानेनेहप्रादेशोनबर्हिष्म
तीप्रयाजानुयाजौनेलायांनक्षन्नक्षणेनमार्जनंनसकृत्कावकेनामादेशरईक्षितस्सीदहोतरितिवोकउपवि
शेज्जीवानुमेतौसव्येत्वर्युपस्थाःप्राचीनावीतिनोहविर्भिश्चरन्तिदक्षिणआग्नीध्रउत्तरोध्वर्युर्द्वेद्वेअनवकेअ
ध्वर्योमनवानमोस्वधेत्याश्रावणमस्तुस्वधेतिप्रत्याश्रावणमनुस्वधास्वधेतिसंप्रैषोयेयजामहेत्याग्नीध्र्यस्वधाम
हरतिवास्वधानमरितिवषट्कोरोनित्याःश्रुतयःपितरःसोमवंतस्सोमोवापित्तमाग्नित्तरोबर्हिषदःपितरो
ग्निष्वात्तायमउदीरतामवरउत्परासस्त्वयाहिनःपितरःसोमेध्वर्वन्तमाशुंत्वंसोमपित्तविहगं
छतयेत्वेहपितरोयेचनेहयेग्निदग्धायेऽनग्निदग्धाइमंयमप्रस्तरमाहिसीदेतिद्वेपरियवांसिप्रच
तोमहीरनुवैवस्वतायेत्यन्मध्यमायाज्यायेतानृषुरेवत्राजेहमानास्वदन्तेकाव्यात्वन्मनीषाःसप्रत्न
थासहसाजायमानइत्यग्निःस्विष्टकृत्कव्यवाहनःप्रकृत्यातनूर्वैवषट्कारःक्रियायोवोहविष्मतीर्याम
न्यन्मेत्रलोपादेकैकानुवाक्यायोअग्निःकव्यवाहनस्त्वमग्नईलितोजातवेदइतिसंयाज्यन्तसे
षुप्राणन्नक्षान्लक्षयित्वाबर्हिष्यनुप्रहरेयुःसंस्थितायांप्राग्वानुयाजान्त्यांदक्षिणाहृतोदक्षिणाग्निमुपतिष्ठन्ते
नावक्षानतिप्रणीतर्यायामयाविष्टाजनयन्कर्वराणिसहिष्णुरुर्वरायगातुःसप्रत्यूदैद्वरुणमध्वोअ

विक्षितोमनीषासोमोधेनुंसोमोअर्वन्तमाशुंत्वंसोमपित्तभिःसंविदानोबर्हिषदःपितरउत्यवीर्गाहेपित्तक्षु
विदत्रोअविक्षीदेपितृभ्योनमोअस्त्वग्निष्वात्ताःपितरस्सोमवंतस्सोमोवापित्तमाग्नित्तरोबर्हिषदः
पितरोग्निष्वात्तायमउदीरतामवरउत्परासस्त्वयाहिनःपितरःसोमेध्वर्वन्तमाशुंत्वंसोमपित्तविहग
छतयेत्वेहपितरोयेचनेहयेऽग्निदग्धायेऽनग्निदग्धाइमंयमप्रस्तरमाहिसीदेतिद्वेपरियवांसिप्रच
तोमहीरनुवैवस्वतायेत्यन्मध्यमायाज्यायेतानृषुरेवत्राजेहमानास्वदन्तेकाव्यात्वन्मनीषाःसप्रत्न
थासहसाजायमानइत्यग्निःस्विष्टकृत्कव्यवाहनःप्रकृत्यातनूर्वैवषट्कारःक्रियायोवोहविष्मतीर्याम
न्यन्मेत्रलोपादेकैकानुवाक्यायोअग्निःकव्यवाहनस्त्वमग्नईलितोजातवेदइतिसंयाज्यन्तसे
षुप्राणन्नक्षान्लक्षयित्वाबर्हिष्यनुप्रहरेयुःसंस्थितायांप्राग्वानुयाजान्त्यांदक्षिणाहृतोदक्षिणाग्निमुपतिष्ठन्ते
नावक्षानतिप्रणीतर्यायामयाविष्टाजनयन्कर्वराणिसहिष्णुरुर्वरायगातुःसप्रत्यूदैद्वरुणमध्वोअ

प्रस्तोयत्तन्नून्नाभेरयतेत्याह्वयतेवैतरावाहवनीयंसुसदृशीत्वेतिपक्षावागार्हपत्यमग्निंतमन्य इत्यथैन
मग्निसमायतिमाप्रणासान्नेत्वन्नइतिजयैतःपूर्वेणगार्हपत्यंसूक्तेसमाप्यसव्यावृत्तस्त्र्यवकान्क्रङ्क्षि
तत्राह्वर्यवःकर्माधीयतेप्रत्येत्यादित्यायाचरन्तिपुष्टिमतीधाय्येविराजौ॥१७॥पंचम्यांपौर्णमास्यांशुनासीरी
यायाग्नेयोपत्तिवावाजिनवज्रंसमानावैश्वदेव्याहविषोनुस्तानेषष्ठप्रभृतीनांवायुर्नियुत्वान्वायुवी
शुनासीराविन्द्रोवाशुनासीरइन्द्रोवाशुनःसूर्यउत्तमआवायोभूषशुचियाउपनःप्रयान्निर्योसिदाश्वौम
मङ्कुसलंनोदेवमनसेशानायेप्रकृतिंयस्तआनड्डुनासीराविमावाचंजुषेथांशुनंनःफालाविकृषन्तु राम
भूमिमिंडवंयंशुनासीरमस्मिन्यज्ञेहवामहेसवोजेषुप्रनोविवक्तामश्वायतेगव्यतेवाजयन्तःशुनंहुवेम ॥२३॥
मघवानमिन्द्रमश्वायतेगव्यतेवाजयंतस्तरणिर्विश्वदर्शतःश्रेत्रन्देवानामुदगादनीकमित्यज्यानुवा
क्याःसमाप्यसोमेनयजेतावाजोपशुनावातुर्मास्यानिवापुनश्चातुर्मास्यानितापुनः॥१८॥॥इतिद्वि

तीयोध्यायः॥छा॥ ॥ॐ॥अपशाविष्टिरुन्नयतीत्यन्तरतोवाग्नेयीवाग्नावैष्णवीवेत्तेवान्यतरापुरस्ताद्वृत्त
मग्निप्रणयनेपश्चाच्छुवेधिकायावेदेरुपविश्यप्रेषितोयूपायाज्यमानायांजज्ञानित्वामग्नेदेवयन्तइत्यृत
मनवत्तेनार्द्धर्चआरभेद्रुक्षयन्वनस्पतेस्मिद्धस्यश्रयमाणःपुरस्ताद्धर्जुषाणउत्तयइतिद्वेजातोजाय
तेसुदिनत्वेअह्नामित्यर्द्धर्चआरभेद्यवासुवासाःपरिवीतआगादितिपरिधायत्रैकत्तेत्रेचहवःसपशवो
त्यंपरिधायसंरुक्मयादनग्निहिंकृत्यान्योनरोदेवयन्तोनिमिस्युरितिषड्भिःपञ्चनिर्वानन्यासमेकउत्त
मग्निमंथनेतथाधाय्येष्टताकृताहुताहुतावाज्यभागावावाहनेपशुदेवताभ्योवनस्पतिमन्तंसमाग्गैःसंमृज्य
प्रहुताहुतीर्जुहुयाज्जुष्टोवाग्नेभ्यासंजुष्टोवावस्यतेयेदेविवाक्यायह्वाचोमधुमत्तमंतस्मिन्माधाःसरस्वत्यै
वाजस्त्याहा॥पुनरादायपंचविंशाहुत्याहावाग्नेस्त्याहावाजस्यतेयस्त्याहासरस्वत्यैस्त्याहासप्तसप्तेभ्यो
सप्तहोभ्यःस्वाहेतिसोमएवैकेप्रस्तारंतीर्थेनप्रयच्छदक्षमस्मेप्रयच्छेदक्षिणोत्तराभ्यांपाणिभ्यांमित्रा

वरुणयोस्त्वा बाहुभ्यां प्रशास्त्रोः प्रशिषाप्रयच्छामीत्तिथयुक्ताभ्यामेवैतद्रोमित्रावरुणयोस्त्वा बाहुभ्यां
प्रशास्त्रोः प्रशिषाप्रतिगृह्णाम्यवक्रोविधुरोभ्यासमितिप्रतिगृह्योत्तरेणहोतारंसप्तिमुञ्जेदक्षिणेन
दृंहरेन्नैवानेनसंस्पृशेदात्मानेवान्यंवाप्रेषयवचनादन्योन्यपियज्ञांगान्युपयुक्तानिनविहारेणव्यवेयाद्
क्षिणोहोतृषदनात्प्रक्रोवरुणायवेद्योदेवमवभृथ्यब्रूयात्प्रैषांश्चथमंप्रैषञ्चादेशमनुवाक्यांचसंप्रै
षएवैप्रैषास्त्यर्थमित्तोकमनोनीयमानसूक्तावेनिसोमआसीनोन्यत्॥११॥एकादशप्रयाजास्तेषांप्रै
षाःप्रथमेप्रैषसूक्तमुक्तंद्वितीयेध्वर्युप्रषितोमैत्रावरुणःप्रैष्यतिप्रैषेहोतारंहोतायजत्याग्नेःप्रैषस
लिंगाग्निःसमिद्धोअग्निरितिद्वैषेहोतारंहोतायजसुनकानीजुषस्वनःसमिधमितित्रिःसिष्ठानीसमिद्धो
अद्येतिसर्वेषांयथर्षिवाप्राजापत्येनुजामदग्न्यःसर्वेषादशसूक्तेषुप्रेषितोमैत्रावरुणोग्निर्होतानइ
तित्त्वैपर्यग्नेत्वाहाङ्गिरवेप्रेष्योयप्रेष्यहोतरितिवोक्तोजेदग्निरसन्नाज्यमितिप्रेषमुक्त्वातंवैदि

दंडंनिरध्यातदङ्गिर्गृहीतोहनंगानिदेवतैपशुमितियथार्थंपशुमिथुनेसेधयतीमेधायैविकल्पोयथार्थ
मर्धमङ्गैरन्यमिथुनेनःसर्वेषुयजुर्निगदेषुप्रकृतौसमर्थनिगमेषुप्रकृतास्त्वेषमंत्राणांशक्राःप्रति
निधिघविनाभिरूपमामेदोहविरित्यन्यान्॥१॥देव्यःशमिनारआरभध्वमुतमनुष्याउपनयतमेद्या
डुरज्ञासानामेधपतिर्योमेधांप्रास्मौअग्निंनरतस्तृणीतबर्हिःअन्धेनेमातामन्यतामनुपितानुभ्रा
तानुतासगर्त्यानुसरकासयूथ्यःउदानीनोअस्यपदोनिधत्तात्सूर्यंचक्षुर्गमयतादातेप्राणमन्ववसृज
तादेतरिक्षमनुदिशःश्रोत्रंपृथिवींशरीरंएकधास्यत्वचमाध्यतासुरानत्याअपिशर्वरोवपामुक्षिद
तादंतरेवोष्णीकारयधात्रेयेनमस्यवक्षःस्रुणात्प्रशासावाशालादोषणीकक्षत्रयेवीसाछिद्रेश्रो
णीकवोरूत्रेकपर्दाष्ठीवंताषड्विंशतिरस्यवैक्रयस्ताअनुष्ट्याव्यनाह्यंमेमस्यान्नंस्रुणातान्वृ
ध्यगोहपार्थिवंरक्षनातदस्नारक्षःसंसृजतोतात्वनिषुमस्यमारविष्टोसूकैमन्यमानेहस्तोकेतनयेवि

PAGE(S)MISSING

NOT AVAILBLE

FOLIO NO.
25

तारवच्छमितारः। अद्भिरोक्षतीद्धसुरभिरसीद्धरसीद्धमद्भिराउअपापाअस्तारक्षः संसृजतात्व
मितारोपायेत्यपांस्वेकधाषड्भिरतिरिक्तिद्विर्द्विबहूनांपुरोतरिक्तिवेकेद्विग्वाद्वित्रिरुत्काद्रामित्रोरु
यदत्रसुहर्तंहृणवथास्मासुतद्वहुछतमन्यत्रतदितिलपित्वादक्षिणाद्रावर्त्तेतेमैत्रावरुणश्चस
व्याद्दतोब्रह्मयजमानौसंज्ञप्तेपशावावर्त्तेरन्॥३॥वपायैश्रयमाणायांप्रेषितस्तोकेन्योन्वाहजुषस्व
सप्रथस्तममिमन्नोयज्ञमित्यक्तमादायनैस्वाहाकृतिभ्योहोतायक्षद्रग्निंस्वाहाज्यस्यस्वाहामेदस
इतिप्रेषउन्नमत्प्रीयाज्यावपापुरोलाशोहविरितिय्रोःप्रदानानिताभिरथप्रयुनाद्देवेषुमनोनाद्वर्त्तते रात्र
त्येकेतेषांसलिंगाःप्रैषास्तेघन्नीषोमयोस्छानेयायापशुदेवताश्छागस्छानउस्त्रोगौर्मेषोविकोवयोश्चोन्चा ॥२६॥
देशोव्यक्तचोदनामेवंवनस्पतिस्त्विष्टकृत्स्तूपवाकप्रैषेषुप्राजापत्येत्वग्निस्त्वित्यासंयुक्तेवायव्यंपशुपुरो
लाशमेकेवायव्येप्राजापत्यंत्तेनपशुदेवतावर्द्धत इत्याचार्याःपुरोलाशतत्प्रधानत्वात्पुरोलाशानिगमेषु

पुरोळाशाद्धवींष्याज्यवर्जंयेषांतेनसमवत्तहोमोमेधोरन्नीयानितिपञ्चनिधानआदद्यसत्करञ्जुषन्ताम
घदग्नीदवीदधतेतिदेवतानां॥४॥कृतायांवपायांसब्रह्मकाश्चालेमार्जयन्तेनिधायदउमैत्रा
वरुणदमायःअवहतासुमित्र्यानःआपश्शंभवधयःसंतुदुर्मित्र्यास्तस्मैसंतुयोस्मद्द्वेष्टियंचवयंद्वि
ष्मस्तेतान्मार्जनंपशौतीर्थेननिष्क्रम्यासीतामापुरोळाशाःश्रपणात्तेनचरित्वास्विष्टकृताचरेयुर्यदि
त्वन्यायान्तितैरग्रेचरेयुर्नतुतेषांनिगमेष्वनुवृत्तिर्नान्येषामूर्ध्वपुरोळाशस्यस्वहव्यासमिषोदिदी
पुरोळाशःस्विष्टकृतऊर्ध्वमिलायाःपात्रमनोतायेसंप्रेषितस्त्वंहव्यप्रथमइत्यन्वाहहविषावरन्ति तत्र
प्रैषेकरणएवाग्नीषोमावेवमित्यैतरेयिणोन्यत्रद्विदेवतान्मैत्रावरुणदेवत्तेवतथादृष्ट्वास्रुहस्या
गणगारिरुत्पन्नोस्मृतआम्नायेनर्थभेदेनिरर्थोविकारायाज्यांतरार्द्धर्चौवसाहोमआरभेव
नस्पतिनाचरन्तिप्रैषमन्त्रितायाज्यानुवाक्येयत्राप्रैराज्यस्यहविषइत्यत्राज्यनागवयाऽग्नि

ग्नेराज्यस्यहविषइतिस्विष्टकृतोऽवदानेषूपहूयानुयाजेष्वरंतितेषूपैषास्तृतीयेऽप्रैषसूक्तमेकादशोहप्र
णुत्तमाहावयेतेदेवोवनस्पतिर्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुदेवंबर्हिर्वारितीनांवसुवनेवसुधेयस्यवे
क्षियन्तंवानंप्रेष्यन्तंवानंयजत्यूक्तमुत्तमैसूक्तंवाकृप्रैषेषूर्वस्मिन्निगमेगृह्यान्नित्यराज्यभागोबध्न
नमुष्मैअमुष्मैअमुंबध्नन्नमुष्मैअमुमितिपशूंश्चरेवताञ्चदेवताश्चैवैकपशुकाःपशूंश्चैवैकदेव
तानुत्तराज्येनेत्याज्यभागावमुष्मैअमुनेतिपूर्वेणोत्तमंसमापयेत्प्रैषमग्नौदंडमनुप्रहरेदनवभृथेव
भृथेन्यःक्रतावितंवेदस्तरणंतीर्थेननिष्क्रम्याग्निपशुकेतनान्यव्यवयंतोहृदयशूलमुपोह्यमानम
नुमंत्रयेरंछगसियोस्मोद्विषियंचवयेद्विष्मस्तमभिशोचेतितस्योपरिष्टादयउपस्पृशेत्तेद्वीपराशोवरुण
स्यगृहोमितोहिरण्ययःसनोधत्तत्रतोराजाधान्नोधान्नरहमुचतुधान्नोराजन्नितोवरुणोनमुञ्चायदापो
अभ्यारतिवरुणेतिशायामहेतनोवरुणोमुंचामेवायोमोषधीर्हिंसारतोविश्वव्यचाःस्त्वेतोवरुणोमु

वासुमित्यानआपश्चषयःसंत्तितिवास्पृष्टानपेक्षमाणाअसंस्पृशंतःप्रत्यायतःसमिधःकुर्वंतेतिस्रस्तिस्र
एकैकोग्नेःसमिदसितेजोसितेजोमेदेहीतिप्रथमामेधोस्यधिषीमहीतिद्वितीयांसमिदसिसमेधिषीम
हीतितृतीयामेधोयतिष्ठतआयोअद्भ्यान्वारिषमितितततःसमिधोन्यादधतियथाग्नेहीतमग्नेःसमि
दसितेजोसितेजोमेदास्वाहासोमस्यसमिदसिदुरिष्टंमीयाहिस्वाहापितृणांसमिदसिमृत्योर्मापाहि
स्वाहेतितततःसंस्थाजपइतिपशुतंत्रं॥६॥अदानानामुक्ताःप्रैषास्तेषांयाज्यानुवाक्याःसर्वेषामग्रेप्रै
नुवाक्यास्ततोयाज्यादैवतेनपशुनानात्मन्नपशुपथारायेअस्मानितिद्वेपाहिनोअग्नेपाकमिरजस्वै
:प्रवपुक्रायमाणेवभरध्वंयथोविप्रस्यमनुषोहविर्भिःप्रकारवोमनुनावच्यमानाएकान्वेतत्सरस्वतीनदी
नामुत्तस्थानःसरस्वतीजुषाणासरस्वत्यभिनोनेषिवस्यःप्रक्षोदसाधायसासस्त्रेएषापावीरवीकन्या
चित्रायुर्यस्तेस्तनःशशयोयोमयोभूस्त्वेसोषप्रचिकितोमनीषेतिद्वेत्वेनःसोमविश्वतोवयोधायतेधामा

निरिवियाएथिव्यामषा॰ऽहेयुत्सुएतनासुपविियातेधामानिदिवियएथिव्याऽइतियास्तेएषन्नावो
ऽेत्तःसःसमुद्रइतिद्वेएषमाआशाऽअनुवेदसर्वाःशुन्धैतेअन्यद्यऽइतेत्तेअन्यत्रपथेयथामऽजनिष्टएषा
पथस्यद्यःपरिपतिंवस्वस्याऽहस्यतेयापरमापरावरितिद्वेऽहस्यतेऽतियदर्योऽअर्हन्तमग्नियाउपवाचः
सचेतेसेयंस्तुभ्योवनयोनयंत्येवावित्रेविश्वेदेवायदजेविश्वेऽअद्यमरुतोविश्वेदेवाःशृणुतेमहवंमेये
केवज्मामहिनोऽअहिमायाऽअग्नेयाहिदूत्यंमारिषण्यइन्द्राग्नीनेमधिताहवन्तइतितिस्रउरुंनोलो
कमनुनेषिविद्वान्त्रससाहिषेपुरुहूतशत्रूंस्त्वंत्येवाऽग्निम्विश्वप्रणेतःसुवीरोहव्यामरुतःसुचीनान्
षिरस्मरतोवीरवन्तमावोहोताजोहवीतिसप्तःप्रचित्रमकृणोतेतुरायान्ताऽइवेदन्नरमाऽअहेवयावः
रार्मश्वमानायसेन्यायत्वहग्निःसुष्वेरान्नरंतंशिक्षतंवज्रबाहूउग्रावामिन्द्राग्नीऽआहुवध्येशुचिनुस्तो
मंनवजातमद्यगीर्भिर्विप्रःप्रमतिमिछमानःप्रवर्षणिन्यःसुतनाहचेष्टोदेवोयातुसवितासुरत्नः

सधानोदेवःसवितासहावेतिद्वेउदीरयकवित्तसंककवीनोनगंधियंवाजयंतेःपुरंधिमितिद्वेऽअव
सिंधुंदरुणोधोरिवस्वाद्यंसुतन्यंवरुणस्वधावएवावंदस्वचरुणंबृहन्नेतलायाग्निंब्रह्माणंवेदमान
इतिद्वेऽअस्तभ्नाद्यामसुरोविश्वचेदाऽस्यैकादशिनाःशाऽआनोमाविंमसुमेयुवमेतानिदिविस्पृशं
नीतित्वाचावीमिऽआवरुणाहव्यजुष्टिमायातंमित्रादरुणासुशस्त्यानोमित्रावरुणाहव्यजुष्टिंयुवंहव
स्त्रालियीचसाधेप्रबाहवासिस्रतंजीवसेनोयद्वंहिष्ठनातिविधेसुदानूहिरण्यगर्भःसमवर्त्तता
प्रऽतिषद्प्राजापत्याश्चित्रंदेवानामुदगादनीकमितिपंचशेनोमन्वत्ससाऽशेनोऽअद्भ्योवायोशूषसुवि
याऽउपनःप्रयान्तिर्योसियश्चांसमछानोनियुद्भिःशतिनीभिरध्वरंयोऽअग्नेरयिवृधःसुमेधारायेनु
यंजज्ञत्तरोदसीमेप्रवायुमछाबृहतीमनीषाबवायवृतस्यत्वोहिसुष्मस्तममितिद्वेकविरंग
नमसाऽयेबृधासईशानायप्रतुर्तियस्तभानद्रुवोवांसुरथयुजेहणुधषुत्वामदितेमघ्नेहोन

उरुव्रजेदितिर्घृजनिष्टसुत्रामाणंपृथिवीधामनेहसेमहीमूषुमातरंसुव्रतानामदितेर्योरदितिरु
तरिक्षंमनतेविश्वेजायमानोनजातस्त्वंविश्वेसुमतिंविश्वजन्योविश्वक्रमेपृथिवीमेषएतोत्रिर्दे
वःपृथिवीमेषएतोपरोमात्रयातन्वाधानेरावतीधेनुमतीहिभूतंविश्वकर्मन्हविषावृधानइ
तिद्वेविश्वकर्माविमनाआद्विहायाःकिंस्विदासीदधिष्ठानंयोनःपिताजनितायोविधातायते
धामानिपरमाणियावमायरमेद्यावापृथिवीजनित्रीतंनःस्तारीदमधयोषयिन्वदेवस्त्वष्टासविता
विश्वरूपोदेवत्वष्टर्यद्वावरुत्वमानद्विरंगुरूपःसुनरोयोधाःप्रथमन्ताजेयशसवयोधांसोमापूषणा
जनानारयीणामितिसूक्तमादित्यानामवसानूतनेनेमागिरआदित्येभ्योघृतस्नूतआदित्यासउरु
वोगन्तीरइमंस्तोमंसक्रतवोमेअद्यास्तिस्तोभमाधारयेत्रीरुतद्यून्दक्षिणाविश्वकर्तेनसव्यामहीद्यां
वापृथिवीइहज्येष्ठंऋतेदिवंतेदेवंपृथिव्याइतिद्वेप्रद्यावायज्ञेःपृथिवीनमोनिरितिद्वेप्रद्यावायज्ञेः

पृथिवीनमोनिरितिद्वेप्रद्यावायज्ञेःपृथिवीरुत्तानोरुद्भूतनोमयस्कृधीतिद्वेआतेपित
र्मरुतांसुम्नमेतुप्रबंभ्रवेदधन्वायश्चितीत्वइतितिस्रआपश्चातोनासत्यापुरस्तादश्वोमतानासत्यारथे
नेतित्वतस्त्रोहिरण्यवर्णोघृतस्नुरग्निर्ज्वलन्बृहद्भरध्वंमरुतोहंसाःसत्राहणंदाध
र्षिन्तुम्रमिन्द्रंसहदानुंपुरुहूतक्षियंतंस्तुतइंद्रोमघवायद्वृत्रेवावस्वइनुःसत्राग्नाग्वदित्यविंश
तनानिपतंगोवाचंमनसाविमन्वतीचत्वारिवाक्परिमितापदानियद्रोनवाःपदवीयमायन्निति द्वेदेवी
वाचमजनयन्तदेवाउपनीयंतोन्वयवइतितिस्रोदिवंसुपर्णंवायसंबृहंतंसुवृधंनर्योयोषणासुयस्यव्रते
पशवोयंतिसर्वंयस्यव्रतमुपतिष्ठन्तआपोयस्यव्रतपुष्टयतिर्निविष्टस्तेसरस्वन्नमवसेरुवेमेतिपशु
वःसोम्यास्त्वनिर्मितास्त्वनिर्मितेंद्राग्नःषाण्मास्यःसंवत्सरोवाप्राजापत्यउपांशुसावित्रसौर्यैकपालवै
श्वकर्मणास्त्वैतेषीतत्रोपांशुयाजविकारान्वक्ष्यामःपेषादिरागुरस्कानआदहसत्कारदितिवैतानियथा

उरुव्रजेदितिर्घृजनिष्टसुत्रामाणंपृथिवींद्यामनेहसंमहीमूषुमातरंसुव्रतानामदितिर्
तरिक्षंनस्तेविक्रोजायमानोनजातस्त्वविक्रोसुमतिंविश्वजन्योविचक्रमेपृथिवीमेषएतोत्रिर्दे
वःपृथिवीमेषएतोपरोमात्रयातन्वाधानेरावतीधेनुमतीहिभूतंविश्वकर्मन्हविषावावृधानस्व
तिंदेविश्वकर्मविमनाआद्विहायाःकिंस्विदासीदधिष्ठानंयोनःपिताजनितायोविधातायानेत
धामानिपरमाणियावमायइमेद्यावापृथिवीजनित्रीतंनःस्तारीदमधयोषयिन्वदेवस्त्वष्टासविता
विश्वरूपोदेवत्वष्टर्यद्वारुत्वमानद्विरंगुरूपःसुनरोबर्योधाःप्रथमन्ताजेयशसंवयोधांसोमापूषणा
जनारयोणामितिसूक्तमादित्यानामवसानूतनेनेमागिरआदित्येभ्योघृतस्नूतआदित्यासउरु
वोगन्तीरइमंस्तोमंसक्रतवोमेअद्यास्तिस्तोभमीर्धारयंतोसूतघून्नदक्षिणाविश्विकितेनसंयामहीद्यां
वापृथिवीरहज्येष्ठक्रतेदिवेतेदेवंपृथिव्यारतिंद्वेप्रद्यावायज्ञेःपृथिवीनमोनिरितिद्वेप्रद्यावायज्ञेः

राम
॥२९॥

पृथिवीनमोनिरितिद्वेप्रद्यावायज्ञेःपृथिवीस्तादृधामलानोरुद्रोत्तनोमयस्कृधीतिद्वेआतेपित
मरुतांसुम्नमेतुप्रबंभ्रवेवृषभायश्वितीत्वरतिंतिस्रआपश्चातोनासत्यापुरस्तादश्वोमतानासत्यारथे
नेतित्वतस्त्रोहिरण्यवर्णंघृतस्नुरग्निंकृत्वेन्द्रंभरधर्मन्हंरन्द्रतुन्यृहक्षाःसत्राहणंदाध
षितुम्रमिन्द्रंसहदानुंपुरुहूतक्षियंतंस्तुतरशोमघवायद्रुहंतैवावस्वरनुःसम्राजंद्वाग्वरंत्यविचे
तनानिपतंगोवाचंमनसाविनर्त्यचत्वारिवाक्परिमितापदानियद्रोनवाःपरवीयमायन्नितिद्वेदेवी
वाचमजनयन्तदेवाउपनीयंतोन्वयवरंतिंतिस्रोदिवंसुपर्णंवायसंबृहंतंसवृधेनर्योयोषणासुयस्यव्रतं
पशवोयंतिसर्वंयस्यव्रतमुपतिष्ठन्तआपोयस्यव्रतपुष्टयतिर्निविष्टंसरस्वन्तमवसेहुवेमेतिपरा
वःसोम्यास्तनिर्मितास्तनिर्मितेंद्राःषाण्मास्योःसंवत्सरोवाप्राजापत्यउपांशुसावित्रसौर्यंचैत्रवै
श्वकर्मणान्यैतेषीतत्रोपांशुयाजविकारान्वक्ष्यामःप्रेषादिरागुरस्कानआदद्वस्कारदितिवैतानियथा

स्थानमुपोमु॥८॥सौत्रामण्यामश्विनसारस्वतेन्द्रःपशवोबार्हस्पत्योवावतुर्थऐन्द्रसावित्रवारुणःपशुरो
लाङ्गामार्जयित्वायुवंसुरामम श्विनेतिग्रहाणांपुरोनुवाक्याहोत्तायक्षदश्विनासरस्वतीमिंद्रसु
त्रामणेसोमानोसुरामांजुषेतांव्यन्तुपिबन्तुमदन्तुसोमान्सुरामणोहोत्तर्यजेतिप्रेषःपुत्रमिवपितरावश्वि
नोनेतियाज्यानेवीहोत्यनुवषट्कारःसुरासुत्तस्यामेवीहोतिवानानाहिवौंशेवहित्तेसदस्कृतम्मासंसस्राथां
परमेव्योमनिसुरात्वमसिशुष्मिणीतिसुरामवेक्ष्याधोवहूसामएषइतिसोमंयत्रशिष्टेरसिनःसुतस्यपिबेंद्र
ज्येष्ठंवावसिष्ठंवाप्रतिनिधिंकुर्वीतयदिवसिष्ठंवाप्रतिनिधिरन्वाहितान्नेःप्रयाणेयपत्नीरथंगृह्णन्नेयंयस्तन्यंताजं ॥३०॥ राम
गिरस्तनेतिवाज्यंकृत्वासमारोपरेदयंतेयोनिऋत्वियइत्यरणीगार्हपत्येप्रतितयेत्याणीवायतेअ
ग्नेयज्ञियंतनूस्तयेत्यारोहात्मात्मानमछावसूनिहाणवन्नर्यापुरूणियज्ञोभूत्वायज्ञमासीदयोनिंजा

तवेदेनुवव्राजयमानइत्येवमनन्वाहिताग्निरुक्त्वायदिपाण्योररणीसंस्पृश्यमंयथेत्यत्यवरोहज्ञात्तवेद
:पुनस्त्वादेवेभ्योहव्यंवहनःप्रजानन्नाप्रजोपृष्टिंरयिमस्मासुधेह्यथोनवयजमानाश्चरीयोरित्याहवनी
यमवदीप्यमानमवीक्षाम्यापरासादितएकंपरुतएकमितिसंवपेद्यदित्तीयाद्यद्यमावास्यांपौर्णी
मींवातीयाद्यदिवान्यस्याग्निहोत्रउपसन्नेहविषिवानिरुप्तेचक्रीवच्छापुरुषोवाविहारमंतरियाद्यदि
वाद्येप्रमीयेतेष्टिरग्निःपथिस्कन्द्यात्तिवेधोअघनाशदेवानामपियन्थामगन्मेत्यनड्वान्दक्षिणाव्यवाये
त्वनग्निनाप्राग्विष्णोर्मन्त्रेणातिक्रमयेद्यस्मान्मुनःपदेप्रतिवयेदितिदेविस्तूर्विचक्रमइतिगार्हपत्याहवनी
ययोरन्नरेन्नस्राज्योदकाज्यावसेतनुयात्तन्तुन्वन्त्रजसोनानुमन्विहीत्यनुगमयित्वाचाहवनीयपुन
:प्रणीयोपतिष्ठतयदग्नेपर्वप्रहितंपदंहितेसूर्यस्यरश्मीनन्वाततानातत्रयिष्ठामनुसंनवैतोसंनःस्यो
जसुसत्यावाजत्यात्वमग्नेसप्रथाअसीतिवाद्येप्रसीतस्याग्निवान्यवत्सायाःपयसाग्निहोत्रंतूष्णींसर्वहुतं

जुहुयात्समवायाद्याहिताग्निरपरपक्षेऽमीयेत्ताकृतिग्निरेनपूर्वपक्षेहरेयुर्हविर्वोव्यायत्ताञ्ज्ह्यासुदे
वतास्वाज्येनेहिंसमाप्यपुनरिज्याव्यापन्नानिहवींषिकेशनखकीटपतंगैरन्यैर्वाबीभत्सैर्भिन्नसिक्तानि
चापोभ्यवहरेयुःप्रजायतेनवदेतान्यन्यइतिवल्मीकवपायोवासान्नयेन्मध्यमेनपलाशपर्णेन
जुहुयाद्विष्यन्दमानमहीद्योःपृथिवीचनइत्यतःपरिधिदेशेनिर्वपेयुरन्यतरादोषेव्यासिच्यप्रचरेयुःपु
रोडाशौचातस्कानउन्नयेद्घोषेइंद्राग्नंपञ्चशरावंतस्यदनंतयोःपृथक्प्रत्यैनुमेवैत्येकेवत्सानीधानेवायवेय
वागरमग्निहोत्रमधिश्रितंस्रुवदग्निमंत्रयेतगर्भैस्रुवदग्निमंत्रयेतंन्नाग्निप्राप्नोतिनिर्ऋतिंपरस्तादिति
॥१०॥यस्याग्निहोत्र्युपवस्रष्टादुह्यमानोपविश्रीणामग्निमंत्रयेतयस्माज्जातानिघोरमित्यतोनाजनयंत्क
धिपश्चनःसर्वतोपायनमोरुद्रायमीढुषइत्यथैनमुत्थापयेद्दक्षादेव्यदितिरध्रुर्यज्ञपतावधात्रद्रा
क्षएवतोतागमिवायवस्तणायत्वेत्यस्याउधसिवमुखेवोदपात्रमुपोह्यदुग्धाब्राह्मणीपाययेद्यस्यानो

राम
॥३१॥

स्यस्याघावज्जीवंसंवत्सरंवावास्यमानायेयवसंप्रयच्छेत्सूयवसाद्भगवतीहिभूयाइत्तिश्रोत्तिंदुग्धंगा
र्हपत्येसंस्कृत्यान्येनजुहुयाद्भिन्नसिक्तंवानिमंत्रयेतसमुद्रंवःप्रहिणोमिस्वंयोनिमभिगच्छतीअरिष्टा
अस्माकंवीरामपिगावःसंतुगोपतावितियस्याग्निहोत्र्युपवस्रष्टादुह्यमानास्यंदेतसायत्तत्रस्कंदेयुर्नद
निमश्वंश्वयजेयुर्दद्यादुग्धंपृथिवीमस्तृणंतिदोषधीरस्यस्पृधदापःपयोग्रहेषुपयोजघ्न्याय
पयोवत्सेषुपयोजस्कृतन्मयीतितत्रयत्परिशिष्टंस्यात्तेनजुहुयाद्यन्येनवात्यानीयेतद्धोहनाद्याप्रा
नहरणात्प्रजायतेदिव्यन्नित्तन्वंतुतमसीतितत्रस्कन्नानिमर्शनंशेषेणजुहुयात्पुनस्तन्नामशेषमाज्य
मशेषंतदाहोमाद्वासर्णीजपित्वावासएयाज्जुहुयादनशानमान्यस्माद्धोमकालात्पुनर्होमंचगणगारि
रग्निहोत्रंशरशरायत्समोषमुमितिद्वेशरमुदाहरेद्दिष्यन्दमानंमहीद्योःपृथिवीचनइत्याहवनीय
स्यभस्मानेनिनयेत्सान्नाय्यहोमस्तेनिरुष्टमित्रोजनान्यातयतिक्रव्यादमितिसमिदाधानंयत्रवेत्थ

वनस्यत इत्यस्याऽऽज्याहुत्यास्कन्दने ॥११॥ प्रदोषौ तोहोमकालः सैगवौ तः प्रातस्तमतिनीयचतुर्गृहीतमाज्यं
जुहुयाद्दिसायंदोषावस्तर्नमःस्वाहेतियदि प्रातः प्रातर्वस्तर्नमःस्वाहेत्यग्निहोमुपसाद्यस्मर्नुवस्वरिति
जपित्वावरंदत्ताजुहुयादिष्टिश्चवारुणीहुत्वाप्रातर्वरदानमनुगमयित्वाचाहवनीयंपुनःप्रणयेदिहैव
क्षेम्यस्पधिमाप्रहासारमुमामुष्यायणमितितत्तद्दिर्मंत्रःस्यूर्योनियोमहिनादिवंप्रसमित्रमर्तोअस्तप्रय
स्वानिनिसंस्थितायांपत्न्यासहवाग्यतोग्नींज्वलतोहरन्नन्वनुपासीतद्वयोर्दुग्धेनवासेमिहोत्रंजुहुयाद्धि
श्रितेत्यस्मिंद्वितीयमवनेयस्तरिष्टरग्निर्व्रतभृत्तमग्नेव्रतभृच्छुचिरग्नेदेवाऽहावहाऽउपयज्ञेहविश्चनः
व्रतानिबिभ्रद्व्रतपाअदब्धोयजानोदेवोऽजरःसुवीरःदधद्रत्नानिसुमृळीकोऽग्नेपायनोजीवसेजा
तवेदइत्येवैवार्त्याऽऽपातेयद्यादवनीयमश्रणान्तमन्यस्तमियाद्वुविद्युत्लोमिंप्रणयेद्दैर्हिरण्ययतोहिय
माणेन्युदितेचतुर्गृहीतमाज्यैरजस्रंचहिरण्यवदयतोहरेयुर्थैतदाज्यंजुहुयात्पुरस्तात्स्रुत्यऽज्युखउपवि

रयोषाःकेतुनाजुषतांस्वाहेतिकालात्ययेनशेषेनविहानुग्निरनुगम्याहवनीयेहियमाणेगार्हपत्येनुग
च्छेत्स्वेन्यएनमवक्षामेन्योमेथेयुरनुगमयेत्तितरक्षामानावेत्रस्मनारणीसंस्थेयमेथयेदितोजज्ञेप्रथममेन्योया
निन्योऽधिजातवेदाःसगायत्र्यात्रिष्टुभाजगत्यानुष्टुभन्वदेवेन्योहव्यंवहनःप्रजानेनिति मथित्वाप्रणी
याहवनीयमुपतिष्ठतेग्नेसत्राच्छिषेरायेरमस्वसहसोयन्नोर्जपत्यायासत्रालसिस्वराऽसिसारस्वतोवोसो
प्रावतामेन्नादेलान्नपत्यायदधदित्यतएवैकेप्रणयंत्यन्वाहार्यदक्षिणेसहन्नस्मानेवागार्हपत्यायतनेनिधाया
थप्रौचमाहवनीयमुद्धरेत्ततरिष्टरग्निस्तपस्तोजनहान्यावकवानायाहितपसाजनेषग्नेपावकोऽर्चिषा
उपेमांसुष्टुतिममाजानोयाहितपसाजनेषग्नेपावकदीद्यत्राहव्यादेवेषुनोदधदितिप्रणीतेनुगत्तेप्राग्
धोमादिष्टरग्निर्ज्योतिष्मान्चरुणोदग्नेसुक्षयस्तवाग्नेहन्तुषसामूर्ध्वोअस्थादितिसर्वाग्नेरनुगत्तानादि
त्योन्युदियाद्धान्यस्तमियाद्धान्याधेयंपुनराधेयेवासमारुब्धेषुचारणीनाशे॥१२॥अथाग्नेयऽष्टयोव्रतानि

पतौ व्रतपतये सामाग्नावग्निव्रणयनेग्निवत्तेसामायागार दाहेऽग्नुच्चये सेसर्जनेग्निनान्येनेमिथश्चेद्विच्चेयेगा
र्हपत्याहवनीययोर्वीत्तेयेग्राम्येणसंवर्गायपत्याहवनीययोर्वीत्तेयेग्राम्येणसंवर्गायवेद्धतेनाग्नुमतेवैश्वान
रायविमतानामन्नभोजनएषेवकपालेनष्टेनुद्वासितेन्याआवितेवासुरन्नयएवयस्मिंजीवेमतशङ्कस्त्वमग्ने
व्रतपाअसियद्वोवयंव्रतिनामव्रतान्यग्निनाग्निःसमिध्यतेत्वेह्यग्नेअग्निनाग्नेत्वमस्मद्यो ध्यमीवाअजुष्टद्रग्नि
स्तनयन्निवद्योर्वितेविषग्वातजूतासोअग्नेत्वमग्नेमानुषीरीलतेविशोग्नआयाहिवीतयेयोअग्निंदेववीतयेयोअ
ग्निंदेववीतयेकुविन्नुोगविष्टयेमानोअस्मिन्महाधनेपरुषेसधिष्टवयद्ग्नेदिविजाअस्यग्निर्होतान्यसी रात्र
दद्यजीयोसाध्यमकेदेववीतिंनोअद्यदियस्यन्नार्योगोर्वीयमौजनयेदिष्टिमरुतेःसान्नय्यपुरस्ताच्चनुमसाम्य ॥२३॥
हितेग्निर्दीतेन्द्रःप्रदातविद्युःशिविविष्टोनेदादग्नुषेरयिंसयेतावित्प्रएषोदीर्घस्तेअस्त्वेकुशोनजातेहस्तासु
हृतोनपाणावषट्टेविसवासमाहुतोग्निःप्रतेतेअद्यशिविविष्टनामेन्यपिवाप्रायश्चित्तेष्टीनांस्थानेतस्यै

देवतायैपूर्णाहुतिंजुहुयादितिविज्ञायतेहविषोन्नमग्निमग्नेदेवोजनमगन्यज्ञस्यमाशीरवतुवर्द्धतां
स्रुतिर्घृतेनमश्चतुायज्ञोयज्ञपतिंमहसःभूपतयेस्वाहाभुवनपतयेस्वाहाभूतानांपतयेस्वाहायज्ञ
स्यात्वाप्रयोन्नयामिमयाप्रतिमयाऽस्मस्रुक्देव्याकृतिंयेहहिष्यरिध्यान्नाध्रुवोंजुहुयाप्रति
मयाद्रुवेपूर्णपात्रंदद्याद्देवतेअनुवाक्येयाज्येवाविपरिहृत्याज्येअवदानेहविषीवायद्वोदेवाअति
पातयानिवाक्यप्रयुतीदेवहेलनंअरायोअस्मांअग्निदुष्टुनायतेन्यत्रास्मिन्नृतस्तन्निधेतनसोहित्याज्या
कुतिंकुलामुख्येधनेदद्याल्लक्षनिनामनावाद्यदेवतामुपोत्थायावाहयेन्मनसेयेकआज्येनास्कानिनोयजेत्॥१३॥
हविषिदुःश्रुतेवनुःशरावसोदनआत्मणान्भोजयेत्स्रामेशिष्टेष्टापुनर्यजेताशेषेपुनरावृतिःप्रागा
वाहनाच्चदोषएवतेगुणभूतानांप्राक्लिष्टहृतउत्तैप्रधानभूतानामवदानदोषएवतौतेगुणभूतानां
प्राक्लिष्टहृतउत्तैप्रधानभूतानामवदानदोषेपुनरायतनादवदानंदेष्टृस्थिहदक्षिलोन्द्याद्दक्षि

णादानउर्वरादद्यात्कपालेत्रिन्नमनपवृत्तरंकर्मगायत्रालावताक्षरयासंदधामीतिसंधायापन्यवहरेयुरग्नि
नोघर्मोजीरदानुर्यतआर्तिस्तरंगन्पुनःरध्वोवेदिःपरिधयश्चसर्वेयज्ञस्यारनुसन्तरन्त्रायस्त्रिंशत्त
तवोयान्वितन्वतरमेयज्ञंस्वधयायेयजन्तेदिग्निक्किंडंप्रतिरध्वोयजत्रस्वाहायज्ञोअप्येतुदेवानित्येवमव
ल्ली— ग्निःग्निनेषपरवान्यातिमन्मयानिम्नमिर्म्मिमगान्मातामातरमपगात्।।भ्रयास्मपुत्रैःपशुभिर्यो
नोद्वेष्टिसमिद्धतामितिपुरोलाशस्यदेद्धत्येतद्वाबर्हिष्येनंनिधायाग्निमंत्रयेतकिंसुप्यतीतिकिंसुप्तो
षाःशीतःशीतेहिमागहिमेअघोरोयज्ञियोभूतासीदसदनंस्वमासीरसदनंस्वमितिमाहिंसीर्देवेरित्तजाजेन
नतेजसाज्यस्यमानःकिंचननीनिषःयोगक्षेमस्यप्रीत्याअस्मिन्नासीदबर्हिषाग्निहोत्रायकालेमावजायमा
नेप्यन्यमानीयजुहुयुःपूर्वोत्तानउत्तरोत्तरंब्राह्मणपाण्यजकर्मदर्नस्तंबाप्सुकाष्ठेषुदधिद्योकुलात्वपि
मंथनेपाणौवेद्यासेनदरोधःकर्णेचेन्मांसवर्जनंस्तंबेचेन्नोधिरायीतापस्वेरविवेकृतत्सोवत्सरंव्रतंया

राम
।।३४।८

वज्रीविकेवाग्नावनुगतेंतरादुत्तीहिरण्यउत्तरांजुहुयाद्धिरण्यउत्तरांजुहुयात्।।१४।।इतितृतीयोध्यायः।।
दर्शपूर्णमासाभ्यामिष्ट्वाष्टिपशुचातुर्मास्यैरथसोमेनोर्ध्वंदर्शपूर्णमासान्त्यायोपपत्येकेप्रागग्निसोमेनेकेत
स्यर्त्विजश्चत्वारस्त्रिपुरुषास्तस्यतस्योत्तरेत्रयोहोतामैत्रावरुणोच्छावाकोग्नीद्धस्तूष्णीमुद्धर्युःप्रतिस्थातानेष्टोन्ने
ताब्राह्मणाछंस्याग्नीध्रःपोतोद्गातापस्तोतापतिहर्त्तासुब्रह्मण्यइत्येतेहीनैकाहैर्यजतस्यैनएवाहिताग्नय
इष्टप्रथमयज्ञाग्रहपतिसंयद्दशादीक्षितासमोर्थंनीस्तन्मुखाःसत्राण्यासतेतेषासमावायादियथार्थमग्निधा
नमेकेतत्रेदीक्षणाद्यनग्नीनानग्निर्मुखमितिवयाज्यानुवाक्योर्दर्शेप्रदानेप्रेषेषुनिवित्सुघृतयाज्यायाजु
र्होत्रावाक्यनिगदोपहवप्रक्रमपहवेचार्धयाणिग्रहपतेःप्रवरित्वात्मादीनामुख्यानामेचेद्वितीयतृती
यचतुर्थानांयावेतोनंतर्हिताःसमानगोत्रास्तातंतीसछंदावर्त्तयेद्वाऽव्यन्वयाःसंस्काराःसाग्निविद्येषुत्र
तुष्टवासैनरग्नीयाग्निष्टमेकेग्निर्ब्रह्मण्वानग्निःक्षत्रवानग्निःक्षत्रंनदेतेनाग्नेब्रह्मणाऋधस्वर्ब्रह्मण्वान्च

त्तेजात्तवेदोनमस्पुरुण्यग्नेपुरुधात्वायासवित्रेवित्तेयत्तमस्मेअग्निरग्नेहुहुतःसत्रियस्यावी
मितेसुमतिंद्योष्यदग्निर्दैघ्नमतिक्रमणंज्ञानैस्तरामुत्तरोत्तरमेतत्पियोर्णमासायणीयावत्सोमप्रव
हणमूर्ध्वप्रथमायाग्निप्रणयनीयायौवसथ्यैनियमोदिधर्मी॥१॥दीक्षणीयोर्यीधाप्येविराजावग्रा
विक्षुत्रग्निर्मुखंप्रथमोदेवतानींसंगतानामुत्तमोविक्षुरासीत्सायजमानायपरिगृह्यदेवीदीक्षये
हविरागच्छत्तनःत्रग्निस्त्विक्षातपउत्तमंमहादीक्षापालायवनंतेहिशक्राविष्वेदेवैर्याज्ञियैःसंहि
दानोदीक्षामस्मेयजमानायधत्तमितिसाग्निविष्णवेत्रीण्यन्यानिवैश्वानरआदित्याःसरस्वत्यदिति
र्विधारयंत्तआदित्यासोजगस्काइतिहरंतएवत्तुवहन्त्योभुवनपतिभ्योवोदेवेभ्यःशुमार्जनमवी
ध्वदयनीयायाहरादीक्षायांसूक्तवाकेचागूराशीस्तानउपहूतोयंयजमानोस्ययज्ञस्यागुरुवह
त्वमशीयेतितस्मिंनपहूतआशास्तेयंयजमानोस्ययज्ञस्यागुरउहत्वमशीयेत्याशास्तेनवात्रनाम

रास
॥३५॥

देशःप्रकृत्यांउर्ध्वपत्निबायादीक्षितानांसंचरोगार्हपत्याहवनीयावेतरान्नेःप्रणयनादीक्षणादिरा
त्रिसंख्यानेनदीक्षाग्रपरिमाणकाहःप्रभृत्यासंवत्सरात्संवत्सरेवसन्नेतद्वादशाहनापत्नि
तानियथासुत्योपसदःकर्म्मीवास्त्विकाहानामेकातिस्रोवादीक्षास्तिस्रउपसदःसुत्यमहरुत्त
मेदीक्षंतेराजकृयः॥२॥तदहआयणीयेष्टिःपथ्यास्वस्तिरग्निःसोमःसवितादितिःस्वस्तिनःपथा
सुधन्वस्त्वितिहग्नेनयसुपथारायेअस्मानादेवानामपिपंथामगन्मतेसोमप्रविकिसोमनी
षायातेधामानिदिवियापृथिव्यामाविश्वेदेवसस्त्यंतियइमाविश्वाजातानिसुत्रामाणंपृथिवींद्या
मनेहसंमहीमूषमातरंसुव्रतानांसेदग्निरग्नीरत्यस्त्वन्यानित्तिहसंसैयोजुशंतेयजमानाज्यस्ता
गासंस्कृतायां॥३॥राजानंत्रीणीतेप्रवक्ष्यत्सुपस्थादनसक्थिपदमात्रेत्तरेगवर्तनीग्रवस्तायेप्रवि
तोग्रेमिहिंकारात्वंविप्रःस्त्वंकविस्त्वंविश्वानिधारयन्नाग्रपजन्यंनयेनुदत्यस्त्वंयन्याहंसीप्रथदेन

दक्षिणायीसूंच्छिरुद्यानुब्रूयाद्ब्रह्मन्प्रेयःप्रेहिवहस्पतिःपुरएतातेअस्तु अथेमवस्यवरआ
पृथिव्याओरब्राऽन्तरिक्षंहिसर्ववीरइतितिष्ठन्नुब्रजेन्नुत्तराऽन्तरेवैववर्म्मीसोमयास्तेमयोभु
वइतितिस्रःसेर्वनेदंतियदासागतेनागंदेववसतुन्निर्वर्धतुक्षयमित्यद्भिरारमेदवस्तितेनसिद
क्षिणात्यक्षादन्निक्रम्यराजानमभिमुखोवतिष्ठतेऽपाद्यमानेराजंन्यपेणानुसंब्रजेद्यातेधामा
निहविषायजंत्तीमांधियंशिक्षमाणस्यदेवेतिनिहितेपरिदध्याद्राजानमुपस्थशीन्वसनेंशुचुवा॥४॥
अथातिथ्यलोंतातस्याग्निमंथनंधाय्येऽतिथिमंतौसमिधाग्निंदुवस्यतापायस्वसमेतुतइतिवि
ष्णुरिदंविष्णुर्विचक्रमेतदस्यप्रियमभिपाथोऽश्यांहोतारंविऽत्रथमधस्यत्रप्रायमग्निर्भरत्तस्यश्च
एवइतिसंयाज्येसंस्थिताया मार्ज्यंतान्नूनंब्रह्मणस्पतेसोमोगौरीधयंतोनिमंश्चनाधृष्टमस्यनाम्यृषीदेवानामोजोऽ
भिशस्तिपात्रन्निशस्त्यंजसासत्यमुपगेषंस्थितमाधाइतिस्रुष्टूदकंराजानमाप्याययतीदमादिमदं

तीरवर्धउपसत्त्वंसुरेसुष्वेदेवसोमाप्यायतामिंद्रायैकधनविदेऽआकृत्यमिंद्रः प्यायन्तामाप्यायन्तामिंद्र
यप्यायस्वाप्याययास्मांस्सखीन्त्सन्यामेधयास्वस्तितेदेवसोमसुत्यामुदृचमशीयेत्स्रुष्टू
दकंनिदधातेप्रस्तरयाणीनिधायोत्तानांदक्षिणान्त्सव्यान्त्सक्षरायेक्षवामानिप्रेषेमगायाऽऋत
मृत्तवादिन्योनमोदिवेनमःपृथिव्याइत्तिापा॥स्रुष्टूदकंप्रवार्येणाऽवरिष्यस्तेरणाखरंपरिव्र
ज्यपश्चादस्योपविश्यप्रोक्षितान्निधयाहृत्यावाणिम्वमृत्वमनवानमुत्काप्रणुद्यावस्यब्रह्मजज्ञा
नंप्रथमंपुरस्ताद्विसीमतःसुरुचोवेनआवःसबुध्याऽउपाअस्यविषाःसतश्चयोनिमसतश्च
विवः।इयंपित्रेराष्ट्रीसमेप्रथमायजनुषेभुवनेष्वाभातस्माएतंसुरुचंकारमह्यंधर्मंश्रीध
र्मंश्रीर्यातिप्रथमस्यधासेगमहान्मह्नीअस्तभायद्विजातोधांपितासत्पार्थिवंचराजःस
बुध्न्यादाष्टजनुषाम्यग्नेवहस्यग्निर्देवतातस्यसम्राट्॥अग्नियंदेवसवितारमाग्नेःक्रविंक्रतुमर्ज्जामिस

त्यसर्वरत्नधामन्निधियंमतिकविंउर्ध्वीयस्यामतिर्भाअदिक्षतस्वीमनिहिरण्यप्रणिरमीनावसुक्रतुः कयास्वस्त्यास्वरितिवांससीदस्वमहीअसीतिंससाद्यमानंत्रितियंप्रथयतोनविभाइत्यज्ये एवंममत्कसुसुरस्यमायायोवःसनुस्रोअनिदास्दन्नेनवानोअग्नेसुमनाउपेतावितिक्वा ःकणुष्वयाजःप्रसितिन्नपृथ्वीमितिपंचपरिक्षागिर्वणागिरोधिद्वयोउदधाउकर्थंवचःसु क्रंतेअन्यद्यजनेतेअन्यदपश्यंस्तोमामनिष्यमानंस्त्रैडस्यायेवनश्चोदयत्पृश्निगर्भा ःपवित्रंतेविततब्रह्मणस्पतइतिद्वियस्यवित्रंधिषण्वनघर्मंशोचंनंप्रणेवपुवित्रतःस मुद्रेअंतरायवोविचक्षणंत्रिरह्नोनामस्तूर्यस्यमन्यतागणानांत्वाप्रथमंयज्ञयस्यापश्यंत्वेत्येत स्याद्ययाजमानमीक्षतेद्वितीययापत्नीत्यतिययात्मानंत्वाप्रथमंयज्ञयस्याइतिकाराधद्धोत्रा श्विनावामितिनवाभासमिर्ग्रावाणेवेवेद्यावापृथिवीइतिप्रागुक्तमायाअरुचद्रुषसः

राम
॥२७॥

पृथिवीइतिप्रागुक्तमायाग्निरग्नियइत्यावपेतोत्तरेणार्द्धर्चंनपत्नीमीक्षेतोत्तमयापरिहितेसमुत्था
यैनानध्वर्योवाचयतीतनुनूर्द्धंपटलं॥६॥अथोत्तरमुपविशेद्ध्वर्युर्घर्मंदुहामाहुयतिससंप्रै
षउत्तरस्यानग्निहिंकृत्योपक्रयेसुदुघांधेनुमेतामितिद्वेअग्निंस्तोदेवसवितस्तमावत्सेनमात्व
न्निसेचत्सइवमातन्निर्ऋर्यस्तेस्तनःशशयोयोमयोभूर्गौमीमेदनुवत्संमिषंतंनमसेदुपसी
दतसंजानानाउपसीदंनग्निंद्वारंशग्निर्विचस्त्तोदुहेतिसप्तेकांसमिद्धोअग्निरश्विनातप्तो
वांधर्मआगतंदुह्यतेगावोदुष्णेदुधेनवोदस्त्रामदंतिकारवःसमिद्धोअग्निर्दूषणारतिर्दिवस्तप्तो
छुधर्मोदुह्यतेवामिषमधुवायंहिवांपुरुतमासाअश्विनाहवामहेसधमादेषुकारवःतदुप्रयक्ष
तमस्यकर्मात्मन्वंनमोदुह्यतेघृतंपयउतिष्ठब्रह्मणस्पतइत्येतामुष्कावतिष्ठतेदुग्धायाम
धुक्षत्पिप्युषीमिषमित्याक्रियमाणउपदवपयसागोधुगोषमाधर्मेसिंचपयउस्रियायाःविनाक

मरुद्भ्यासवितावरुणेनुद्यावापृथिवीसप्रणीतिरित्यासिच्यमान आनूनमग्निर्नो ऋषिरिति गव्य आसुतेसिं
चत्तस्त्रियमित्याज्य आसिक्तयोः समुद्रेमहतीरपइतिमहावीरमादायोन्निषत्तदुर्ष्यदेवः सविताहिरण्य
येत्तनूत्विष्टयेनुब्रह्मणस्पतिरित्यनुब्रूहीन्द्रधर्वइत्यापहमस्यरक्षतीतिखरमवेक्ष्यतमतिक्रम्यना
केसुपर्णीनुपयस्यतेतमितिसमाप्यप्रणवेनोपविशेदनिरस्यतूष्णेप्रेषितोयजतितोवाधर्मोनक्षति
स्वहोताध्वर्युस्त्रिप्रयस्वान्नाभोदुग्धस्याग्निनाननायवीतंपयसउस्त्रियायाःउन्नापिबत
मग्निनेतिवोभ्यामनवानमग्नेवीहीत्यनुवषट्कारोधर्मस्याग्नेवाहीतिवाब्रह्मावषट्कृतेजपत्य
नुवषट्कृतेचदिश्याआशादक्षिणासाद्विश्वेदेवानयाविहास्वाहाकृतस्यधर्मस्यमधुपिबतमग्नि
नेत्येवमेवापरात्किंकायदुस्त्रियाःस्वाकृतंघृतंपयोयंसवामग्निनात्तागआगतंमाधीधर्तारावि
दथस्यसत्पतीतितंधर्मपिबतेत्सोम्यमधुआस्यपिबतमग्निनेतिवाप्रेषितोहोतानुवषट्कृतेस्वाहा

कृतःशुचिरेवेशुधर्मोयोग्निनोस्वमसोरेवपानःतमीविश्वेअमृतासोजुषाणागंधर्वस्यप्रशस्तारिहंतिस
मुद्राद्भूर्मिमुदियर्तिव्रेनोद्यंसमुद्रमग्नियज्जिगातिसरेवसरवायमन्यावदत्सोर्धक्षुषद्यउत्तयइत्तिद्वतंधे
मेत्यानेमग्निनइत्तिप्रागाथीरर्वाक्केकाएवीमपराक्लिन्यतरंवाखंतंकाएंवीत्वेवोत्तमेपावकशोचेतवहि
क्षेयंपरिस्कृत्कान्नक्षमाकीक्षेदाजिनेनग्नक्षोपायोकृत्तंहविर्न्नोर्मधुहविरिंद्रतमेधग्नावश्यामत्तेदेवघ
र्मोमधुमतःपितुमतोवाजवतोगिरस्त्वंत्तोनमस्तेअस्तुमामाहिंसीरित्तिग्नक्षजपःकर्मिणोधर्मंनक्षये
युःसर्वेतुदीक्षिताःसर्वेषुदीक्षितेषुग्रहपतेस्तुतीयोत्तमोग्नक्षोसिप्रेषितःश्येनोनयोनिंसदंधियाकृता
मायस्मिन्क्षत्तवासवारोहंतुदूर्व्यरुहःऋषिहदीर्घश्रुत्तमंइंद्रस्यधर्मोअतिथिःसूयवसाद्भगवतीहिन्
याइतिदध्याद्धुत्तमेप्राशुत्तमायाहविर्हविष्मोमहिसत्रदेवमित्यावपेत्ता७।अथोपसन्नस्योपांशुयाजपः
प्रादेशोपवेशनेवभ्रुकृत्येवोपस्तृणउपसद्यायमीलुषइतिस्रुवेकेकांत्रिरनवानंतःसामिधेन्यःस्तासा

नुत्तमेनप्रवैणेनाग्निंसोमंविलुमित्यावाहोपविशेन्नावाहयेदित्येकेनावाहनेयेताएवदेवताअग्निर्हवाणिजंघन
द्यउथइदशर्यहात्वंसोमासिसत्पतिर्गयस्फानोअमीवहेदंविलुर्विचक्रमेत्रीणिपदाविचक्रमइत्तिस्रिष्टुक्तादि
लुप्यतेप्रयाजाआज्यभागौचनित्यमाप्यायनंनिरुक्तवश्चैवैवायराह्वइमंमेअग्नेसमिधमिमामित्तिनुसामिधे
न्योविपर्यायाज्यानुवाक्यान्तांपाण्यश्चनिरुक्तवश्चलुपसदःसुदसुपूर्वाह्णेचपराह्णेवराजःऋयाद्यहःसंख्यानेनैका
हानंतिस्रःषड्वाहीनानांद्वादशचतुर्विंशतिःसंवत्सरइतिसत्राणांप्रथमयज्ञेनैकधर्मैपवस्थउभेपूर्वाह्णेप्रथ
मस्यानुपसदिदृत्तायांप्रेषितःपुरोष्यन्तियंन्नाहोतादीक्षितश्चेद्यजमानोदीक्षितेपश्चात्सदमाचेवस्तायानिर्हृ
त्यपुरीष्यासेऽग्नयइतित्रिरंशुसप्तवामपिवासुमंडंब्रजंस्तनुब्रजेत्तिष्ठत्सुविसृष्टवाक्प्रणीयतेतिब्रूया
दथाग्निंसंचितमनुगीतमनुसंसेत्पश्चादग्निपुछस्योपविश्यानिर्हृत्याग्निरस्मिजन्मनाजातश्चेदाइत्तिस्रिर्मध्यम
यावान्वैतस्मिन्नेवासनेवैश्वानरीयस्ययजतित्रयमेतत्साग्निचित्येब्रह्माप्रतिरथंजपित्वादक्षिणतोग्नेर्बर्हिर्वेद्यास्तओ

दुंबर्यग्निहवनादुक्रमग्निप्रणयनंदीक्षितस्तूवसोर्द्धारामुपसर्पेत्।।वाहविर्द्धानेप्रवर्त्तयंतित्तदुक्तंसोमप्रव
हणंजघनेनदक्षिणस्यतुहविर्द्धानस्योत्तरस्यचक्रस्यांतरावर्त्मपादयोर्युजंतोऽग्नयेत्वाजुष्टंप्रोक्षामीत्यग्नयेत्वा
शंभुवायुवंयमेयवयतमानेयदेतमधिहवोरधाऽक्थंवइत्यर्द्धर्चआरभेदध्वस्तात्वेडराटी
किश्चारुपालिप्रतिमुंचतेकविरितिव्यवस्थायामेथारूपनिरुक्तयोःपरित्वणिर्वणोगिरइतिपरिद
ध्यात्।।ऽग्नीषोमोप्रणयखुज्यप्रेषितोनुब्रूयात्सावार्द्धिदत्सुतीर्थेनप्रयोत्तरेणाग्नीध्रीयायैत
नैसदश्चस्तूर्वयाद्वारापत्नीशालांप्रयोत्तरेणशालांमुखीयमतिवुज्येप्रेषितोनुब्रूयात्सावार्हिदेवप्रथ
मायपित्रेवर्ष्णेमस्मेवरिमाणमस्मेऽथास्मभ्यंसवितःसर्वतातादिवेदिवआसुवान्नरिय
श्चइत्यासीनोनुब्रजन्नुत्तराःप्रेतुब्रह्मणस्पतिहोतादेवोअमर्त्यःपुरस्ताद्युपत्वाग्नेदिवेदिवे
दोषावस्तरुषियंपतिमंतमित्यर्द्धर्चआरभेदाग्नीधीयेनिहितेनिहूयमानेनेजुषस्वप्र

तिहर्यत्तद्वचइत्तिसमाप्यप्रणेवनोपरमेदुत्तरेणाग्नीध्रीयमतिव्रजत्यतिव्रज्यसोमोऽजिगातिगा
तुविद्वानोतमस्यराजावरुणस्तमश्विनोरुद्रुद्रेवआरमेत्रपाद्युमानेराजानमनुप्रपद्येतांनःस्वप्नाग
अदितिर्नचासिश्येनोनयोनिसदनंधियाकृतमस्तम्नाद्यामसुरोविश्ववेदाइतिपैत्रयावाक्षि
मोवारब्रह्मैवप्रपद्यापरेणवेदिमतिव्रज्यदक्षिणतःशालामुखीयस्योपविशेत्सहोतारमन्वय
थेतमयतोव्रजेद्यदिराजानंप्रणयेदुत्तमप्रणयतःप्राग्धविर्द्धानाद्धपतेराजानंप्रदायहवि
र्द्धानेनाग्नेयेणापरेणचातिव्रज्यदक्षिणतआहवनीयस्योपविशेदग्निपुच्छस्यसाग्निचित्यायामे
नब्रह्मासनंपशौप्राप्तश्चवपाहोमाद्यदिवाग्नेयेणप्रत्येयात्प्रपाद्यमानेऽग्नाअथाग्नीषोमीये
णचरंस्यत्तरवेद्यामादंडप्रदानाद्दंडंप्रदायमैत्रावरुणमयतःस्रुवोत्तरेणहविर्द्धानेनातिव्र
ज्यपूर्वयाद्वायासदःप्रपद्योत्तरेणयथास्वंधिष्ण्यमतिव्रज्यपश्चात्स्वस्यधिष्ण्यस्योपविशतिहो

रिदध्याऽ३

राम
॥४०॥

1

तावतिष्ठतइत्तरोयदिदेवहूनाहवीष्यन्वायातयेयुरग्निर्गृहपतिःसोमोवनस्पतिःसवितासत्यप्र
सवोबृहस्पतिर्वाचस्पतिरिंद्रोज्येष्ठोमित्रःसत्योवरुणोधर्मवतीरुद्रःपशुमान्यज्ञपतिर्वात्वमग्ने
बृहद्भयोहव्यवाळग्निरुरुरःपितानःस्वंचसोमनोवशोब्रह्मादेवानांपदवीःकवीनामाविदेवस
वितिन्नप्रमियेसवितुर्दैव्यस्यतबृहस्पतेप्रथमंवाचोअग्रंहंसेरिवसखिभिर्वावदद्भिःप्रससाहिषेपु
हूतमाद्भुवस्त्वमिंद्रब्रह्मणामहाननमीवासइळयामेदत्तःप्रसमित्रमर्तोअस्तुप्रयस्वान्त्वान्नष्ट
वान्महिमायच्छतेत्वयाबद्धोमुमुक्षतोत्वंविश्वस्माद्भुवनात्पासिधर्मणासुर्यात्पासिधर्मणायत्तेचेदं
वरुणदैव्येजनउपतेस्तोमान्यशुपाइवाकरमितिद्वे॥११॥युधुवैसर्वपृष्ठान्योनिर्गायत्रस्त्रिवृद्रथंतरोवा
संतिकरंइडस्त्रिष्टुब्गर्भःपंचदशोवाहोतापेक्षोविश्वेदेवाजागृताःसमदश्वावैरूपाःवार्षिकामित्रावरुणौचानुष्टु
भावैकविंशौवैराजौशारदौबृहस्पतिःपौष्णस्त्रिणवःशाक्वरोहैमंतिकःसवितानिह्नेत्रयस्त्रिंशौरैवतरैौ

शिरो दितिर्विष्णुपत्न्यनुमतिःसमिद्दिशामाशायानस्त्वर्वन्मधुरेतोमाधवःपात्वस्मान्।अग्निर्देवोदुष्टरीतु
रदित्यइदक्षत्रेरक्षतुपात्वस्मान्नारथंतरेसामन्निःपात्वमान्नायत्रीछंदसांविश्वरूपा।त्रिष्टुन्नोविष्णुयमृतौअ
क्रांसमुद्रोवातइदमोजःपिपर्त्तुउषादिशामग्निभ्रुविर्विष्णोधाम्नुविःस्रुत्रेअहन्योजसीनाः।इंद्राधिपतिःपि
एतादतोनोमहिक्षत्रेविश्वेतोधारयेदंवइहसामक्षत्रमूहुवध्यंत्रिष्टुनोजःस्रुग्निनमुयवीरा।इंद्रस्तोमेन
पंचदशेनयध्वमिदंवातेनसगरेणरक्षा।प्राचीदिशांसहयशायन्नास्वतीविश्वेदेवाःप्रावृषाक्रांस्वर्वती।इदंक्ष
त्रंदुष्टरमस्त्वोजानाधृष्यंसहस्यंसहस्वत्।वैरूपेसामन्निहतछंकयंजगत्यैनंविष्णोदेवायानि।विश्वेदेवाःसप्त
दशेनवर्चइदंक्षत्रंसलिलवात्तमुग्रा।धात्रीदिशांक्षत्रमिदंदाधारोपस्थाशानांमित्रवदस्त्वोजः।मित्रावरुणाशरदा
क्रांविकित्तमस्मैराष्ट्रायमहिशर्मयछंतोवैराजेसामन्नधिमनीषानुष्टुप्नासंभृतंवीर्यसहःइदंक्षत्रंमित्रवदार्द्र
दानुमित्रावरुणारक्षतमाधिपत्ये।संम्राड्दिशांसहसान्नीसहस्वत्तुर्हंतोदिष्टयानःपिपर्त्तुअदस्युवाताइहु

तीनुशकरीमेयज्ञमवतुनोघतावी।स्वर्वतीसुदुघानःपयस्वतीदिशादेव्यदितिनोघृतान्वी।त्वंगोपाःपुरएतोत
पश्चादृहस्पतेयाम्यंबुध्नियावांवातुष्टोदिशांरतिराग्नौधीनांसवस्रेणसवितरोक्रांवैवस्वामातिछंदउछं
दोजातशत्रुस्योनानोअस्तास्तोत्रेमेयस्त्रिरोभुवनस्यपत्नीविवस्वद्धातेअग्निनोगृणाहिघृतवतीस
वितराधिपत्येपयस्वतिरतिराज्ञानोअस्ताध्रुवादिशांविष्णुपत्न्यघोरास्येशानासहसोयामनोताबृहस्पति
र्नोतरिश्वोतवायुःसंधानावाताअग्निनोगृणेतुविष्टोदिवोधरुणःपृथिव्याअस्येशानाजगतोविष्णुपत्नी।
व्यचस्वतीषयंतीसुप्रतिःशिवानोअस्त्वदितेरुपस्थे।अनुनोद्यानुमतिर्यज्ञंदेवेषुमन्यतां।अग्निश्चहव्य
वाहनोभवतंदाशुषेमयः।अन्विदनुमतेत्वमन्यासश्चंवनस्पधिक्रत्वेदक्षायनोहिनुप्रणआयूंषितारिषदि
तिवैश्वानरीयंनवमेकायेदशमेकोअधयुंक्तेधुरिगाक्रतस्येतिद्वौयदजरंतारेरनग्निपरिहोरत्रयंतेरन्नाभी
घ्रीयाच्चेदुत्तरेणहोतारंशामित्राच्चेदक्षिणेनमैत्रावरुणमुपाक्रामन्नग्रेहक्रम्यवेदंगर्दभीयान्नादमादिषुहृद्

यश्चूत्तमर्गिनूबेध्यायाःसंस्थितेवसतीवरीःपरिहरेतिदीक्षिताग्निपरिहारयरन्॥१२५॥अथैतस्यारात्रेर्वि
वासकालेप्राग्व्ययोःप्रवादास्तरनुवाकायमंत्रितोवाग्यतस्तीर्थेनप्रपद्यानीधीयेजान्वाच्याहुतिंजुहुया
दासन्यान्नामंत्रास्याहिकस्याश्चिदसित्यैस्वाहेत्याहनीयेवाग्नेयाश्चाग्नेतुसरस्वत्यैवाश्विभ्यांस्वाहा॥वाचंदेवीम
नोनेत्रांविराजमुर्वीजैत्रीमुत्तमामेऽहन्सरीनामादित्यानावमिवारुहेमानुमतीपथिन्निःपारयंतीं
स्वाहेतिद्वितीयामातःसमानंब्रह्मणश्चाग्नेहविर्ब्रह्मनेरराटीमन्निमृशास्रुर्वंतरिक्षंवीहीति
द्वार्यस्थूणेदेवीद्वारोमामासंतप्तंलोकंमेलोकऋतोऽक्षुप्तंमितिप्रपद्यौतरेणयुगधुराउप
विश्यप्रेषितःरातनुवाकमनुब्रूयान्मैत्रेणास्योरवताःक्षयथाहिवस्याउपप्रयंतइतिसूक्तेऽप्र
वानोऽग्नइतिषलग्निमीलेन्निदूतंवसिष्वाहीतिसूक्तयोरुत्तमामुद्धरेत्वमग्नेव्रतपाइत्युत्तमामुद्धरेत्वं
नोऽग्नेमहान्निरितिनवेमतिंनैप्रेस्यंतिसूक्तेयुक्ष्वाहिप्रेष्ठंवस्त्वमग्नेदहस्यतयइत्यष्टादशार्द्धंतस्त्वंति

रात्रि
॥५२॥

सूक्तोऽग्नेपावकदृतंदइतिसूक्तेऽग्निर्होतानोऽधरइतित्रिष्वग्निर्होतामइलेतिचतस्रःप्रवोवाजा
उपसद्यायत्वमग्नेयज्ञानामितितिस्रउत्तमाद्वुद्धरेदग्नेहस्यग्निंहिन्वंतुनःप्रमयेवांचमितिसूक्तेइमं
मेत्रग्नेसमिद्धधिमामितित्रयाणामुत्तमामुद्धरेदितिगायत्रैस्त्वमग्नेवसून्प्रमयेबृहतेहिसैतवद
ग्नायोहोताजनिष्टप्रवोवायाग्नयेकदात्तइतिपंचसखायःसंवस्त्वामग्नेहविष्मंइतिसूक्तेबृहद्वयद्
तिदशानांचतुर्थंनमेऽद्धरेदुत्तमामुत्तमांवादित्तस्यायामित्यानुष्टुभमबोध्यग्निःसमिधेतिचत्वारिप्र
वेधसेकवयेत्वंनोऽग्नेवरुणस्यविद्वानित्येतत्प्रगृह्यनिचत्वार्यर्धर्चेषुणःससस्यद्धियुक्तेतिपंचमंइ
तिऽग्नइतिसूक्तेसोमस्यमातवसंप्रत्यग्निरुषसइतित्रीण्योहोतेतिदशानांतृतीयमेऽद्धरेद्वस्य
शंतिसूक्तयोःपूर्वस्योत्तमाऽद्धरेत्त्वद्यग्नेऽगइतिषण्णांद्वितीयमुद्धरेत्पुरोवोमंडमितिचत्वारितंसुप्रती
कमितिषष्ठंवेवस्वतोत्मानंनिहोताहोत्तषदनइतिसूक्तेत्रिमूर्द्धानमितित्रीणिवह्नियन्नाशस

मुपप्रजिन्वन्नित्रीणिकातऽपेतिरितिसूक्तेहिरण्यकेशइतितिस्रोपश्यमस्यमहतइतिसूक्तेद्वे
विरूपेइतिसूक्तेअग्नेनयेत्रीणिबृहन्नित्यष्टानामुत्तमास्तिस्रऽउद्धरेत्वमग्नेसुहवोरण्वसंदृगितिपं
चाग्निंवोदेवमितिदशानांचतुर्थनवमेऽउद्धरेदितित्रैष्टुभमेवादर्शिगातुवित्तमइतिनाग्निंप्रदोय
द्धमग्नेविवस्त्वायस्त्वायमग्निरग्नआयाह्यछावःशीरशोचिषमितिसग्नेतिवाहुत्तमग्नेवाजस्येतितिस्र
पुरुस्वात्वामग्नईळिष्वाहीत्योक्तिर्दुजनस्यगोपास्त्वामग्नऋतायवइवदर्शिगातुवित्तमइतिमग्नेष
वोऽतिथिनुषर्बुधमितिनवत्वमग्नेद्युभिरितिसूक्तेत्वमग्नेप्रथमोऽअंगिरात्वंविप्रसहोजाऽअग्नेतो
नितुंदग्नइतिषण्णांद्वितीयमुद्धरेदिमंस्तोममर्हतेसंजाग्रवद्भिःश्चित्रइच्छिशोर्वसुन्नचित्रमहस
मितिजागतमग्निंतमन्यइतिपंक्तमित्याग्नयःऋतुः॥१३॥अथोषस्यःप्रतिष्यासूनराक्तेउपइति
तिस्रइतिगायत्रमुषोनुष्टुभमितिरित्यानुष्टुभमिदंत्रैष्टुभंपृथूरथइतिसूक्तेप्रत्यग्निरित्यष्टोघृतस्यामात

मुषोवाजेनेदमुत्यंदुऽस्त्रियइतिसूक्तेद्युषाजावोदिविजाइतिषळितित्रैष्टुभंप्रत्युग्रदर्शिसहवामेनि
वार्हतमुषस्तच्चित्रमाग्नेरतिस्रजौक्षिहमेनाऽव्याइतिचतस्रोजागतंमहोनाग्नेपांक्तमित्यंशस्यऋ
तुः॥१४॥अथाश्विनऽषोऽषाःप्रातर्युजेतिचतस्रोविधिनायज्वरीरिषआश्विनावश्वावत्यागोमदुषुना
सत्येतित्वाहरदिदेवेतितिस्रऽउत्तमाऽउद्धरेद्वाहिष्ठोंहवानामितिचतस्रऽउशोराथमेहवमितिगाय
त्रेयदद्यस्थइतिसूक्तेआनोविश्वाभिरित्येवदत्रिमित्यानुष्टुभमाग्नेयमग्निरितिसूक्तेग्रावाणेवनंसत्याभ्या
मितित्रीणिधेनुःप्रत्नस्यकऽउयद्वदितिसूक्तेस्तुषेनरेतिसूक्तेयुवोरङ्गीरसीतिपंचानांतृतीयमुद्धरेत्तमि
वोरथमितिसप्तानांद्वितीयमुद्धरेदितित्रैष्टुभमिमाऽउवामयंवामोत्यमद्भ्यारथमितिसप्तद्युम्नीवायस्त्व
इतिजाहतेमश्विनावर्तिरस्मदाश्विनावेहगच्छतमितित्रयोयुवोरूषूरथंदुवइतिपंचदशोक्षिहमवो
ध्यग्निंजरेषस्यनानुरावोरथंमभूदिदंयोवांपरिज्मेतित्रीणित्रिंशिनोऽद्येळेद्यावापृथिवीइतिजागतं

प्रतिप्रियतममिति पांक्तमिदेतेषां छंदसां पथ सूक्तानि प्रातरनुवाकः प्रातःसूक्तस्य परिमितो नान्येरात्रेर्यंगा
यत्रमत्यावपेद्ब्राह्मणस्यनत्रैष्टुभेराजन्यस्यनजागतंवैश्यस्याध्यर्धातरनुवाकः प्रातःसूक्तपरिमितो नो
ह्येरात्रेर्यंगायत्रमत्यावपेद्ब्राह्मणस्यनत्रैष्टुभेराजन्यस्यनजागतंवैश्यस्यासवैरूपदद्विपदायथास्था
नंधूमवाणिमांगलान्यगन्ममहातारिष्मछेद्यावापृथिवीइतिसंजागृवद्भिरितिवयःत्रैष्यंस्वर्गकामईछे
द्यावीयमार्वयेदानपसोपधातात्कालउत्तमयोत्सृष्यासनान्मध्यमस्थानेनप्रतिप्रतममित्यपसंवनुपासुन
रस्योत्तमयोत्तमस्थानेनपरिदध्यादंतरेणाहार्यस्थूणौअनड्याहनमाश्रावयत्रेवाश्रावयंत्रिवः॥१५॥॥
॥इत्याश्वलायनश्रौतसूत्रेचतुर्थोध्यायः॥४॥ ॥ॐपरिहितेपत्नीष्यहोतरित्यक्तौनिनिर्हिङ्कृत्यापनश्रीया
अन्यद्दिषछनैस्तरापरिधानीयायास्तासांनिगदादिशनैस्तरांतान्यश्चाप्रसर्पणात्सरमेइणात्प्रातसवनंवोध्यङ्
मारेप्रथममृगावानमुत्तरावृष्टिकामस्यप्रहृत्यावाप्रहृतिभावेपूर्वेषांसामर्ङ्मैर्वेषुलिंगानिकांक्षेत्तदेवत्राग्र

त्रणेगातुरेहितिनवहिनोतानोऽधरंदेवयज्येतिदशमामार्ववतीरधनुद्विधारा इत्यादृताःस्वेकधनासुप्रति
यदोऽदब्धस्त्रमायतीरितिप्रतिदृश्यमानास्वाधेनवःपयसात्मर्यथाःसमन्यायन्नपथेत्यन्यइतीतरदेव
त्रोहोत्रमसेएपूर्यमाणआपोनदेवीरुपयेहोत्रियमितिसमाप्यप्रणवेनोपरमेदागतमध्वर्युमेवरयोध्वर्यो
ऽहतिपछत्यैतेमननमुरितिप्रत्यक्तोनिगदेत्रुवन्प्रतिनिष्क्रामतास्वध्वर्योइडायसोमेसातामधुमतोऽद्धि
वर्विंतीर्ब्रूतंबहुत्तमध्वेवसुमत्तरुद्रवत्तआदित्यवतऋतुमतेविश्वमतेवाजवतेहहस्पतिवतेविश्वदेवा
वतइत्यैतमनवानमुक्तोदगासापथावर्तिष्टेतापतीस्वन्यावर्तेतयस्यैइःपीत्वादृत्राणिजंघनत्प्रसर्जन्या
नितारुषोमेबयोयेत्यधनिरितितिस्रउत्तमयानुप्रयंत्तेमाऽस्मन्नेवंतीजीवधन्याइतिद्वेसनासूत्तमयार
श्रियोत्तरंद्वाभ्यांमासाद्यराजानमग्निमुखउपविशेदानेरस्यतएणाश्चाउपांशुहूयमानंप्राणंपछस्वाहात्वासुह
वस्सूर्यायप्राणप्राणंमेयछेत्यनुमंत्र्याउःइत्यनुप्राण्यादेतपमिमपानंयछस्वाहात्वासुहवस्सूर्यायापानापानंमय

ढेत्यनुमंत्र्याऽइत्तिवान्यपान्याडपीश्रुस्रुवनेग्रावर्णावानायवेत्यनिमृज्यवावविस्रंडेतपवमानायसर्पीण्व
रुर्ह्यादोगात्रैत्रावरुणोब्रह्मार्वनयोतावैतेरदीक्षितास्त्रेडप्सश्चस्केदेतिद्वान्योविभुद्वांमोडुलाध्वर्युमुखासमन्वा
रब्धाःसंर्पयातीर्थदेशास्तस्तोत्रायोपविशत्यक्षातारमग्निमुखास्तान्होतानुमंत्रयतेवासीनोयोदेवानामिह
मिहसोमयाथोयज्ञेबर्हिषिवेद्यां।।तस्यापित्नीक्षयामसिमुखमसिमुखंभूयासमितिदीक्षितस्त्रेडुजेस्तोत्रो
पस्थारापसर्पिक्षीरंयोःसवनेयोब्रह्मन्स्तोष्यामःप्रशास्तरितिस्तोत्रायातिसृज्तावत्तिसृजतामूर्मिंद्रवै
तःसवित्रप्रसूताइतिजपित्वोस्तुश्रौषमितिब्राह्मणातःसवनेनुवइतिमाध्यंदिनस्यरितितृतीयसवनोर्सुव
स्वरिंद्रवेतःसवित्रप्रसूताइंद्रेजपित्वोमैत्रावरुणस्त्यूर्ध्वमग्निमारुतास्तुतदेवनसवित्राप्रसूताश्चतं
चसत्यंवदतात्रायुष्मत्यऋचोभागातनूपात्मन्त्रोमितिजपित्वोमैत्रावरुणस्तुश्रौषमित्यृचैःब्राह्म
णस्यनाराशंसेनपशुनाचरंतियदेवतोन्नवत्याग्नेयोग्निषोमीयऐंद्राग्नःउक्थ्यद्वितीयऐंद्रावह्निःषोळशिनंतृती

यःसरस्वतीमेष्यंतीरात्रेचतुर्थीतिक्रतुपशवःपरिव्ययणाक्तमग्नीषोमीयेणावात्वालमार्जनाद्ऽउप
दानवर्जमुपविश्याग्निर्हित्यपरिव्ययणीयांत्रिरावहदेवासुन्वतेयजमानायत्वावहदेवासुन्व
छद्रायेयजमानशाद्दिष्टेषुनिगमेषुनात्योद्धारियोजनाद्ऊर्ध्वन्नाविंसाधुतेयजमानदेवतात्रो
मन्वतीतिस्रिन्यइंयजमानेतिप्रयाज्यपेन्यःसवनदेवतात्रावहयेदिंद्रवसुमंतंत्रावहेंद्रस्यत्तमावहेंद्रमादि
त्यवंतमनुमतंमंवाजवंतंबृहस्पतिवंतंविश्वदेव्यावंत्तमावहेतितासूक्तएवानुवर्त्तयेत्सवताऽऽकुतीर्जुह्वतिवषट्कु
र्वतीरन्येद्युरावाकालेमार्जयित्वाश्वोवालेमार्जयित्वाध्वर्युपथःउपतिष्ठेतत्रादित्यग्रहतीधिष्ण्यादित्यमयेधनामध्व
पतेत्रिषुस्वस्त्यस्याधनःपारमशीयेत्यूपादित्योहवनिर्मंथानग्रयःसगराःसगराग्रमयःसगराःसगरेणानुन्नाः
पातमाग्नयैःपिपृतनाग्नयोनोवोग्रक्तमामाहिंसिष्टेतिसव्याहृतःशमित्रोवध्यमोहरावालोलुरासत्तावाने
वमेवदक्षिणावत्तआग्नीध्रीयमछावाकस्यवादक्षिणोमार्जालीयंखरमित्युत्तरेणाग्नीध्रीयंपरिव्रज्यप्राप्य

सदोभिमृशेत्यन्तरिक्षवाहाभिदेवीर्द्वार्योसमश्नुतेवमपरानुपतिश्च तऽउपस्थितांश्चानुपस्थितांश्चायपश्यतो व्यतीक्षमा
णाहोतामैत्रावरुणोऽग्नऽइहीसीदेतिपूर्वयाद्वारासदःप्रसर्पत्यरुन्को लोकमनुवित्तेविविद्वानितिजपतऽउत्तरे
णसर्वधिष्ण्यान्त्सन्नान्त्सन्नपरेणयथास्वंधिष्ण्यानोपस्पृशदुपविश्यजपतियोऽद्यसोम्योवधोधायूनामूदीरतिविषू
कुहमिवधन्वनाव्यस्यःपरिपंथिनंसदसस्पतेयन्मदइत्येवमपरयाऽग्नाप्रस्थ्यदक्षिणेपुरस्तान्मैत्रावरुणस्योप
विशेतमन्तरेचमसेऽग्निजिह्वाःप्रसर्पकाःपूर्वेणोदुंबरीमपरेणदिधिष्ण्यान्यथोत्तरमन्नूपविशेत्येनयाहुताग्नीध्रीयमथाकारंदक्षिणेदयोधिष्ण्याउदक्संस्थाःप्रसर्पणाद्योतुविपरीतौतेषांविसंस्थितसंचरायथास्वंधिष्ण्यानु
त्तरेणदक्षिणमधिष्ण्यान्॥३॥अथैंद्रैःपुरोलाशैरनुसंचरत्तिधनावतेकरंभिणमितिप्रातःसवनेनुवाक्यामाध्यं
दिनस्यसवनस्यधानाइतिमाध्यंदिनेतृतीयेधानाःसवनेपुरुष्टुतेतितृतीयसवनेषुवाक्याहोतायक्षदिंद्र
हरिवाइंद्रोधानाअत्तितिप्रैषोलिंगैरनुसवनमुक्त्वादेशपदैतेनैवैड्याहोतायक्षदसौयज्ञोयस्तस्थान

राम
॥४६॥

आग्नूर्वषट्कारौयत्रऋक्वप्रैषेणयजेदथस्विष्टकृतोमेजुषस्वनोहविर्माध्यंदिनेसवनेजातवेदोमेतृतीयेसवनेहि
कानिषदित्यनुसवनमनुवाक्याहोतायक्षदग्निपुलानामितिप्रैषोहविरग्नेवीहीतीयाज्येनास्वनुवाक्यासुपुरोला
शाश्वंबऋदरेकेज्ञायतेवाऽयतिवाएतद्वोक्षरंयदेनद्वृहतितस्माद्बर्हिर्नोहत्याबर्हिर्देवेभ्यःशरतिवायवंइ
द्रवायुभ्यावायुस्त्वावायवायाहिदर्शतेंद्रवायूइमेसुताइत्यनुवाक्येत्रनवानंपथ्यास्वणेवेहोतायक्षद्वायुमये
गोहोतायक्षदिंद्रवायूऽअहेतेतिप्रैषामनवानमग्नेपिबामधूनामितियाज्येनेऽग्नेमंकामुरेपथन्वषट्कारेइद्यमा द
द्यनवानंप्रातःसवनइत्यनुवाक्येप्रैषोनोत्तरयोर्गृह्योर्हुत्वैतद्गृहपात्रमाहरत्यध्वर्युस्तद्गृह्णीयादेतुवसुःपु
पुरूवसुरितिप्रतिगृह्यदक्षिणाग्नरुमणोछाद्यतस्मिन्नादायित्वाकवशतीनिगुलीन्निःपरिधायादेवमुत्तरेसद्ये
नत्वविधायतयोःप्रतिग्रहोनक्षणेत्वमैत्रावरुणस्यायंवामित्रावरुणाहोतायक्षन्मित्रावरुणागृणानाजम
दग्निनेतुवसुर्विदद्वसुरितिप्रतिगृह्यदक्षिणेनेंद्रवायवेहत्वान्यासुसादनमाश्विनस्यप्रातर्युजाविबोध

यहोतायक्षदधिनासत्रोदधानास्रुग्नस्यतीरित्येतुवसुःसंयद्वसुरितिप्रतिगृह्यैवमेवहोतोत्तरेणाशिरःपरि
हृत्याभ्यात्मतरंसादनमनुवचनप्रेषयाज्यासुनियोधर्युतःसप्रेषउन्नीयमानेन्द्रोन्वाहालावहंत्वसादे
चमिहोपयातेत्यनुसवनंहोतायक्षदिडेडाततःप्रातःसावस्यहोतायक्षदिडेडन्माध्यंदिनस्यसवनस्यहोता
यक्षदिडेतृतीयसवनस्येतिप्रेषितोहानुसवनंप्रस्थितयाज्यानिर्यजतिमानोदेशमितरेप्रशास्ताब्राह्मणाछं
सीयोतानेष्टाग्नीध्रोद्वावाकयोत्तरयोःसवनयोःपुराग्नीध्रादिडेतेसोम्यमधुमित्रंहयंहवामहइंद्रत्वादृष्टमंव
यंमरुतेयस्यहिक्षयेमेपत्नीरिहावहोक्षान्नायवशान्नायेत्तिप्रातःसवनिकयःसोमस्यःसोमस्योन्नीहीत्यनुवष
ट्कारःप्रस्थितयाज्यासुशस्त्रयाज्यासुमरुत्वतीयेहारियोजनेमहिस्राध्विनेवतेसेऽग्नेतेदेवाग्निर्धर्मोगाथागी
यतेऽनुयाजान्द्विदेवत्यान्यश्चपात्नीवतोयहःआदित्यग्रहसावित्रोतास्यमानुवषट्कृताइतिप्रतिवषट्कारंन
क्षतंतूष्णीमुत्तरमेतध्वर्युरयाश्चग्नीदितिपृच्छत्ययाड्डितिप्रत्याहसन्नडमकर्यानःसोमस्यपाययिष्यतीति

होताजपतिपाइंद्रवायवमुत्तरेईग्यहीताध्वर्यवेप्रणीयेदेवसुःपुरुवसुरिहवसुःपुरुवसुर्मेवसुःपुरुवसु
र्वक्यावाचमेवाह्युपहूतावाक्सहप्राणेनोपमोवाक्सहप्राणेनह्वयतामुपहूताऋषयोदैव्यासःस्तनपावानस्तन्यस्तपोजाउपमाःऋषयोदैव्यासाह्वयंतांतनूपावानस्तन्यस्तपोजाइत्यध्वर्युरुपहरेत्यस्यावघ्रा
यनाभिकार्यौवान्दीलोमस्यत्वग्भिर्नक्षयेत्सर्वत्रप्रतिनक्षितेहोत्रमसेकिंविदवनीयानानम्योपहानादिपुनःसंनक्षयिवानसोमेनाछिष्टान्नवैतीत्यदाहृतिशेषंहोत्रमसआनीयो
त्सृजेदेवमुत्तरेनत्वेनयोःपुनर्नैक्षानकेवनद्विदेवत्यानामनक्तिनीतमवमृजेन्मैत्रावरुणेमेषव
सुर्विदद्वसुरिहवसुर्विदद्वसुर्मेवसुर्विदद्वसुश्रुष्टाश्वमेपाह्युपहूतंचक्षुःसहमनसोपमोच
क्षुःसहमनसाह्वयतामुपहूताऋषयोदैव्यासःस्तनपावानस्तन्यस्तपोजाउपमाःऋषयोदैव्यासाह्व
यंतांतनूपावानस्तन्यस्तपोजाइत्यक्षोन्योक्षिहावेक्षणंदक्षिणेनाग्नेसव्येनपाणिनाहोत्रमसमा

दद्दात्तेतुवसूनोपत्तिर्विश्वेषांदेवानोसमिदित्तिस्याग्निनातस्योरोर्वसनमपोछाद्यतस्मिंस्मादयित्वा
काशावनीस्तिरेगुलान्निःपरिदध्यादाश्विनंग्रयाहतंपरिहृत्येषुनःसादयित्वाध्वर्यवेप्रणामयेदेषवसुः
सैयद्वसुरिहवसुःसयिद्वसुःश्रोत्रयाश्रोत्रम्मयाह्युपहूतंश्रोत्रंसहात्मनोपमोश्रोत्रंसहात्मनाह्वयतामु
पहूताऋषयोदैव्यासस्तन्नूपावावस्तन्वस्तपोजाउपमामृषयोदैव्यासोह्वयंतोतन्नूपावानस्तन्वस्त
पोजाइतिकर्णाभ्यांतिहोपोद्यछेद्दक्षिणायाग्रेनिधायहोत्रत्वमसंस्पृष्टादकमिध्मामुपह्वयतउपोद्यछेतिव
मसानवातरेव्याघ्राश्यात्वमग्रहोत्रत्वमसंनक्षयेदध्वर्यउपह्वयस्वेत्युक्तादीक्षितादीक्षिताउपह्वयध्वंयजमा राम
नाइतिवामुख्यान्वापृथग्धोत्रकामुपह्वयध्वमितीतरानेवमितरेयथासनक्षंसक्षेत्तदीक्षितमुख्यत्वम ॥४८॥
सादत्वमसाद्रोणकलशाद्धोत्रःसोमनक्षजपःसर्वत्रहोतुर्वषट्कारेचमसाहूयेतउशत्तुब्रह्मणोयजमा
नस्यतषोहोताग्रेनक्षयेदितिगोतमोनक्षस्यवषट्कारान्वपत्वादनक्षणमितरेषादित्तितोत्वलिःहृता

त्वाङ्ग

धर्न्नेक्षयदितिगाणगारितःसंस्कारत्वाकावतत्रतमसतास्यान्नेवान्यःसेवधोनक्षेयित्वापासोममसृ
ताअन्नमशन्नोनवहृदआपीतंसंस्कारविंदवितिमुखहृदयेअग्निमशोरन्नाय्यंस्वसमेतुतेसतै
पयांसिसंमुयंतुवाजाइतिचमसानाद्योपाद्यासूर्वयोःसवनयोराद्योस्तृतीयसवनेसर्वात्मानमन्य
त्रैकपात्रेन्यआप्यायसोश्चमसान्सादयतितेनाराशोसानवेतिह्याएतस्मिन्नालेप्रपद्याछावाकवद
स्वेत्यक्तोछावोऽग्निमचसइतिनचमन्वाह्यन्यनप्रणवेनोपसंतनुयाद्यजमानहोतारध्वर्योग्नी
ध्रन्योत्तर्नेष्टरुतोयवक्रविषवयद्धन्निवोजानयोजिहतान्यजामयोनिःसपत्नायामनिबाधि
तासोजयतान्नीत्वरीजयतान्नीत्वर्याश्रवद्वइडस्पणवद्वोऽग्निःप्रस्कोयंद्वाग्निर्न्योसोमंवोवतोयोऽ
स्मान्ब्राह्मणान्ब्राह्मणाह्वयध्वमितिसमाप्तेस्मिन्निगदेध्वर्युपहवेकाक्षतेप्रत्येतासुन्वन्यजमानःस्रु
क्रावामाग्नीत्राउतप्रतिष्ठोतोपवक्रुतन्नोगावउताउपहूतइत्युपह्वयतउपहूतःप्रत्यस्माइत्यु

न्नायमानायान्वच्प्रातर्यावनिरागतमितियजतिनिधायपुरोलाशदग्लेस्रुष्टोदक्तमसंनक्षये
न्नास्रुष्टोदकाःसोमेनेतराणिहवींष्याळनेरन्नादायेनवादित्यप्रन्तीधित्यानुपस्थायापरयाद्वा
रासदप्रसृत्यपश्चात्स्वस्यधिष्ण्योपविश्यप्राश्नीयादुपविष्टब्रह्मान्नीध्रीयंप्राप्यहविरुच्छिष्टंसर्वे
प्राश्नीयुःप्रागेवतेरगतान्नवंतिप्राश्यप्रतिप्रसृत्या॥३॥ऋतुयाजैश्चरंतित्तेषांप्रेषाःपंचमंप्रेषसूक्तेते
नतेनैवप्रेषितःप्रेषितःससयथाप्रेषंयजतिहोताध्वर्युंगृहपतिन्याहोतेतद्यजेत्यृक्तःस्वयंषष्ठएष्टा
हनिपश्चादुत्तरवेदरूपविश्याध्वर्युःपश्चाद्गार्हपत्यस्यगृहपतिरथैतदनुपात्रमानंतर्येणवषट्कर्तोनक्षयैति
पृथगध्वर्युःप्रतिनक्षयेत्तस्मिंश्चैवोपहवः॥दापरीमाध्वर्योवाचंसुमस्यद्वादापतेमातरिश्वच्छिद्रापुराधाद्
च्छिद्रोक्थाकवयःशंसनासोमोविश्वविन्नोथानिनेषद्बृहस्पतिरुक्थामदानिशंसिषद्गायुर्विश्वायुर्विश्वमायु
रुक्षद्देशंद्रिष्यतिसइदेशंसिष्यतीतिजपित्वानिहिंकृत्यशंसावोमित्यृचैरावृत्यतूष्णींशंसेदुपांशुसप्रण

वमसंतन्वन्नेषआहावःप्रातःसवनशस्त्रादिषुपर्यायप्रन्तीनांचसर्वत्रचांतःशास्त्रेतनचोपसंतानः
शस्त्रस्वरःप्रतिगतआथामोदेवशंसामोदेवेत्याहावेस्तुताद्रिप्रणवेस्तुताद्रिरवसानेप्रणवेप्रणवआहावो
त्तरेवसानेचप्रणवांतोवायत्रयत्रचातःशस्त्रंप्रणवेनावस्यतिप्रणवांतएवतन्नप्रतिगरःशस्त्रांतेतुप्रणवो
न्नूरग्निर्ज्योतिर्ज्योरग्नोऽमाइंद्रोज्योतिर्नुवोज्योतिरिंद्रोमासूर्योज्योतिर्ज्योतिःसासूर्योऽमितित्रिपदस्तूष्णी
संसायद्यवैषट्पदःपरैर्ज्योतिःशरैरग्नेवस्येदुचैर्निविविदेयथानिशांतमग्निदेवेद्धइतिनास्याआहा
नंनचोपसंतानोऽन्तमेनपदेनप्रवोदेवायेत्याज्यमुपसंतनुयादेतेननिविदनुशराःसर्वेचपदसमाम्नायाऽ
पसंतानस्त्वन्यत्राहानैचनिविदामाज्याद्योत्रिःशंसेदर्चैवोविद्याहतन्निदर्शयिष्यामः॥प्रवोदेवाग्नयेवाचं
घृतमच्छस्मोगमद्देवेनिरासनोयजिष्ठोबर्हिरासदोऽमित्यगावानवैचमेवेतेनाद्याऽतिपदामन्थगावानमनुआ
ह्वयेणवानुरूप्यमाहुर्योऽन्नमयापरिदधातिसर्वंशास्त्रपरिधानीयास्वेवमुक्थेवासिद्योषायत्तिशस्त्वाजपेदम

इङ्स्वरा सुषोदुरोण इति याज्यो क्थपात्रमग्रेनक्षयेत्तस्मिन्सोमसंसृष्टस्य सिनः सर्वशस्त्रयाज्यानेषु वषट्कृतेषु
पात्राण्यादित्यग्रहवित्रवर्जमाग्नेयीस्तोत्रमग्नेशस्त्रादेवेति प्रोक्त उक्थातुर्हिकारेऽतः सवनआक्रमीत्प्रतिहार
उत्तरयोः सर्ववनयोर्वायुरग्नेगायत्रघारितिसन्नानीपुरोरुचांतस्याःस्तस्याउपरिष्टात्त्वेशंसेद्वायवायाहिदर्शी
त्तितिसन्नत्वाद्वितीयांप्रउगेतिः पुरोरुग्न्यआक्रमीतवघ्रांत्रिररवस्येदर्चेर्चेउत्तमान्नशंसेद्वसेयेकेत्व
आक्रानमशसेनमाशुंधुक्षेदसेप्रउगमिरेतदाचक्षतउक्थंवात्रिश्लोकायत्रेतिशस्त्राजपेद्विश्वेभिःसोम्य
मधितियाज्याप्रशास्त्राब्राह्मणाछंस्यछावाकइतिष्ठथगाक्रानेहोतुरपितेन्यस्यान्यदनंतरमादौनिविद्धा
नीयानोसूक्तानामनेकौत्तेप्रथमेषाहावआपोदेवतेत्वत्वेतेषांत्वास्तोत्रियानुरूपाःशस्त्रास्विसर्वत्रमा
ध्यंदिनेप्रगाथास्तृतीयायथायहणमन्यांज्यांतानिशस्त्रोएयुक्थेवावीत्येषांशस्त्राजपन्प्रातःसवननुर्ध्वंचषो
ळशिनःसर्वेषानुस्थेवावीड्यायेदेतिमाध्यंदिनउक्थेवावीड्यायेदेवेन्यइत्यंथेषुसषोळशिकेषनंतर

राम
॥५०॥

स्यसूर्वेणछंदस्तोत्रियेणानुरूपस्यछंदःप्रमाणलिंगदेवतान्यार्धवैकल्पानोमित्रावरुणौनोगौतीरिशादसाप्रमि
त्रायप्रमित्रयोर्वरुणायोरितिनवायातंमित्रावरुणातियाज्यायाहिसुषुमाहितइतिषडृस्तोत्रियानुरूपाव
नंतराग्नेस्तेंद्रत्वाषष्ठमुछंदोनीतितिस्रइंद्रक्रतुविदंसुतमितियाज्येंद्राग्नीआयातेसुतमिंद्राग्नीअपसस्प
रितोषाइत्रहणंकुवइतितिस्रइंद्राग्नीउपेपेयंवामस्यमन्मनइतितिनवैंद्राग्नीआगंसुतमितियाज्या॥
१०॥संस्थितेषुसिवनेषुषोळशिनिचातिरात्रेप्रशास्तःप्रसुहीत्यक्तःसर्पतेतिप्रशास्तातिसृजेद्धोताद्रक्षिणेनो
दुंबरीमंजसेतरेपरयाद्वारोत्तरंवेदिंक्रोणीमग्निनिःसर्पतिमृगतीर्यमित्येतदाचक्षतएतेननिष्क्रम्ययथार्थंनखे
वान्यन्मूत्रेच्यएतेननिष्क्रम्याहवनीयोदकार्थंवेद्यांसमस्तानुपस्थायापरयाद्वारानिर्गत्यादतासदोद्वार्यंचाग्निमरण्य
मूक्षीप्रतिप्रसर्पत्येतादृसर्पतेतिवचनेसर्वयैवगार्हपतिः॥११॥एतस्मिन्कालेप्रोक्षणीस्तप्यतेतस्योक्तमुपस्था
नंसूर्यद्वाराहविर्द्धानेप्रपद्यदक्षिणस्यहविर्द्धानस्यागुदगुत्तरस्याक्षाग्निरसक्तएतेनाग्निरस्यराजानमग्निमु

खो वतिष्ठते नाऽऽपवेशनेयाऽअग्नीषोमयोरिति तथास्माऽअध्वर्युरुलूखलमयच्छति तदञ्जलिनाऽऽप्रतिगृह्यति
प्रदक्षिणंशिरःसमुरवंवेष्टयित्वायदासोमोंऽशूनभिषवायव्यंहरेत्तथायद्वेणिंषुयान्मध्यमस्वरेणोदंसेव
नमभिखादवसानंतर्युंजतेमनऽतयुंजतेधियाऽआतूनऽइन्द्रंसुतंमाविदन्यद्विरोसतेतियदिप्रावाणःसंक्रादेरसमानमन्यदर्बुदमेवैतेकेप्रवोयावाणऽइत्यवऽउत्रंसर्पणीस्तेतेमाध्वी
र्षुदंप्रागुत्तमयाऽआवऽअजेसप्रवोयावाणऽइतिस्रुक्योरंतरापरिधात्पुरस्ताद्यावमानीरोप्ययथाथमा
वायहव्यहरणाद्विष्टयापरिधायवेद्यंयजमानस्योलूखलमादायययार्थमेत्यैषहस्तुप्रतिग्रयछेदितरेवथाप
रमनिरूपंकुर्यादितिगाणगारिराथायस्वसमेतुत्तइतितिस्रोमुञ्जतित्वादशाक्षिपएतमुसंदशाक्षिपोमु
ज्यमानःसुहस्त्यादशातिर्विवस्वतोदुहितसत्तेकामधुक्षत्रियुषाभिषमाकलशेषुधावतिपवित्रेपरिषिच्य
तइत्येकाकलशेषुधावतिरयेनोवर्म्मविगाहतइतिद्वेएतासामर्बुदस्यचतुर्थीमुहूर्त्तस्यांतेषुत्तानवद
ध्यादाप्यमानेप्रथमंमज्यमानेद्वितीयंदुह्यमानेतृतीयमासिच्यमानेचतुर्थंहूयमानेचतुर्थीमाविच

रम
।।५१।।

विस्रो

न्यद्विरोसतेतियदिप्रावाणःसंक्रादेरसमानमन्यदर्बुदमेवैतेकेप्रवोयावाणऽइत्यवऽउत्रंसर्पणीस्तेतेमाध्वी
दिनेपवमानेविहव्यंगारान्॥१२॥दधिघर्मेणचरंतिप्रवर्ग्यवासेतस्याकमुपस्थानंघर्मेणेज्यांभक्षिणंच
हातर्वदस्वस्रुक्कउत्तिष्ठतावपश्यतेसाहऽआतंहविरिस्रुक्कःऽआतंहविरिस्रुन्वाहऽआतमेन्यऽउधनिश्रा
तमग्नाविष्णियजत्यग्नेवीहीत्यनुवषट्करोदधिघर्मस्याग्नेवीहीतिवामयित्यदिंद्रियंवाहन्मयिद्युम्नमुत
क्रतुःत्रिरऽह्नोविमाऽउमऽआहूत्यमनसासहविराजाज्योतिषासहातस्यदोहमश्नीयेतेतस्यतऽइदपीत
स्यत्रिष्टुप्छंदसऽउपहूतस्योपहूतोभक्षयामीतिन्नक्षेज्जपोर्धिष्ण्यवतींश्चमंगारेरभिविहरेयुःयश्चा
स्यस्यधिष्ण्यस्योर्यंहवमिष्णापरिस्रासेपुरंवयमितिजपेदनिष्णादीक्षितःसक्वीमानीपुरस्ताऽउपरिष्टा
त्पशुपुरोडाशेनचरंत्यक्रियामेकेन्यत्रतदर्थवादवदनात्क्रियामाश्चरथोन्विताप्रतिषेधास्तुरोडाशाधुक्ष्णा
रोऽसंस्कृतादनाहिहविर्देवत्यातस्मिन्कालादक्षिणानीयंतेहीनेकाहेषुहविर्लक्षणानिचूर्श्वतःस्वयमेवदक्षि

यापथंयंतिदीक्षिताःसत्रेविदमहम्मोक्त्यायैकीर्त्यैतेजसेजयशसमृतायान्नंदक्षिणान्नयानीतिजपेतउन्नेष्यमाणास्वाग्नीध्रीयाआहुतीर्जुह्वतिदर्शनीस्थमिर्वदतिवापुराहैतथैतित्तत्राहैतेत्रिंवंडमाःसत्यमादित्यःसत्यसोमापस्तत्सत्संमाभरन्दिशोयज्ञस्यदक्षिणादक्षिणानोप्रियोभूयासंस्वाहाऽग्नेविधिप्राविजुघाणाप्राञ्चाज्यस्यदक्षिणेवेतुस्वाहेतिद्वितीयांकाइदंकस्माअदात्कामःकामायादात्कामोदाताकामःप्रतिग्रहीताकामंसमुद्रमाविशकामेनत्वाप्रतिगृह्णामिकामैतत्तेवृष्टिरसिद्योस्त्वादादातुपृथिवीप्रतिगृह्णात्वित्यतीतास्वनुमंत्रयतेप्राणायत्रिमरोदश्राणिकन्यांवसर्वत्रैवंप्रतिगृह्याग्नीध्रीयंप्राप्यहविरुच्छिष्टंसर्वेप्राश्नीयुःप्राश्यप्रतिप्रस्थायाऽऽमरुत्वतीयेनप्रहेणकरंतीडमरुत्वइहपाहिसोमेहोतायस्दिंद्रमरुत्वंतंसजोषाइडगणोमरुद्भिरितिनक्षयित्वैतत्प्रातरनुवाकमरुत्वतीयंशस्त्रंसेदध्यर्योश्चोसावोमितिमाध्यंदिनेशस्त्रादिघादिघहावआत्मारथंयथोत्तयतौत्रैरंवसोसुतमंधइतिमरुत्वतीयस्यप्रतिपदनुचराइत्वाःप्रगाथाआतोईर्त्रंसर्वंसोत्रियानुरूपाःप्रतिपदनुचरीःप्रगाथाःसर्वत्र

प्राकूच्छंदांसित्रैष्टुभाःसर्वाश्चैवाग्नेयमदाःपंक्तिषुदिरवस्येद्वयोर्द्वयोःपदयोरवसोवसनतुराविश्वेनपंक्तःशास्यगतोतुपंक्तःसमासमुशमेपदेपंक्तोन्यत्पदेरवसायईर्वोतेस्संतानोमित्रोतावंसोमरुद्भिरुपन्नेयपंक्तिधाप्याःप्रवइंद्रायबृहतइतिमरुत्वतीयःप्रगाथोजगतिष्ठाऽप्रत्येकमृचोयसीःशास्त्वामरुत्वतीयान्निविदेदध्यात्सर्वत्रैवमृचांसुमाध्यंदिनेएकांत्वेद्वेयुग्मास्त्रिकांशिष्टातृतीयसवनेक्षिणीम्यजानःपरिदध्याद्यायन्नेनआत्मनोन्यत्रापेतयापरिदधेदमुकंवाचोद्यंएवंतेत्वेतिशास्त्वाजेपेघेत्वाहिहेयमघवन्नवर्द्धन्निनियाज्यांमंत्रंनिष्केवल्यस्याभित्वाशूरनोनुमोनित्वाएवंपीतयइतिप्रगाथौस्तोत्रियानुरूपौयदिरथंतरेपृष्ठेयद्युवैबृहत्त्वामिद्धवामहेबृहत्त्वंहिचरवइतिप्रगाथाएतेनवंतितौद्वेतिस्रस्कारेरंसेचतुर्थषष्ठौपादौत्राहंतेप्रगाथेपुनरपिस्तोत्तरयोरवस्येबृहतीकारंत्वेत्तावेवद्विःस्तृतीयपंचमौतुकाकुभेषुप्रत्यादानाद्युक्तैरेवमेतत्सृष्टषड्हःस्विष्टेनिरुक्तंब्राह्मणस्यत्यान्बृहतीकारमितरेषुएवेषुषड्हरथंतरयोश्चतत्वस्थयोर्हचिकाश्चयेषांप्रगाथास्तोत्रियानुरूपाःसर्वमन्यद्यथास्तंतेपरिमितस्यएकाहःसंथ

क्राहः सयद्युभयमायत्यवमानेतस्ययोनिमनुरूपोयोनिस्थानएवैनामन्यत्रशंसेद्दुर्द्धायायायोनिस्थानमनेकानेतर्य्यसकृत्यथगाद्धानमेवमूर्द्धमिंद्रनिहवास्रागाथानांयद्वावानेतिधाय्यायायेयोनिस्थानमनेकानेतर्य्यसकृत्यथगाद्धानमेवमूर्द्धमिंद्रनिहवास्रागाथानांयद्वावानेतिधाय्यापिबासुतस्यरसिनइतिसमग्रगाथंइंद्रस्यनुवीर्य्याणीयेतस्मिन्नेंद्राग्निविदेदध्यादनुब्राह्मणंवास्वरुकर्थंवावींद्रायोपश्यएवंतेत्वेतिशास्त्वाजपेत्पिबासोममिंद्रमंदतुत्वेतियाज्या॥५॥होत्रकाणांकयानश्चित्रआभुवत्कयात्वन्नऊत्याकस्तमिंद्रत्वावसुंसधोहृजातएवात्वामिंद्रोशंतमेनाउपाकइतियाज्यातंदस्ममतीषहंतत्वायामिसुदीर्यमितिप्रगाथौस्तोत्रियानुरूपाउदित्येमधुमन्नमाइंद्रःसूर्मिंडुब्रह्मण्यजीषीवज्रीवृषन्नस्करावालितियाज्यातेरग्निर्वीविदद्वसुंतरणिरिक्षिषासतीतिप्रगाथौस्तोत्रियानुरूपाउदिन्वस्यरिच्यतेभूयइदिमासृष्टिंस्यपोत्रमामुद्धरेत्सर्वत्रपिवाबर्हस्तवघासुतासइतियाज्यातृतीयसवनमुत्तमस्चरेणादित्यग्रहेणचरेत्यादित्यानामनसान्नूतनहोतायक्षदादित्यास्त्रियास्त्रियधान्नऽआ

दित्यासोऽअदितिर्मादयेतामितिनैनेगृहमीक्षेतहूयमानेस्कृतऽआनेवपवमानेतिहत्वागारान्मनोतादित्यश्चित्रांतयशुकर्मकृत्वापुरोलाशंघृक्तमानारौंससादनासन्नेषुसंदिष्टासुरोलाशस्यतिस्रस्तिस्रःपिंडोदक्षिणतःप्रतिस्चंचमसेभ्यस्चेभ्यःपित्रन्यउपास्येषुरन्वापितरोमादयध्वंयथाभागमावृषायिष्वमितिसयाहृतऽआप्रीयेताथहविरुच्छिष्टंसर्वेप्राश्नीयुःप्राश्यप्रतिप्रस्थ्यायीसावित्रेणयेहेणचरेत्यभूदेवःसचितावेषोनुनोहोतायक्षद्देवंसवितारंदमुनादेवासवितावरेण्योदधद्रत्नादक्षपितृन्यऽआयुनिःपिबासोमंमदंत्वनमिष्टयःपरिज्मावित्रमतेऽअस्यमेधर्मणीतिवषट्कृतेहोतर्विश्वदेवेशस्त्रेशंसर्वीदिशोध्यायेछंसिष्यन्यस्याद्वयोनानामधेयौस्तोशौंसामितितृतीयसवनेशस्त्रादिष्टहवस्तसवितुर्वरेणमहेऽघानोदेवसवितरितिवैश्वदेवस्यप्रतिपदनुचरौंवभूदेवऽइत्याचदशानिस्वस्तभ्रवेद्वाभ्यामिष्टयविंशत्याचतिस्रोनिश्चवहसेत्रिंशताचानियुद्भिर्वीयविहताविमुंचध्वंयावेतिदैर्घतमसं

सुसुरूप हतुमुतयतसन्त्रथमयंवेनश्चोदयत्पृश्निगर्भायेन्यो यातामधुमत्सिन्वतेपयष्टवापित्रेविश्वेदेवायहव्य
ऽआनेत्तद्राःऋतचोयंतुविश्वइतिनवंवैश्वानराग्निमास्तयोःसूक्तेषुसविश्वादेनिविदोदध्यात्ततोवैश्व
देवऽउत्तरास्तिस्रऽउत्तरेसूक्तानीतद्दिदेवत्तंदेवतेनसूक्तीतोधापयात्रैकपातिनीरदितिधोरदितिरंतरि
क्षमितिपरिदध्यात्सर्वत्रवैश्वदेवाद्विःपछार्द्धर्चशःसहद्भूमिमुपस्पृशन्तुत्तमेनकंवावीड्यश्एवदेवेभ्यऽ
आभ्रक्ष्यैवेतिशस्त्वाजपेद्विश्वेदेवाश्शृणुतेमंहवमऽइतियाज्यानुवाक्येसोमपितृनिःसेविदानइतिसोम्यस्थया
ज्याभ्यामुपांश्वभयतःपरियजतिघृताहवनोघृतपृष्ठोऽअग्निर्घृतेऽक्रतोघृतम्वस्यधामाघृतप्रुष
स्त्वाहरितोवहेतुघृतंपिबन्यजसिदेवदेवानितिपुरस्तादुरुविष्णोविक्रमस्वोरुक्षयायन्तस्थाघृतयोनेः
पिबप्रप्रयज्ञपतिंतिरेत्यपरिषादन्यतरतश्चदग्नाविष्णुमहिधामप्रियंवामित्यपोश्नाहृतेसोम्यंपर्वमु
क्तभ्योगृह्णातिवक्षेतयतेचक्षुर्हिवैयत्सुपर्णोयेनैकराज्यमजयोहिनादीर्घंपश्चक्षुरितरनैतेसोमा

रामायण ॥५४॥

नवक्षामयितद्घात्वित्यपश्यन्हरिस्तुत्यकृवर्चोधावर्चोअस्मासुधेहीयन्नमनोयमंतंयद्वोमऽआप
रागतराज्ञासोमोमनतद्वयमस्मासुधारयामस्तिमऽइकर्णेभिःशृणुयामदेवाइतिचोतुष्टोपकोनिष्केवाभ्या
माज्येनाक्षणोऽआज्यछंदोगेभ्यःप्रयछद्विहृतेषुशालाकेऽग्नीध्रःपात्नीवतस्ययज्ञस्यैनिरन्नसरथंयाघर्वा
डिःस्थपांत्रेवेष्टारंदिसंस्तितेसंवेरेणानुप्रयछतस्योपस्तऽउपविशन्नर्सेयेनार्ण्णेऽअथयथेतंस्वन्यप्रमा
रुतंतस्याधोपछत्रगावानंपछरास्याच्चदर्धर्चशऽइतरांसंतानमुत्तमेनवचनेनवैश्वानरायपृथुपाजसे
राश्वःकरत्यर्वसप्रत्यक्षसःप्रववस्रोयज्ञायज्ञावोऽअग्नयेदेवोदविष्णोदाऽइतिप्रगाथैस्तोत्रियानुरूपे
प्रसव्यसींन्नव्यमीमाणेहिष्ठतिस्रोवियतमपऽउपस्थान्नन्वारब्धेषपादहविरस्कऽइदमादित्यंप्रति प्र
तीकमाकानमुतमोहिर्बुध्यशृणोतुदेवानांपत्नीरुशतीहराकामहमिन्द्रेपादीरवीकन्यावित्रायुरिमं
यमप्रस्तरमाहिसींदमातलीकव्यैर्यमोऽअंगिरोभिरुदीरतामवरऽउत्यासऽआहैपितृन्सुविदत्रांऽअ

अवित्सोदंपितन्योनमोऽअस्त्वद्यस्याडुश्चिलायमितिचतस्रोमध्येवाङ्कानंमदामोदेवमोदामोदेवोऽमित्या
सोप्रतिगरोयथोरोजवास्कन्मितारजांसिवीर्येणनिर्वरितमावाविष्टायापस्पृतेऽअप्रतीतासहोनिर्विद्ध
ऽअगन्वरुणापूर्वहूतौविद्वांनुकंवीर्याणिप्रवोचेतंतुतन्वंत्रजसोत्मानुमन्विंद्रोवानऽइंद्रोमघवा
विरङ्गातिपरिदध्याद्भूमिमुपस्पृशंस्थेशन्नुत्तमेनवचनेनधृवावनयनंकक्षेदुक्थेवाचीद्रायोपश्एवतेत्व
तिशस्त्वाजपेदन्नेमरुद्भिःसुनयद्भिर्नोऽग्निरितियाज्ये त्यंतोग्निष्टोमोऽग्निष्टोमः॥२०॥ ॥इत्याश्वलायनसूत्रे
पंचमोध्यायः॥ ॥ओम्॥उक्थेनुहोत्काणंमेहूषुब्रवाणितऽग्निरगामित्यारतश्चर्षणीधृतमस्तभ्ना
द्यामसुरोविश्ववेदाऽइतिपत्नावींद्रावरुणस्यवमोवांराजानाविंद्रावरुणामधुमत्तमस्येतियाज्यावं
यमुक्थामदर्व्योनऽइदमिदेपुरेतिप्रगाथौसवीःककुभिःप्रमंहिष्ठायोदधातोक्थामऽइंद्रेहस्पतेयुव
मिंद्रश्चवस्वऽइतियाज्याऽधादींद्रगिर्वणऽइयंतऽइंद्रगिर्वणऽऋतुर्जनित्रीन्मर्त्तोमनोमित्रःसंवाकं

र्मणेंद्राविष्णूमदपतीमदानामितियाज्येयंतऽउक्थ्याःषट्॥अथषोलश्यसाविसोमऽइंद्रतिस्तोत्रियानु
रूपावाजावहंनुहस्यइतितिस्रोगायत्र्यऽउषोषूष्णहागिरःसुसंदृशंत्वावयंमघवन्निंद्रेत्थाद्वदपंक्ती
यदिंद्रप्रतनाज्येऽयंतेऽअस्तुहर्यतऽइत्योलिहवाहीतोत्वावाधूर्षस्माऽइतिद्विपदाब्रह्मन्वीरब्रह्मकृतं
जुषाणऽइतित्रिष्टुबेषब्रह्मायऋलियऽइंद्रोनाऋक्तोगणोविस्रुतयोयथापथऽइंद्रत्वंतिरातयःत्वामिछ
वसस्पतेयंतियंगिरोमंसंयनऽइतितिस्रोद्विपदाःप्रतेमहेविदथेनोसिवेहरीइतितिस्रोजगत्यःस्त्रिक्रकुभेषु
महिषोयवाशिरंप्रोष्ठस्मेपुरोरथमितित्वावातिछंदसोयछंदःएवंद्वेधाकारमुत्तरमनुष्टुप्गायत्रीकारेप्रवे
तनप्रवेतयायाहिपिबमत्स्वाऋतुश्छंरऋतंदृहत्सुन्वऽआधेहिनोवसवित्यनुष्टुपप्रप्रवस्त्रिष्टुभमियर्मी
तआर्वतयोव्यंतोरफाणेयदितित्वाऽअनुष्टुभाऽउत्तमस्योत्तमोसिष्टोत्तमोनिवेदध्याछिंदोभिःपदानुपूर्वं
व्याख्यास्यामोमत्सदहिंवृत्रमयोजिन्वदुरार्यमुद्योदिविसमुद्रंपर्वतोऽइहोद्यद्ब्रध्नस्यविष्टपमितिपरि

धानीयै वाचे वै वा ह्वीड्रेवा हिशाक्वरी हिशाक्वरतिजगतिपञ्चाक्षरपूर्वेषां हरिवः सुतानामिति॥२॥ विहृतस्येडड्ड
षस्वप्रवहाया हिशूरहरीऽइहापिवासुतस्यमत्तिर्नमधश्चकानः श्चाकर्मदाया इडऽउवरन्नवन्नएणस्वमधो
र्हिवोनाऽअस्यसुतस्यस्वर्णोपत्नामदाःसुवान्वोऽअस्कुःइन्द्रस्त्रापाग्निमोनऽउघाऽइत्रयतिनोविन्नेदबलेभ्यर्न
ससाहेशात्रून्मदेसोमस्याऽधीहवन्नऽइडोनगिराजुषस्ववज्रीनाऽइडस्युग्भिर्हिनघुन्नमस्यामदायमहेरणा
यास्तोविशंतुकविशंतुकविर्नसुतासऽइडत्वष्टानाएणस्वकुक्षीसोमोनविहिशूरधिपाहियानःसा
धुर्नगृध्नुर्नास्तेवशूरश्चमसोनायातेवनीमोचिहुर्नत्वेषःसमत्सुक्रतुर्नसित्रोत्रियानुरूपाऽउर्ध्वस्तो
त्रियानुरूपाभ्यांतदेवशास्यंविहेरणादान्यवधायाऽईर्वशाशीसेत्सूर्वीसोपर्वाणिपदाभिगायत्र्यःपङ्क्ति
निःपङ्क्तिछंदइतिशिष्येतेताभ्यांप्रणयाऽउस्रियोवृहतीनिरुस्रियोत्तरमान्यांदक्षौदुर्यौचतुरक्षरमा
द्यन्द्विपराश्चतुर्होतृकात्प्रथमांत्रिष्टुभोत्तराजगतीनिरुत्तमायाःश्चतुर्थमक्षरमेत्यैस्याद्यमुत्तरस्या

नुष्टुभमतिछंदस्त्ववदध्याद्वितीयतृतीययोःपादयोरवमानतऊपरध्यात्स्रेत्तनेतिपूर्वस्याप्रत्वेतयोत्त
रस्यामुत्तरास्त्विनरान्यादान्यछान्दसानुष्टुपकारशीसेदूर्ध्वस्तोत्रियानुरूपाभ्यांमोतावृहतस्तो
त्रतिगरऽआथामोदेवमदेमदामोदेवामधेतियाज्याऽजपनोपसूऽदेवाह्यवायःसर्वेषांहरिवःसुता
नामेवाहीड्रेशअथोइदंसवनंकेवलंतोएवाहिशाक्वोमन्द्रिसोमंमधुमतमिंद्रवशीहिशाक्वःसत्रा
वृषाजवरऽआवस्त्वेतिसमानमन्यस्तोत्रियायनिविदेपरिधानीयाऽइत्याहावऽआहृतंषोळशी
नवात्रैसमुपहावंन्नक्षयंतोयज्ञमेवन्नक्षिणोमैत्रावरुणस्यशंसोगाऽइडोछंशिन्भोजस्विस्त्वेदेव
यस्योजस्त्वेतमामायुष्मंतंवर्चस्वंतंमनुष्येषुकुरुतस्यतऽइडपीतस्यानुष्टुप्छंदसपहूतस्योपहूतोन्नस्
यामीतिन्नसजयगाऽआतिरात्रेपर्यायाणमुक्थःशास्योपायोहोतुरियथाहोत्रेकाणांप्रथमपर्यायेहोतु
राद्योवर्जयित्वाप्रस्तुचस्तोत्रियानुरूपेप्रथमानिपदानिद्विरुक्त्वावस्यंतिशिष्टंसमसित्वाप्रणवंतिसर्वस

र्वासंमध्यमेमध्यमानिप्रत्यादायऋगंतैःप्रणुवैस्तत्तमान्युत्तमेचतुरक्षराणित्वष्टावाकःश्वेतुःशस्त्राःप
र्यायाहोतुराद्येयाज्यान्यःपूर्वेपर्यासाःपोतमाक्षोऽग्रेधसोऽपाद्युशिष्टेधसंस्त्वमुवःसङ्गसाहमितिसू
क्तशेषोनिर्न्यंसेषमध्वर्यवोमरुतंडाव्यसोममितियाज्याप्रवऽइडायमादनेप्रहृतान्यजीषिणःप्रतिस्क
तायवोध्वरितिपैवदशरिवश्चिदस्येतिपर्यासःसनोनव्येभिरितिवास्यमदेपुरुवर्योसिविद्वानितियो
ज्यावयमुत्वातदिदर्थेनव्यमिंद्रायवोनिवार्वहत्यायेस्तत्तमामुऽरेदिंद्रोऽग्रेगमहद्भ्यमनिन्यूषुवा
त्वमसुधूतस्यहरिवःपिबेवेहेतियाज्येंद्रायमद्वनेसुतमिंद्रमिन्नाथिनोबृहदिंद्रसानसिमतोन्विंद्रस्तवा
मेशानेमानोऽअस्मिन्मघवन्निंद्रपिवतुभ्यंसुतोमदायेतियाज्याऽयतऽइंद्रसोमोऽयंतेमानुषेजनऽउद्वेद
नीस्तत्तमामुऽरेदहंत्वमपाव्यस्योधसोमदायतियाज्यातून इंद्रक्षुमंतमोऽइंद्रवंपरावतोन
ह्यन्यंबलाकरमित्यष्टाचीषेतोरहेदंपातासुतमिंद्रोऽग्रस्तसोमेहतावज्रमितियाज्यामित्वाव

षन्नासुनेऽभिप्रगोपतिंगिराहृनऽइंद्रमस्यामितिसूक्तेऽश्वावतिप्रोगोपतिंदृल्हरयर्मिस,श्रुधीमितियाज्येवंव
सोसुतमेधऽइंद्रेहिमत्स्वेधसःप्रसेम्राजमुपक्रमस्वाग्नयेधवतातदस्मैनव्यमस्यपिप्रवस्यजज्ञानेहेंद्रेतियाज्येद
ह्यन्वोजसामहाँऽइंद्रोयऽओजसासमस्यमन्यवेविशइतिद्विचत्वारिंशद्विश्वजितेतिषड्हरीरथऽआयुज्यमा
नितियाज्यात्वेतानिषीदताच्छाग्नयेवागृहिनकिरिंद्रत्वदुत्तरइत्स्तत्तमामुऽरेछंत्रेरधानोहेत्यत्रमिंद्रपानमि
तियाज्यायोगेतवस्तरेयुंजेतिब्रह्मन्नरुषेयरिंद्राहेप्रतेमहऽउतीश्वीवस्तववीर्येणेतियाज्येंद्रःसुतेषुसोमे
षुइंद्रसोमपीतमऽआधायेऽग्निमिधतरतिसप्तदशायइंद्रमसेषासोमःप्रवःसतीप्रोक्षोणहरयःक
र्मीग्मन्निितियाज्येतिपर्यायाःपर्यासवर्जंगायत्राः॥४॥सोस्मिंतेषाश्विनायस्तवतेशौसिष्यन्विसस्मिंतेसैन्धवेण
निश्रम्याग्नाग्नीयेजाताज्याकुतोर्जुकुणारग्निरज्रीगायत्रेणछंदसानमस्यीतमन्वारभेतस्मैसामवतुतस्मैस्वा
हा॥ऽउषाऋजिनीत्रैष्टुभेनछंदसातामस्यीतामन्वारभेतस्यैसामवतुतस्यैस्वाहा॥अश्विनावृजिनीजागतेनछं

दसा ता व श्यो ता वन्वारम्भेतान्त्यान्मा मवतु ताभ्यांस्वाहा॥ वएव हौऽ॥ अ॒सि॒सूर्येति हान्त्यामिंद्रो विश्वत॑स्परी॒तिं प्राश्याग्नी॑
तिंज्यैषमपऽउपऽउपस्पृशन्ना वामे॒द्विजा॑यते देवरथो वाऽएषयद्धोता नादामङ्गिः करवाणीति प्राश्य प्रति प्रस्थ
पश्चात्स्वयधि स्यस्योपविशेत्सम॑स्तजं घोरु॒रन्नि॒र्योजानुभ्यां वोपस्थं कृत्वायथाशकुनिरुत्पतिष्यन्नुपस्कृ॒तस्त्व
वाग्निनेंशंसेदग्निर्हो॑ताग्नहपतिःसराजेतिप्रतिपदेकपात्तिनीपक्ष॒एतयोर्मेयगायत्रमुपसं॑तनुयात्सातरनुवाकं न्याये
नतस्यैवसमाम्नायस्यसहस्रावमोदे॑तोःशंसेद्धो॑तारत्रयस्त्रिंशत्वास्तोत्रियाःप्रमाथावानान्पुरस्तादनुदे॒वतंस्वस्यछं
दसोयथास्तुतंशंसेद्येषुवान्येषुपक्षो॒द्विपदाऽउपसं॑तनुयादेकपदास्तान्यस्योत्तराविच्छंदसऽउद्धरंरपितन्यायेन
शंसनेनतुपक्षोन्यास्त्रिष्टुप्जगतीभ्यःपंक्तेनोदितेसौर्याणिप्रतिपद्यतेसूर्योनोदिवऽउदुत्यंजातवेदसमिति राम
नवचित्रंदेवानांनमोमित्रस्यं॑ऽवरुणस्याग्नेरनोनुमोबृहवंःसूरचक्षस॒इतिप्रगाथामहीद्यौःपृ ॥५८॥
थिवीवनस्तेहिद्यावापृथिवीविश्वस्यदेवीमृचयस्यजन्मनोनयारोधातिनयन्नदितिं॑पदाबृहस्पतेऽअति

यदर्योऽअहीरितिपरिधानीयाऽइत्याहावोबृहत्सामन्वेतस्योद्धोनिंप्रगायेषुद्वितीयोतृतीयंवानद्यात्त्रिनव
ग्रहणसपुरोलाशोनवरेतोमेसोमासःस्तीत्रास्तिष्ठंतिपीतयेयुतन्योहविष्मतीरगस्त्यंनमसास्तोमेन त
नुपभृषतंपिवध्याइत्यनुवाक्याहोतायसदश्विनासोमानांतिरोऽअह्नानामितिप्रेषःप्रवामंधांसिम
द्यान्यस्तुरुन्नापिवृत्तमश्विनेतियाज्येऽअध्वर्द्धमवानंयद्धोतस्यपुरोलाशस्याद्यस्त्रिषुकृदावेरयुःपुरोला
ऽअग्नेपवातोग्नेबृधानऽआहुतिमितिसंयाज्ये॥५॥यदिपर्यायान्नित्यछंदसर्वेभ्यएकंसन्नेरयुःप्रथमाद्धो
ताद्वितीयान्मैत्रावरुणोब्राह्मणाछंसीवोत्तमादछावाकोद्वौवेद्वौप्रथमाद्वाऽउत्तमादर्विवासर्वेस्युस्तोम
निष्क्रस्ताऽउर्ध्वस्तोत्रियानुरूपेभ्यःप्रथमोत्तमोस्तुवाछंससुर्निष्क्रासएवैकस्मिन्होतृवर्जमित्येकआश्वि
येकस्तोत्रियोऽग्नेविवस्वषसश्चित्रंपुरस्तादनुदेवंतस्वस्यछंदसोयथास्तुतंशंसेत्त्रीणिषष्टिशतान्याश्वि
नंविमतानांप्रसवसन्निपातेसंसवोनंतर्हितेषुनद्यावापर्वतेनकाण्वेकंतर्हितेषुतथासतिसैलगंदे

वतावाहनाकयाशुनेतिवमरुत्वतीयेपुरस्तात्सक्तस्यशंसेद्योजातएवेतिनिष्केवल्येममाग्नेवर्चइतिवै
श्वदेवसूक्तस्यापिवैतेषेवनिविदोदध्याद्वरेदितराणिस्तानंवेनिविदोदिहेरन्माप्रगामेपुरस्तात्सक्तै
शस्त्रान्यस्मिंस्तदैवतेदध्यात्॥६॥सोमातिरेकेसक्तंतशस्त्रोयजनःप्रातःसवनेऽस्तिसोमोऽयंसुतोगौर्द्व
र्तिमरुतामिस्तोत्रियानुरूपोमहाँऽइंद्रोयऽओजसातोदेवाऽअवंतुनऽइत्येतानिवैस्तवानिशस्तोमम
तिशंसेद्वियायज्ञंद्वेस्तुत्वावंडावेस्तुत्येतिगणगायिर्देवतप्रधानत्वात्सेवाकर्मणासमिषाहिनोमीति
माध्यंदिनेवएमहाँऽअसिसूर्योदुत्यऽइत्तेवपुरितिप्रगाथोस्तोत्रियानुरूपोमहाँऽइंद्रोन्वेद्विस्तार्नुकेयाक्षि
सांजनितारमतीनामितियात्तीयसवनमुत्तरंसंस्तोमुपयुरतिरात्रादतिरात्रश्चेत्प्रत्तेऽअघ्न्यिपिवि
ष्टनामप्रद्विस्तुस्तवतेवीर्येणेतिस्तोत्रियानुरूपोमाध्यंदिनेनशेषस्तेषमिस्तोमसमरेणेतिमोवतोरितिवा
याज्यान्यंऽक्रीतेराजनिनष्टदग्धेवापिदग्धानिसदोहविर्द्धानान्यनादृत्याक्रियेरन्नादृत्यवान्यंराजान

मग्निषुणुयुरनधिगमेपूतीकान्फाल्गुनान्यन्यावाओषधयःपूतेकेसहप्रायश्चित्तेवाकुर्वीतमारुतेतसुसाम
क्रमेवमन्येतेप्रतिधुक्प्रातःसवनेश्चतेमाध्यंदिनेदधित्तीयसवनेश्रायंतीयंऽअंसामयदिफल्गुनानि
वारवंतीयंयज्ञायज्ञीयस्यस्तोमेश्रायंतीयमेकएकदक्षिणंयज्ञेसंस्तोदवसायुपुनर्यजेततस्मिन्नर्द्धस्य
दक्षिणंदद्यात्सोमाधिगमेप्रहृत्या॥७॥दीक्षितानामुपसत्तेपरिहितेशतरनुवाकेनुपदृष्टेवापुरुषिपते
पुरुषश्वक्षुर्वेचक्षुःप्राणंयप्राणंमनेत्मानंवाचंवाचमस्मैपुनर्देहिस्वाहेतिब्रह्माकुर्वंकुत्वाद्रोतोक्षाऽअ
पःसमानीयकविंशतिमासुयवान्कुशपिंजूलान्यावधायताभिरद्भिरवर्थंकुर्वीतत्तान्निरनक्षावेयज्ञी
यानामस्तुताश्इममंमुंजीवयतंजीविकानामस्तुताश्॥इममंमुंजीवयतंसंजीवानामस्तुताइममंमुंजी
विकानामस्तुताश्॥इममंमुंजीवयतंसंजीवानामस्तुताइममंमुंसंजीवयतंसंजीविकानामस्तुताइ
ममंमुंसंजीवयतेत्यौषधिसूक्तेनवाक्षाव्यानुमृजेदुपंश्वेतयोमोतेप्राणापानौपातामसाऽउपांशु

सवनस्तेव्यानीपात्वसावेंद्रवायवस्तेवाचंपात्वसौम्यावरुणस्तेचक्षुषीपात्वसावश्विनस्तेश्रोत्रंपात्वसा
वाप्रयणस्तेदक्षंकृतुंपात्वसावुक्थ्यस्तेगानिपात्वसौध्रुवऽआयुःपात्वसाविति यथासवमनुपरिक्रमणंत्रात्ता
रमिंद्रमवितारमिंद्रमवितारमिंद्रमितितार्ष्टिर्यद्यप्यन्यदेकाहिकाद्वैश्वदेवस्तस्योक्तेयंनिविद्दध्यात्र
हृत्यागदाग्नीध्सैस्थितेतीर्थेननिर्ह्त्यावभृथेप्रेतालंकारान्कुर्वंतिकेशश्मश्रुलोमनखानिवापयंति
नलदेनानुलिंपंतिनखैदमालोप्रतिमुंचंतिनिःपुरीषमेकेहृत्वापदाज्यस्यहरंत्यहतस्यवाससः
पाशतःपादमात्रमवच्छिद्यप्रोणुवंतिप्रत्यग्दक्षोनविःपादमवच्छेदमस्यपुत्राश्रमाकुर्वन्नग्नीनस्यसमा
यदक्षिणतोबर्हिर्वेदिंदहेयुःराहार्यणानाहिताग्निंपत्नीचप्रेत्याहुःसमापयेयुःप्रातरनन्वासमनग्नि
हिंहृतानिरारक्षानुवत्सनानिष्टवनसंस्तवंवानिपुराग्रहणात्तीर्थेननिक्रम्यत्रिःप्रस्तृणमायतनेपरीत्यप
र्युपविशंतिपश्चाद्धोतातेषांपर्युप्तस्यपश्चाद्धोगाऽआयंगोःपृश्निरयमीदित्यंशुस्तंत्रेस्कोतेहोताप्र

सव्यमायतनंपरिव्रजन्स्तोत्रियमनुवेदप्रणवत्यामीश्वरेहिवेहिपथिभिःपूर्व्येभिरितिपंचर्चंतृतीयमुद्धरन्नेनम
ग्निंविरहोमाग्निशोवरंतिषट्पूषाणंतथावयंनुप्रविद्वानित्वंतस्ऽउपनिसर्पमातरंभूमिंमातरमितित्वंतस्तोमऽएके
भ्यऽउक्थंसावसुंतृषाऽउदुत्वलावितित्वंसमाप्यसंस्थितंतीर्थेनप्रपाद्ययथासंनमासादहेयुर्नसेंद्रेणनक्षान्यसंयि
त्वादक्षिणेमार्क्षालीयेनिनयेयुर्दक्षिणस्यांवाचेद्रिश्रोएवंसप्तदशमहर्नवंतित्रिवृत्तःपवमानारथंतरंपृष्ठोग्निष्टो
मःसंस्थितेमन्थेगमयंत्येतस्येतदहरग्निराद्रियंतेनिर्मथ्येनवादग्धानिरवायसवरादेनमग्निष्टोमेनयाजये
नोदग्निनैवादक्षयेयुरपित्यानेगृहपतौऽउक्थ्यंतंशस्त्राविकारएकाहेषुयजमानासनेशयीतसंस्थितेवारतीघव
न्थंगमयेयुरित्यालेखनःपूर्वेणसदोदहेयुस्त्रयश्चमवध्यएषएवाग्नयोगात्रग्निष्टोमत्वग्निष्टोमऽउक्थ्यःषोडशी
वाजपेयोतिरात्रोर्यामऽइतिसंस्थास्तासांसमुपयंतितस्यांतेयज्ञपुच्छमनुयाजाद्युक्तौपशुनाहुंयुवाकाद्युक्त
मस्तिहसूक्तंवाकऽपैषोवीदधंतेतिपुरोलाशदेवतीपशुदेवतामेकेयदिसवनीयस्यपशोःपशुपुरोलाशंकुर्युरवीद्य

घ्नंतोपुरोलाशैरित्येवञ्ज्यात्सवनीयैरेवैऽोवर्द्धतेपशुपुरोलाशेनपशुदेवतोर्द्धंशंयुवाकाङ्गारियोजनोपा
ःसोमसस्तमिंद्रप्रयाहिधानासोमांनोमिऽाहित्वियवनयुनज्मित्तेब्रह्मणाकेशिनाहरीइत्तिज्यानुवा
क्यंत्येषहस्तुतिष्वासुकंमघवन्नापरागाऽअर्यंयज्ञोदेवयाऽअर्यमिमेधइत्तीवेरपुरायाहिमघवन्ना
वयाहीत्तिवानुवाक्योत्तरकस्त्वहस्त्ववनुषद्रुकेतिप्रैषमेशेवरुणाऽाहहमदएवमघवन्निंद्रतेस्वऽइ
त्यंद्यएतिरात्रेद्यसुऽयामित्तिचतस्रोतिऽऋत्वोधाःस्वसुऽयावाएषाऽाह्मणामातामित्रैऽोऽाग्नेय्योब्रह्म
ःसुऽयावाहवीमित्रावरुणाभ्यांवसुभ्योरुद्रेभ्यऽआदित्येभ्योविश्वेभ्योदेवेभ्योऽाह्मणेभ्यःसोमेभ्यःसो
मपेभ्योब्रह्मन्वाचंयछेत्तिाा॥ऽाहृतमुन्नेत्राऽाणकलशमित्तामिवप्रतिगृह्योपहवमिष्टावेक्षेवहरिव ॥६१॥
त्तस्तेहरियोजनस्यंस्कृतस्तोमस्यशस्तोक्थस्यषोडशिनऽोग्नेःसविस्वसन्नित्तस्यतऽउपहूतस्योप
हूतोन्नक्षयामीत्तिाऽाणन्नक्षेनक्षयित्वाप्रतिप्रदायऽोणकलशमात्मानमाप्याययथाःसंसंविनिस्रप्यान्नी

न्नीध्रोयेविनिस्रप्याहुतीर्जुह्वत्ययंयोतईडुरिऽेमदेधादयंविप्रोवाचमर्चन्नियछन्नाऽयंकस्यविद्धुहोतरग्नीके
सोमोराजानसखायंरिवधात्स्वाहा॥राधोऽग्निनादत्तमामाद्यशोभगंःसहमोजोबलंचा॥दीर्घायुत्वायशसेऽ
रदायप्रतिगृह्णामिमहतेवीर्यायस्वाहेत्याहवनीयेषट्इशःकलान्यन्यादधतिदेवहूतस्यैनसोवयजन
मसिस्वाहा।पित्तहूतस्यैनसोवयजनमसिस्वाहा॥मनुष्यहूतस्यैनसोवयजनमसिस्वाहा॥ऽात्म
हूतस्यैवसोवयजनमसिस्वाहा।एनसऽएनसोवयजनमसिस्वाहा॥यद्वोदेवाश्चहमऽिडयागुर्वितिच
ऽोणकलशाद्वानागृह्यस्रुवेक्षरन्नापूर्यस्वामापूरयतप्रजयाचधनेनचाऽइडस्यकामदुघास्मकामान्मेधुक्षंत्रजो
चपशूंश्चस्यस्पशन्नवऽायंतःपरिधिदेशोनिवेयेयुःप्रस्रेयतीर्थदेशोषांपूर्णश्चमसास्वान्सव्याहृतोव्रजेति
हरितत्रणानिविमृज्यप्रतिस्वंचमसेन्यःस्तिप्रसव्यमुदकेरात्मनःपर्युक्षंतेरक्षिणेऽ॥णिनिरितरितेरर्वा
ग्दक्षिणंस्रुवधापित्रेस्वधापितामहायस्वधाप्रपितामहायेत्यक्तजीवमृतन्यःपाणीश्चमसेषवधायासु

धूतस्यदेवसोमेतमतिविदोनिःसुतस्यसक्तस्तोमस्यशस्तोक्थस्योक्थयजुषोयोन्नक्षोगोसनिरश्वस
निस्तस्यतउपहूतस्योपहूतोन्नक्षयामीतिजाणन्नक्षयित्वामाहेप्रजोपरासिचमित्येतेनान्यात्मनिनीया
छायंतोमरुतस्तोकदत्त्येतयाग्निमशांतिदधिक्राव्णोऽअकारिषमित्यामीध्रीयेदधिद्रप्सात्राश्यसरव्या
निविसृजंतउमाकवीयुवानासत्यादधर्मणस्तोपरिसत्यस्यधर्मणाविसरव्यानिंसृजामहइत्ति॥१२॥
पलासयाजैश्चरित्वावन्थंवज्रंतःसान्नोनिधनमुपयंत्यवन्थेष्यातिष्टंतश्चरंतिप्रयाजाश्चनुयाजोतानाना
स्यामिलानबर्हिषंतोप्रयाजानुयाजावसुमंतोगायत्रीवरुणंहविरवतेहेलोवरुणनमोभिरितिद्वेऽअग्नीव रामा
रुणोस्विष्टकृदर्थेत्वन्नोऽग्नेवरुणस्यविद्वामितिद्वेसंस्कृतायोपादानदैवोतेवरध्युर्नोवरुणायाग्निश्चि ॥६२॥
तोवरुणस्यपाशइंतितत्रात्वामेतिन्नक्षस्यावभ्रथोसिन्नक्षितस्यावभ्रथोसिन्नक्षेक्तस्यावभ्रथोसी
सीतिप्रोथ्यप्रथमेनषष्ठीवंतिप्रगिरेत्यत्तरान्योततऽआवम्याक्षवंतऽआपोऽअस्मान्मातरःसुधयंत्विदमापः

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

रा हं चैत्तीपोष्या वायीणि नतास्त्र वरिणुक काटोऽश्रुक्तेन्त्तानशीत्तिनदभात्तितस्करो बलिस्थापवतान्नीद
ह्यविद्यावन्मस्यतीन्यश्वलान्नेपयस्याम्मेत्रावरुण्यनूबध्यास्थास्थानऽआज्यभागप्रन्नतिवाजिनीताकम्मिणो
वाजिनंभक्षयेयुःसर्वेतुदीक्षिताःसर्वेतुदीक्षितोत्थिताःपथगभान्समारोयोदग्देवयजनान्मथित्वोदवसानीय
यायजंतयोनराधेयिक्यविकृताविकृता॥१४॥ ॥इत्याश्वलायनश्रौतसूत्रेषष्ठोऽध्यायःसमाप्तः॥ ॥छ॥ ॥सुभंभवतु॥

राम
११६३१